„Curs de psihanaliză”

1999

Vasile Perciun

Editura Eurostampa

INTRODUCERE

Când am început să scriu acest curs, am avut o bună perioadă de timp ezitări... Psihanaliza fusese acceptată cu destul de multe dificultăți chiar în]ara ei de origine, se confruntase cu nenumărate critici din partea celor mai diverse categorii sociale, iar cei care o acceptaseră puteau fi considera]i oarecum ni}te ini]ia]i, o categorie aparte, a cărei deschidere era ceva destul de rar în societatea perioadei respective.

Ea s-a impus treptat în lumea civilizată, şi-a câştigat tot mai mulți adepți, care au căutat cele mai bune modalități de a o face cunoscută publicului larg.

Foarte devreme, psihanaliza a ajuns [i în România. Din nefericire, la o perioadă scurtă după ce psihanaliza a început să-şi facă adepți, în România a început perioada sa de excepție, în care viața personală a individului era un drept al omului estompat în privința locului cuvenit într-un sistem de priorități promovat astăzi, în aceste condiții, dreptul persoanei de a se elibera de nefericire prin psihanaliză, devenea aproape un atentat la viitorul "maselor", preconizat de acea orânduire. Încrederea intrinsecă dintre doi oameni, specifică asistenței prin psihanaliză, construită în cursul curei psihanalitice era un sâmbure de răzmeriță pentru răsturnarea sistemului axiologic specific vremurilor respective, prin libertatea de gândire şi de credință pe care o presupunea

(asociațiile libere, interpretarea şi consolidarea, în contextul transferului conceput în sens freudian). Psihanaliza a încetat, astfel, să existe în mod valabil, mult prea devreme la noi. Erau impedimentați oamenii care puteau să o propage, erau împiedicate orice posibilitã]i de a transmite cuno[tin]ele psihanalitice la nivel larg. Nu puteau fi acceptate nici sus]inerea de conferin]e, nici publicarea de cãr]i, [i nici o altã formã de comunicare în acest domeniu, dec\t \mpreunn` cu o critic` sau o exegez` dur` [i p`rtinitoare p\n` la distorsionarea identit`]ii reale a psihanalizei.

În momentul în dreptul la libertatea de opinie \n special de tip epistemico-[tiin]ific [i, inclusiv, dreptul de a opta pentru modul în care individul î[i trãie[te via]a, au devenit drepturi ale fiecãruia, s-a pus problema de a fi relaute preocupãrile pentru psihanalizã, ca modalitate profundã de a ajuta oamenii afla]i \n situa]ii speciale de suferin]`, sã-[i schimbe via]a.

Problema cea mai important` ce a apãrut, a fost aceea a speciali[tilor care să aibã competen]a [i puterea de a se aventura în acest domeniu. O parte dintre ei fuseserã prea bãtrâni sau prea obosi]i ca să mai a[tepte o schimbare a societã]ii. Al]ii plecaserã pe alte meleaguri, pentru ca disponibilitatea [i puterea lor de a practica psihanaliza să nu se irosească. Au rãmas, însã, [i în]arã un numãr de oameni care nu renun]aserã la ideea de psihanalizã [i care sperau cã într-o zi, societatea noastrã va putea profita de pe urma acestei descoperiri importante în domeniul terapeutic.

S-a ivit deasemenea necesitatea ca noi genera]ii sã fie formate în spiritul principiilor psihanalitice. Am avut norocul sã devin, la scurt timp dupã revolu]ia din decmbrie 1989, membru al Catedrei de Psihologie din Timi[oara [i sã am contact cu tinerele genera]ii. Si am mai avut fericirea sã constat cã min]ile tinerilor absorb ca un burete, toate cuno[tin]ele noi pe care aveam cinstea sã le prezint în fa]a lor, în calitatea mea de dasc`l de psihanalizã. A apãrut însã, problema de a compensa absen]a literaturii de specialitate [i a altor bonit`]i formative, la care sã aibã acces studen]ii. Si atunci s-a ivit ideea acestei cãr]i, iar aceasta cu buni ani în urmã. Încrederea în necesitatea [i eficien]a unei asemenea cãr]i mi-a fost sporitã de faptul cã am fost apelat de medici, de asisten]i sociali, de filosofi [i chiar [i alte categorii profesionale, care aveau nevoie, fie de o informare, fie de îndrumare pentru a pã[i pe aceastã cale, fie de o curã de tip psihanalitic...

Am întâmpinat [i eu dificultã]ile oricãrui om care trebuie sã surprindã în câteva zeci de pagini complexitatea acestui domeniu [i sã-l facã accesibil min]ilor tinere. Am avut îndoieli [i nelini[ti legate de capacitatea mea de a face fa]ã acestei sarcini. Dar încrederea mea în studen]ii cu care am lucrat [i dorin]a de a le deschide drumul prin oferirea unui prim instrument de lucru m-au ajutat sã depã[esc aceste dificultã]i. Am scris aceastã carte cu speran]a cã fiecare parte a ei poate deveni începutul de drum al unui tânãr psihanalist.

Cartea se adreseazã studen]ilor mei, în primul rând, dar [i medicilor, altor speciali[ti de specific predominant clinc, \ndeosebi psihoterapu]i formatori [i tuturor celor interesa]i de acest domeniu.

Accentul a fost pus pe opera freudianã, dar au fost luate în considerare [I contribu]iile a numero[i al]i psihanali[ti, care [-au adus contribu]ia la edificarea sistemului teoretic al psihanalizei.

Am urmãrit aspecte de metapsihologie, problematica incon[tientului, aspecte ale teoriei pulsionale, ca [i ale problematicii Eului, narcisismului, problema stadiilor de dezvoltare libidinalã, problema mecanismelor de defensã, importan]a identificãrii, a proiec]iei, problematica rela]iei obiectale [i a rolului ei în via]a individului, toate privite din punctul de vedere al lui Freud, precum [i a celor care i-au urmat acestuia [i au îmbogã]it psihanaliza prin contribu]iile personale.

Cartea nu are preten]ia de a fi epuizat tematica psihanalizei, este deschisã oricãror completãri [i sugestii, [i va fi, probabil îmbunãtã]itã în timp.

Ea este scrisã, însã, din dorin]a de a aduce o contribu]ie la dezvoltarea mi[cãrii psihanalitice în România [i pentru a da celor dornici de a în]elege, o viziune asupra ansamblului fenomenului care a suportat numeroase avataruri, cuprinse \ntre vog` [i satanizare.

Autorul

CURSUL I

BIOGRAFIA LUI S. FREUD

S. Freud s-a n`scut în 6 mai 1856, la orele 18,30, la Freiberg (Moravia). Moartea lui a survenit în 23 septembrie 1939, la Londra.

Tat`l lui Freud, Jacob Freud, se ocupa cu nego]ul de lân`. La vârsta de 40 ani, în 1855, el se c`s`tore[te cu Amalia Nathanson, cu 20 ani mai tân`r` decât el. În momentul celei de-a doua c`s`torii, tat`l lui Freud mai avea 2 b`ie]i dintr-o prim` c`s`torie. Asemenea detalii legate de familia lui Freud au un mare interes, datorit` importan]ei pe care Freud o acorda "constela]iei familiale" [i mai ales filia]iei [i interac]iunilor oedipiene. Cea de-a doua c`s`torie a tat`lui lui Freud coincide cu na[terea primului copil al fiului s`u Philippe. Din cea de-a doua copil`rie a lui Jacob, se vor na[te Sigmund (1856) (prenumele ini]ial era Sigismund), Julius (1857) [i Ana (1858). Din aceast`]es`tur` neobi[nuit` de rela]ii, se ajunge la o situa]ie paradoxal`: tat`l lui Freud era bunic la na[terea celui de-al treilea b`iat al s`u, care asetfel, venea pe lume în calitate de unchi al unui nepot mai în vârst` cu un an decât el.

În 1858, afacerea lui Jacob Freud intr` în criz` [i îl duce aproape la ruin`, drept pentru care familia pleac` în Saxonia, în

iunie, împreun` cu cei doi b`ie]i din prima c`s`torie, Emmanuel [i Philippe. Sigmund, împreun` cu mama sa [i cu sora sa Anna ajung la Leipzig în octombrie 1859, pentru ca în anul urm`tor familia s` se reîntregeasc` la Viena. Aici, Sigmund petrece o copil`rie destul de banal`, ocupat` în mare parte cu studiul.

În 1865, intr` la Gymnasium, fiind timp de 7 ani cel dintâi din clas`, absolvind-ul cu summa cum laudae. Universitatea a însemnat pentru el prima luare de contact cu problemele cu care se confrunta popula]ia evreiasc`, "rasa" sa, refuzând cu mândrie s` se simt` inferior celorlal]i [i s` accepte starea permanent` de ru[ine pe care ar fi trebuit s` o manifeste ca [i evreu.

Freud era extrem de dotat pentru limbi str`ine, cunoscând la perfec]ie germana, foarte bine latina [i greaca, apoi înv`]ând temeinic engleza [i francez`. De la v\rsta de 9 ani cuno[tea limba latin` variantele dialectale austro-germaneiar apoi a studiat [i italiana franceza [i spaniola. Studiase, bineîn]eles [i a aprofundat \n continuare ebraica.

Freud studiaz` medicina, care, îns`, dup` spusele sale, nu-i trezea un interes deosebit. Modelele sale de via]` erau Hannibal, Napoleon, Massena, Cromwell, ca [i Shakespeare [i Goethe, care i-au trezit dorin]a de a înf`ptui lucruri grandioase în via]`. În 1881, devine medic. Din 1876 pân` în 1882 lucreaz` în Laboratorul de Histologie a sistemului nervos al lui Ernest Brücke. Încearc` diferite domenii ale medicinei, în c`utarea unuia care s` i se

potriveasc` perfect, trecând în acest scop, ca intern, pe la mai multe servicii spitalice[ti. În cele din urm`, devine asistent în cel al psihiatrului Meynert, în 1883. Ar fi vrut s` devin` neurolog sau fiziolog al sistemului nervos. Din 1883 pân` în 1885, Freud face cercet`ri pe m`duva spin`rii, studiind leg`turile neuronale [i modul în care celulele nervoase func]ioneaz` ca un tot. Î[i abandoenaz` îns` cercet`rile, îndreptându-[i apoi aten]ia c`tre alte domenii. Problema a fost reluat` [i consacrat` în 1891 de c`tre Waldeyer, cercetarea ini]ial` a lui Freud fiind ignorat`.

Freud trece din nou pe lângă celebritate, în urma cercetărilor pe care le face asupra cocainei. El îi descoperă calitățile deosebite de analgezic, în 1884, considerând c` poate fi folosit în chirurgie [i în eliminarea efectelor negative generate de renun]area la morfin`. Pleac` îns` s` o vad` pe logodnica sa înainte de a-[i finaliza cercetările, pe care le concretizează doar într-un articol, pentru ca, la întoarcere, s` constate c` acestea au fost finalizate de Koller, care aflase despre cocaină de la Freud [i care a realizat testele finale [i consacrarea cocainei ca anastezic local în microchirurgie [i mai ales în opera]iile pe ochi.

În 1886, Freud î[i deschide un cabinet particular de consulta]ii la Viena. În 1882, o cunoaşte pe Martha Bernays, care prin bunicul ei se înrudea cu Heinrich Heine. În 1886, se căsătoreşte cu aceasta, având 5 copii: Mathilde (1887), Johann-Martin (1889), Oliver (1891), Sophie (1893) [i Anna (1895).

În 1878, Freud îl întâlne[te pe Joseph Breuer, medic vienez celebru, de care se simte în curând foarte ata[at. În 1882, ia cuno[tin]` cu cazul Annei O. (Bertha Pappenheim), pe care Breuer o trata prin hipnoz` cathartic`. I se treze[te interesul pentru psihopatologie. În perioada respectiv`, terapeutica se baza pe electroterapie, hipnoz` [i sugestie.

Din octombrie 1885 pân` în februarie 1886, Freud face un stagiu la Clinica Salpêtrière, pe lâng` profesorul Charcot.În cursul anului 1887, îl întâlne[te pe Fliess. Fiind interesat de sugestie ca metod` terapeutic`, merge la Nancy, s` lucreze cu Bernheim. În urma tuturor acestor asimil`ri teoretice [i practice, începând din 1890, începe s` utilizeze *metoda catharctic*`.

Colaborarea cu Breuer va dura pân` în 1894. Vor publica împreun` "*Mecanismele psihice ale fenomenelor isterice*", apoi, în 1895, sub titlul "*Studii asupra isteriei*", vor publica ansamblul lucr`rilor lor, Din 1892 pân` în 1897, Freud perfec]ioneaz` *metoda asocia]iilor libere*. Dar abia în 1897, dup` moartea tat`lui s`u, (octombrie 1896), "evenimentul cel mai important din via]a unui b`rbat", î[i realizeaz` Freud *autoanaliza*. Conform lui Jones, cuvântul *psihanaliz*` a fost folosit pentru prima dat` în 1896.

Din acel moment, biografia lui Freud devine biografia c`r]ilor sale, a întâlnirilor [i desp`r]irilor sale furtunoase, a dezvolt`ri unei teorii [i a unei practici puse în slujba cre`rii de asocia]ii [i institu]ii menite s` propage noua disciplin`.

Câteva evenimente personale mai marcante din aceast` perioad` de dezvoltare a lui Freud [i a doctrinei sale:

- **1914**:r`zboiul are consecin]e financiare dezastruoase pentru Freud, ai c`rui fii sunt mobiliza]i;
- **1920**: moare fiica sa Sophie;
- **1923**: este prima oar` operat pentru cancerul maxilar;
- **1930**: decesul mamei sale, la 95 ani. Se p`rea c` mama lui Freud tr`ise în tot acest timp al`turi de el, parc` pentru a nu-l l`sa s`-[i rezolve problemele legate de complexul oedipian [i s`-[i des`vâr[easc` autoanaliza;
- **1938**: Freud pleac` la Londra, pentru a se proteja împotriva invaziei germane în Austria [i pentru a sc`pa de prigonirile germane împotriva evreilor;
- **1939**: Freud moare la Londra, la 83 ani.

Biografie [tiin]ific`:

I. Prima faz` (1882-1897):

- "*Despre începuturile psihanalizei*" - cuprinzând "Proiect de psihologie" [i o selec]ie de scrisori schimbate cu Fliess între 1887 [i 1902, cu note explicative [i schi]e de proiecte;
- "*Studii asupra isteriei*" (1895) - în colaborare cu Breuer.

Energetica freudiana era înca puternic influen]ata de o practic` aflat` sub influen]a hipnozei [i a sugestiei.

II. A doua faz` (pân` în 1905):

Se anun]` cu autoanaliza [i cu:

- "*Die traumdeutung*" (interpretarea visului) (1899);
- "Despre vis" (1901);
- "*Psihopatologia vie]ii cotidiene*" (1901);

Revizuiri de ordin tehnic, publicate ca articole - "Cazul Dora"

- **Sunt introduse prin aceste lucr`ri teoria incon[tientului [i aspectele primei topici.**
- **Încep s` apar` adep]ii lui Freud: Adler (1902), Federn [i Stekel (1903), Bleuler (1904 - intr` în coresponden]` cu Freud), Jones, Hitscmann, Stäcke (1905). Sosesc la Viena Eitingon, Jung [i Binswanger (martie 1907), Abraham**

(decembrie 1907), Ferenczi (februarie 1908), Pfister (1909). Se creeaz` Societatea Psihanalitic` de Miercuri (1902).

- **Aparatul psihic este conceput în 3 zone: con[tient, incon[tient [i precon[tient.**
- **Se contruie[te o teorie a unei rela]ii simbolice între latent [i manifest.**
- **Se pune baza tehnicii freudiene: practica asocia]iilor libere între cuvinte [i idei, analiza viselor.**
- **Explicarea con]inutului ascuns al cuvintelor [i imaginilor dup` o diagram` simbolic`, ce introduce incon[tientul.**

III. A treia faz` - rol preferen]ial acordat sexului [i libidoului.

- "*Trei eseuri asupra teoriei sexualit`]ii*" (1905) - concep]ie despre personalitate, în care se contureaz` **teoria sexualit`]ii**.

- Conflictul între **"principiul pl`cerii" [i "principiul realit`]ii"** explic` blocajele, tehnic vorbind, **frustrarea** [i **refularea**.
- "**Complexul Oedip**" evolueaz` [i se ancoreaz` cu mult mai mult` precizie în interac]iunile precoce ale copilului mic cu "mama-tata".
- "**Rela]iile obiectale**" - 3-5 ani.
- Eviden]iereaunui **traumatism** suferit de pacient, având baz` sexual`, marcat printr-o fixa]ie posibil`, dublat` de o regresie.

- No]iunea de **stadii afectivo-sexuale** ale dezvolt`rii personalit`]ii.

- În 1908 - are loc prima mare reuniune interna]ional` la Salzburg.

- "*Cuvântul de spirit [i raporturile sale cu incon[tientul*" (1905);

- "*Delir [i vis în "Gradiva" de W.Jensen*" (1907) - culegere de texte orientate spre psihanaliz` aplicat`;

- "*Cinci psihanalize*" (cuprinde "Cazul Dora", "Micul Hans", "Omul cu [obolani", "Omul cu lupi", "Pre[edintele Schreber");

- "*Cinci lec]ii de psihanaliz`*" (1909) - teme pentru conferin]ele din America, cuprinzând o imagine de ansamblu a descoperirilor sale de pân` atunci.

- "*Psihologie colectiv` [i analiz` a eului*" (1909);

- "*Despre tehnica psihanalitic`*"- o culegere de eseuri despre practica psihanalitic`;

- "*O amintire din copil`rie a lui Leonardo da Vinci*" (1910);

IV. A patra faz`

- "*Totem si tabu*" (1913);

- "*Contributie la istoria mi[c`rii psihanalitice*" (1914) (cuprinde printre altele [i "*Trei eseuri despre via]a sentimental`*", în care Freud î[i expune concep]ia alegerii obiectelor oedipiene la b`rbat; despre Oedipul femeii va scrie doar în 1931).

- Locul mamei ca surs` de ata[ament tinde s`-l preced` pe cel al tat`lui, cel pu]in pentru b`ie]i;

! De dezvolt` asocia]iile interna]ionale de psihanaliz` [i revistele (Jahrbruch der psychanalyse, 1909; Zentral Blatt für Psychoanalyse, 1910). Este, îns` [i o perioad` conflictual`. Are loc ruptura de Adler, care p`r`se[te Societatea din Viena în 1909, de Stekel, în 1912, de Jung, în 1913.

- "*Pentru a introduce narcisismul*" (1914);

- **Narcisismul** prive[te ansamblul pusliunilor orientate spre sine. Freud distinge un **narcisism primar** - autoata[ament ini]ial al subiectului [i un **narcisism secundar** - ap`rut tardiv, în jurul eului, în cadrul pulsiunilor total sau par]ial desexualizate.
- "*Metapsihologie*" (1917);
- "*introducere în psihanaliz* "" - pe baza conferin]lor [i cursurilor dintre 1916-1917, î[i formeaz` un nou punct de vedere;
- **Fantasmele**, construc]iile fantasmate ale imaginarului îl fac pe Freud s` în]eleag` c` multe dintre "traumatisme" au fost inventate, fantasmate de c`tre subiec]i [i c` aceste fantasme au un efect perturbator analog sau chiar mai puternic decât constrângerile realului.
- Toate aceste aspecte constituie **prima topic` freudian`**.

V. <u>A cincea faz`</u>

Perioada 1914-1918 pare dominat` de triste]e [i pesimism. Freud î[i pierduse pacien]ii [i banii austrieci din cauza devaloriz`rii, fiii s`i sunt pe front, amenun]a]i în permanen]` de moarte. Face în aceast` perioad` psihanaliza lui Ferenczi, prietenul s`u preferat din aceast` perioad`.

- "*Eseuri de psihanaliz` aplicat*'" (culegere de articole) -Exemplu: ."Stranietatea" (1919)
- "*Nevroz`, psihoz` [i perversiune*" (1919);
- Apare cea de-a doua topic`, prin introducerea **instinctului de moarte** [i prin conceperea **celor 3 instan]e ale personalit`]ii, împ`r]ite în sine-eu-supraeu**. Aceste teoretiz`ri duc la noi rupturi, Nici Rank, nici Ferenczi neputând accepta pulsiunea mor]ii. Nici Jones, Shilder, Balint, mai târziu Winnicott [i Spitz nu vor fi cu totul de acord, f`r` a p`r`si domeniul. Abraham, în schimb, devine un teoretician al instinctului mor]ii.
- "*Dincolo de principiul pl`cerii*" (1920);
- "*Eul [i sinele*" (1923);
- "*Psihologia colectiv` [i analiza Eului*" (1921);
- "*Considera]ii actuale asupra r`zboiului [i a mor]ii*" (1915);

Toate aceste avor fi reunite În "*Eseuri de psihanaliz*'".

- 1920-1930 - Freud se consacr` mai ales psihanalizelor didactice. Îl p`r`sesc Rank [i Ferenczi.

- "*inhibi]ie, simptom [i angoas*'" (1925);
- "*Continuare la prelegerile introductive în psihanaliz*'" (1932);

- "*Compendiu de psihanaliz*" (1938);
- "*Analiz` terminabil`, analiz` interminabil*" (1937);

- Deschidere c`tre social:

- "*Viitorul unei iluzii*" (1927);
- "*Disconfort în cultur*" (1930).

VI. A [asea faz`

Faza deschid` de a doua topic` freudian`. Aceast` faz` va orienta spre "Ego-psychology" sau psihologie psihanalitic` sau *psihanaliza eului*. Aceasta va cunao[te o mare dezvoltare în America, unde au emigrat cei mai mul]i psihanali[ti europeni, care fugeau din fa]a nazismului. Freud a depus în aceast` ultim` perioad` eforturi pentru a delimita mai bine locul eului.

CURSUL II

CONSTATARI SI OBSERVATII INITIALE

Conceptia potrivit cãreia, la nivel inconstient, conflictul (manifestare pihica interpretat` d.p.d.v. dinamic) nu se petrece numai între afecte, ci [i între idei [i cã aceasta contribuie la fundamentarea principiului func]ional incon[tient de ***neplãcere***, a condus la opinia (Herbart) cã via]a mentalã dispune de toate componentele necesare pentru ca tendin]a reglatorie sã fie spre echilibru.

A. Alãturi de vis - calea cea mai importantã de cunoa[tere a incon[tientului - sunt analizate, în "Introducere în psihanalizã., Prelegeri de psihanalizã., Psihopatologia vie]ii cotidiene" (1904) ale lui S. Freud, , ***lapsusurile*** (gre[eli, distorsiuni involuntare-acte manque), mostrã de autentic incon[tient. Aici se asertează interven]ia perturbatoare (eventual) pe care incon[tientul supradinamic, o exersează asupra vie]ii con[tiente - vigile (nu numai somn). Acestea - *lapsus linguae, lapsus calami* (scris, lecturã), precum [i iluziile auditive, "amneziile", actele involuntare-gre[ite, comise "din nebãgare de seamã" (parapraxii), nu mai pot fi explicate exclusiv prin surmenaj, surescitare, erori accidentale func]ionale. Ele, în mod evident, au un sens [i un scop propriu, au determinări psihice specifice, [i numai ***profitã*** de

numeroasele împrejurări fiziologice [i conjuncturale, pentru a se manifesta ca atare. În aceste condi]ii, ele pot exprima aproximativ exact contrariul a ceea ce am dorit să spunem, sau am dorit să disimulăm în respectivele împrejurări. Lapsusurile lasă să treacă, prin mascaje [i prin cenzuri, ceea ce corespunde unei autentice tendin]e a adâncurilor [i intimitã]ii noastre. Psihodinamica conflictuală, \n asemenea \mprejur`ri, este realizată între dorin]a de-a spune ceva, [i care este ***reprimată***, de o tendin]ă actuală a con[tiin]ei, care se opune. Inten]iile antagonice prezente în conflict sunt: una ***latentă***-incon[tientă, de ordin afectiv, personal, intim [i una ***manifestă***-con[tientă, reprezent\nd de regulă o normă socială (reflectată de con[tiin]ă).

Func]ionarea acestui sistem pihodinamic permite:

a. o satisfacere directă (de ex:-când ne ia gura pe dinainte)

b. o satisfacere par]ială realizată prin mecanisme substitutive sau de deformare a unui cuvânt (***condensarea***).

B. ***Amneziile selective [i momentane*** sunt tributare unui *obstacol asociativ* (memoria refuză evocări penibile; un asemenea mecanism îl poate constitui ***deplasarea*** - mecanism incon[tient). Fenomenologic, S.Freud vorbe[te în asemenea cazuri de o *contravoin]ă* coexistentă cu derularea curentă a voin]ei. Practic, numai a[a se explică ***semnifica]ia simbolică*** a acestor obiectivări de conduită. Actele involuntare (de spargere, deteriorare) pot fi, de asemenea, analizate din punctul de vedere al deplasării

afectelor (parapraxiile) implicate în e[afodajul de realizare [i explicativ al actelor comportamentale.

C. ***Actele "manque***" sunt considerate deficien]e ale func]ionării aparatului ideo-motor, din care rezultă compromisuri între con[tient [i incon[tient. Psihanalitic, acestea înseamnă de fapt, acte sau rezultate ale unor acte care nu sunt concret ob]inute (sau vizate), dar sunt înlocuite prin altele. Notăm că aici se au în vedere rateurile din vorbire, din memorie (evocare), din ac]iuni, adică din conduitele uzuale pe care, în mod habitual, subiectul este capabil să le reu[ească. Con[tient, subiectul tinde să atribuie e[ecul respectiv neaten]iei sale sau hazardului. Aceste acte, ca [i simptomul, de altfel, sunt forma]iuni de compromis realizate între inten]ia con[tientă [i o tendin]` incon[tientă de refulare, [i care nu explică exhaustiv aspectele distructive.

D. În lucrarea "Glumele [i rela]iile lor cu incon[tientul" (1905), S. Freud analizează poten]ările cu efect adaptativ la nivel psihosocial (pozitiv) al "mots d'esprit"=***"****Vorbe de duh"(glume**).* Efectul lor este vizat expres de subiec]i, deoarece ele procură plăcere [i care practic se poate ob]ine ob]ine prin conjugarea a doi factori:

1. ***Tehnica lor specială***. Cea mai comună este ***condensarea*** (similară cu cea din vis [i din lapsus) sau ***deplasarea*** sensurilor de la esen]ial la trivial, precum [i asocia]iile sau

conexiunile suis generis între idei (trãsãturile ilogice ale gîndirii), care pot genera efecte sui-generis.

2. ***Tendin]a sau inten]ia glumei***. Ele sunt, de regulã, orientãri preferen]iale tematizate - izvoarele lor fundamentale fiind erotica [i agresiunea.

În "mots d'esprit" se manifestã fie tendin]e ascunse, reprimate, de ordin erotic sau agresiv, care sunt total incon[tiente, fie tendin]e care, de[i sunt con[tiente, sunt interzise sau cenzurate prin conven]ii sociale, sau cenzori exteriori (ideologico-administrativi). Prin glume se desfid legile, chiar [i regulile logice, [i de aceea ele au efecte cathartice. Psihogeneza lor]ine de dinamici fixate istorico-biografic, adicã de ***plãcerea*** copilului mic de-a se juca [i cu cuvintele, a[a cum se joacã cu obiectele, a[a dupã cum [tim într-un mod liber, necondi]ionat [i agreabil.

Glumele sunt manifestãri de conduitã implicatã într-o func]ie socialã, deoarece ele presupun o audien]ã. Sensul lor este de-a ob]ine plãcerea (în timp ce func]ia viselor este de-a evita neplãcerea).

Comicul, însã, reprezintã un me[te[ug însu[it, constituind o particularitate stilisticã \nsu[it` [i individualizatã de prezentare [i exprimare psihosocial`, ce nu are conexiune directã cu incon[tientul. ***Umorul*** este, ca [i visul, o defensã împotriva neplãcerii (ex.-haz de necaz), sub aspect economic, adic` d.p.d.v. metapsihic. Analizate din perspectiva principiului economic al

sistemului psihic uman, ***gluma*** economise[te o cheltuialã de inhibi]ie, ***comicul*** economise[te o cheltuialã de efort mental, iar ***umorul*** economise[te o cheltuialã în sim]ire, sensibilitate personalã (ob]inerea satisfac]iei). Prin toate aceste trei modalit`]i se realizeazã o transla]ie (regresie) în starea de copil, în care [tim ca toatã lumea, cã nu sesizam ***comicul***, eram incapabili de-a glumi [i nu aveam nevoie de ***umor*** pentru a fi ferici]i.

Toate acestea de mai sus, alãturi de vis, constituie mostre de autentic incon[tient, o realitate care se manifestã în conduita umanã. Ce este acest incon[tient? Ce con]ine? Dar mai ales, prin itermediul c`rei abord`ri coceptuale, sondarea [i explictarea sa, poate fi valabil` din pnctul de vedere metodologic [i al exign]elor [tiin]ifice, \n special al celor din perioada c`reia \i era contmporan S. Freud?

Oare ar fi trebuit s` fie abandonate numeroasele constat`ri de acest gen ?; ar fi tebuit s` se manifeste o mul]umire suficient` raportabil` la ceea ce putea oferi stiin]a psihomedical` a acelor vremuri?; sau s-ar fi impus descoprirea unor noi corpuri [tiin]ifice? Sau ce anume ?...

Dup` cum vom vedea, op]iunea lui S. Freud a fost surprinz`toare [i pentru multe somit`]i academico-[tiin]ifice, chiar [ocant`,

Dar, \ns` cu un conses unanim, ea precum [i modul s`u de afimare [i concretizare, [i ast`zi este considerat` indispensabil` pentru [tiin]ele psiho-umane.

CURSUL III

METAPSIHOLOGIA

Cu termenul “metapsihologie”, noi vom putea aborda nucleul central al psihanalizei, în ceea ce ea reprezint` sub aspect esen]ial. Acest concept ne apare în primul rând ca un neologism necesar din punct de vedere epistemic, desemnându-se prin el, suprastructura de ordin teoretic a psihanalizei, provenind din valorificarea datelor concrete, furnizate de experien]a clinic`. Aceste date concrete provenite din valorificarea experin]elor \nregisrtate \n cabinetelede psihoterapie, la rândul lor, constituie fundamentul acestei discipline, iar organizarea lor conform criteriilor pragmatice a evoluat convergent în direc]ia afirm`rii unei ambi]ii personale a lu S. Freud de a edifica o “[tiin]` a incon[tientului”. Efortul lui S. Freud de a defini just termenul “metapsihologie” a oscilat între tentativa realiz`rii unui portret descriptiv al psihanalizei [i inten]ia construirii unui instrument epistemic, cu rol de “tehnic` de sondaj” sau de “busol`” care s` permit` orientarea în aceast` “]ar` necunoscut`” (terra incognita), care este incon[tientul uman. De aceea, conceptul “metapsihologie” apare la Freud ca fiind echivalent cu cuvântul “psihanaliz`”, a[a dup` cum reiese din scrierile sale din 1896: “Ereditate [i etiologia nevrozelor” sau “Noi remarci privind psihonevrozele de ap`rare”.

În cele ce urmeaz`, noi vom avea în vedere urm`toarele:

A) Metapsihologia reprezint` partea teoretic` a psihanalizei ca e[afodaj de care depind aspectele manifest`rilor incon[tientului, pe care ea le exprim`, precum [i func]iile pe care le pot îndeplini acestea în cadrul comportamentelor [i conduitelor umane. De aceea, ea se delimiteaz` net de dublajul s`u conceptual involuntar, denumit "metafizic`" (conform unor ini]iale preferin]e epistemice ale lumii [tiin]ifice din acea perioad`) [i-[i contureaz` specificul ]inând de func]ia sa denumit` de Freud "metoda intrapsihanalitic`", care a ridicat actualmente psihanaliza la statutul de "psihologie a profunzimilor". Din acest motiv, ea se mai define[te [i azi ca "psihologie abisal`".

Din aceast` perspectiv`, analizând opera lui S.Freud, se constat` c` psihanaliza define[te:

a) un procedeu de investigare a unor procese psihice foarte greu accesibile oric`ror abord`ri psihologice, metapsihologia fiind deci o teorie a proceselor psihice incon[tiente**;**
b) este [i un mod de tratament al tulbur`rilor adaptative ale individului uman (nevrotice).

Metapsihologia se întemeiaz` pe valorificarea datelor (material) de experien]` clinic` achizi]ionat` din acest teren al investiga]iilor tulbur`rilor nevrotice considerate în general.

c) un ansamblu de concepte (*Einsichten)* psihologice acumulate [i uzitate denotativ în direc]ia constituirii unei noi discipline [tiin]ifice, metapsihologia fiind, deci, un corp de reguli necesar de a fi respectate în acest sens pentru ca psihanaliza, a[a cum [i-a

propus Freud, s` devin` una din [tiin]ele naturii (considerat` kantian ca diferit` de [tiin]ele fizico-matematice).

Prin urmare, metapsihologia va fi considerat` *partea fundamental`* a acestei "[tiin]e ale naturii" asupra proceselor incon[tiente înregistrate [i fundamentate pe datele de experien]` clinic`. Dup` cum se vede, univocitatea definirii, adic` unitatea sa explicit` de sens, este relativ` [i, de aceea, metapsihologia, echivalând în expresiile unor corifei ai psihologiei contemporane cu psihanaliza, cunoa[te ast`zi o interpretare polisemic`, desemnând un ansamblu de semnifica]ii valide [i tolerate, care îns` se cer a fi puse într-o ordine definitivat`.

O ilustrare sinoptic` [i de perspectiv` global` a definirilor explicite ale operei freudiene, consider`m c` va servi ca punct de plecare util, ghidându-ne dup` un criteriu de ordin istoric.

Astfel, în abordarea operei lui S. Freud:

1) Psihologia care vizeaz` manifest`ri situate în spatele (arrière-planul) fenomenelor con[tiente, care - a[a cum relev` istoria psihologiei - în acea perioad`, erau singurele fenomene ce constituiau obiectul psihologiei, considerate ca fiind [tiin]ific`, adic` obiectiv` - 1898 (S.Freud - Scrisoare c`tre N.Fliess, în "La naissance de la psychanalyse", pg.128).
2) Psihologia incon[tientului - 1904 ("Psychopathologie de la vie quotidienne", pg.288);
3) Un mod de a concepe [i a eficientiza cercet`rile psihanalitice (1915): "Eu propun s` vorbim de o prezentare metapsihologic`, atunci când vom reu[i s` expunem procesele psihice în

conformitate cu principii economice, topice [i dinamice" (S.Freud - L'inconscient, sect.IV, p.280-281);

4) Clarificarea [i aprofundarea ipotezelor teoretice ce pot fi puse la fundamentarea axiomaticii necesare unui sistem psihanalitic [tiin]ific - 1915;
5) O prezentare particular` a factorului economic (catexe [i anticatexe), în corela]ie cu dimensiunile topice [i dinamice ale psihicului - 1920 (S.Freud);
6) Un mod de concep]ie în care toate procesele psihice inventariate de psihologie s` fie apreciate dup` 3 coordonate: dinamic, topic [i economic, aceasta reprezentând]elul cel mai înalt, [i astfel, inaccesibil al psihologiei - 1925 (S.Freud - Autoprésentation - sect.V, p.85);
7) Pentru Om - f`r` tendin]a la teoretizare sau c`tre demersurile speculative - metapsihologia reprezint` apogeul explicativ, deasupra c`ruia efortul psihologic nu are sens s` avanseze f`r` presupunerea riscului de a con]ine unele elemente fantasmatice ale speciali[tilor s`i - 1937 (S.Freud - "Analyse finie et analyse infinie", sect.III, p.69);
8) În baza celor de mai sus, rezult` c` pentru Freud, metapsihologia constituie o denomina]iune pentru fundamentarea psihanalizei ca teorie, [i o diferen]iere pentru proiectul s`u paralel de preocupare [tiin]ific` legat de incon[tientul persoanei, apoi un mod de concep]ie aflat în curs de edificare, referitoare la incon[tientul uman, cu scopul de a realiza o sintez` sau un plus de clarificare a preocup`rilor sale, vizând de fapt un element de reform` major` a psihologiei

practicat` în acele vremuri. Un bilan] al gândirii sale în care sunt subliniate atât valorile perene, cât [i limitele peste care el nu a putut trece, precum [i un "moment al adev`rului" - dezv`luit în cadrul curei psihanalitice în care - a[a cum se cunoa[te - apare un dualism pulsional, iar demersurile curativo-terapeutice sunt "personalizate" constituie un efort [i un ]el al preocup`rilor actuale ale specialistului.

Metapsihologia ca *disciplin` didactic`* nu beneficiaz` de o definire global`, dar ast`zi nu mai este considerat` o trebuin]` constitu]ional` [i o declara]ie de identitate epistemic` a lui S.Freud exclusiv. Mai exact, se plaseaz` la polul opus al curentului denumit "psihanaliz` s`lbatic`" (pansexualizat`), al c`rui promotor a fost D.Grodeck.

Ast`zi, în primul rând, nu mai este reductibil` la opera lui S.Freud, ci beneficiaz` de un obiect (procesele incon[tiente) de o metod` (o extensie în arriére-planul manifest`rilor con[tiente a modalit`]ilor de investigare psihologic`). Prefixul "meta" desemneaz` totodat` "al`turi de con[tient" [i "al`turi de psihologie", ca modalitate de abordare conceptual`, metodologic` [i tehnic` a manifest`rilor psihice umane. Ea r`mâne în primul rând o fundamentare a teoriei psihanalitice, orientat` în special asupra aspectelor abisale, de profunzime sau de fond (ground) ale realit`]ilor psihologice. F`r` metapsihologie, psihanaliza - ca [i clinic` [i terapie - va r`mâne în aer, neancorat` de o realitate obiectiv` [i un sistem comprehensiv acceptabil. Pe de alt` parte, psihanaliza se define[te (autodefine[te) ca un mod de reprezentare a aparatului psihic.

Acest termen, aparat psihic, este apreciat ca o fic]iune, mai exact o conven]ie sau un concept denotativ al psihismului, asemenea conceptului de sistem psihic uman, uzitat în psihologia contemporan`. Specificul s`u const` în accea c` pune toate manifest`rile psihice prin referire la 3 factori: **topic**, sau localiz`ri (arii), din fizic`; **dinamic** (ca for]e care se compun sau se manifest` în conflict) [i **economic** (cantit`]i subsumate enrgiilor puse în joc prin procesele psihice).

Unii critici ai psihanalizei precizeaz` c`, în raport cu aspectele pragmatice diverse, metapsihologia se prezint` adesea asertiv ca o credin]` sau ca o invoca]ie, furnizând un predilect teren de teoretiz`ri, de "fantaz`ri" sau, mai precis, un domeniu pretabil demersurilor speculative. Aceast` optic` men]ioneaz` metapsihologia ca domeniul categorial al resurselor, care, de[i nu sunt extrem de detaliate, constituie baza de utilizare a unui excelent instrument hermeneutic necesar în descifr`rile pertinente ale enigmelor sau paradoxurilor cu care se întâlne[te demersul psihologic de tipul "reîntoarcerii la origini" sau a "apelului la resurse". Din aceast` perspectiv` critic`, "fic]iunea" metapsihologic` o reprezint` no]iunea de aparat psihic, "conven]ia" metapsihologic` o constituie no]iunea de pulsiune ca echivalent psihologic al instinctului biologic, "coordonatele" metapsihologice le reprezint` dimensiunile: topic, economic [i dinamic ale manifest`rilor aparatului psihic, iar "principiile explicative" ale metapsihologiei sunt legate de elementele centrale ale ambi]iei promotorului ei, de a fi considerat` o disciplin` [tiin]ific` a naturii [i care con]ine accep]iunile date de psihanaliz` no]iunii de proces

incon[tient, primar, secundar, legea for]elor, tranformare, prin care se explic` plauzibil [i se demonstreaz` fenomenele psihice umane.

Dup` cum reiese de mai sus, abordarea psihanalizei în afara raport`rii sale metapsihologice nu este nici simpl` [i nici facil`, [i de aceea se propune o abordare a acestui subiect pe momente sau pa[i logici de analiz` a con]inututlui operelor freudiene.

Un prim moment referitor la abordarea metapsihologic` se afl` în capitolul al doilea, referitor la procesele incon[tiente, din cartea sa "Interpretarea viselor" [i în lucrarea intitulat` "Schi]` a unei psihologii [tiin]ifice" (nepublicat` de Freud).

Al doilea model este modelul libidinal prezentat de Freud în "Trois essais sur la theorie sexuelle" - 1905, constând în formularea principiilor devenirii psihice. (pl`cere, nepl`cere, al realit`]ii, al iner]iei - [i "Nirvana").

Al treilea moment cardinal este cuprins în scrierea freudian` "Pour introduire le narcissisme"-1914, iar momentul urm`tor, al patrulea, impune relecturarea lucr`rilor "Au delà du principe de plaisir"- 1920, "Le moi et le ça"- 1923; "L'inhibition, symptôme et angoisse" - 1926, "Le probléme économique du masochisme" - 1924.

Ultimul moment - V - se plaseaz` în con]inutul lucr`rilor "Le clivage du moi dans le processus de défense" - 1937, "Abrégé de psychanalyse" - 1938, un adev`rat testament metapsihologic.

Schema recapitulativ` a evolu]iei metapsihologiei freudiene - valabil` esen]ialmente [i ast`zi, este:

ABORDARE		
TOPIC~	**ECONOMIC~**	**DINAMIC~**
Prima topic`: con[tient, subcon[tient, incon[tient-1900.	Protometapsihologia	Defensa
Principiul pl`cere/nepl`cere-1911.	Modelul libidinal-pulsional	Primul dualism pulsional-1911. Pulsiuni de auto-conservare, ale eului, sexuale-refularea – 1915.
Revizuirea teoriei egoului [i al eului ideal-1914	Modelul narcisic.	Identificarea. Rela]ia obiectal`.
A doua topic` freudian`: Eu, Sine, Supraeu-1923	Paradigma pulsional` a mor]ii (cu privire la principiul pl`cerii)-1920	Al doilea dualism pulsional-1920 – al vie]ii/mor]ii/ Eros/Thanatos
"Clivajul eului"-1937	Paradigma persoanei-subiect.	A doua teorie a angoasei-1926.

Referin]e bibliografice:

Freud, S.

-"L'hérédité et l'étiologie de défense", en "Névroses, psychoses et perversion", P.U.F., Paris, 1973.

-"Nouvelles remarques sur les psychonévroses de défense", en "Névroses,psychoses et perversion", P.U.F., Paris, 1973

-"Naissance de la psychanalyse", P.U.F., Paris, 1956;

-"L'inconscient",en "Métapsychologie", Paris, Gallimard, 1952

-"Analyse terminée et analyse interminable"

-"La Science des reves", P.U.F., Paris, 1950.

-"Trois essais sur la theorie de la sexualité", Gallimard, Paris, 1962

-"Pour introduire le narcissisme", en "La vie sexuelle", P.U.F., Paris, 1969.

-"Le moi et le ça"- en "Essais de psychanalyse", Payot, Paris, 1981;

-"Le probléme économique du masochisme", en "Névroses,psychoses et perversion", P.U.F., Paris, 1973

-"Abrégé de psychanalyse", P.U.F.,paris, 1955

-"Inhibition, symptome et angoisse", P.U.F., Paris, 1965

CURSUL IV

APARATUL PSIHIC {I MANIFEST~RILE SALE
-TRAVALIUL PSIHIC-

- Ceea ce în psihologia contemporan` se define[te prin expresia "sistemul psihic uman", Freud a definit cu no]iunea de "***aparat psihic***", fiind tributar sistemelor conceptuale asocia]ionist-gestaltiste mecaniciste, ce corespundeau spiritului vremurilor sale. Cert este c` acestui concept denotativ al psihicului, autorul vienez îi prevedea existen]a unor c`i de stimulare-recep]ie, a unui centru de comand` [i control, a unor modalit`]i rezolutive [i efectorii pentru conduita [i comportamentul uman. Accentul era pus mai pu]in pe aspectele strict structurale, [i mai mult pe aspectele func]ionale abordate prin mecanisme psihodinamice con[tiente [i incon[tiente. Ansamblul acestor manifest`ri a purtat denominarea generic` de "travaliul psihic" [i au fost explicitate printr-o serie de abord`ri: libidinale, pulsionale, tensionale, procese primare [i secundare specifice manifest`rilor incon[tiente.

A. TRAVALIUL VISULUI

Dezvoltarea psihic`, arat` Freud, este deseori contradictorie, chiar aleatorie, în sensul c` înregistreaz` momente de organizare [i dezorganizare, în aparen]` o multitudine de manifest`ri f`r` noim`, având o aparen]` de haos, fapt care se constat` în fenomene cum ar fi fuga ideilor, dar în special visul. Rezult` c` psihismul posed` [i dispozi]ii spre reorganizare, restructurare sau recombinare a con]inuturilor saleinforma]ionale [i tensionale (emo]ionale). Aceasta deoarece organiz`rile logice [i schematice tind s` se fixeze invariabil, [i de aceea, pentru renivelarea lor, este nevoie s` fie reamenajate, restructurate, din necesit`]i economice [i dinamice, instalate la diverse nivele (topice). Cartea sa "Interpretarea viselor" reprezint` opera major` a lui S.Freud [i men]iunea autorului c` eviden]iaz` "descoperirea a ceea ce este evident", interpretarea viselor reprezentând "via regia"n care duce la incon[tient. Freud adopt` o pozi]ie de analiz` psihologic` a visului, manifestare ce este specific` unei condi]ii fiziologice, [i anume somnului. Prin somn, ne deta[`m de lumea exterioar`, iar aceast` deta[are conduce la modific`ri în desf`[urarea vie]ii psihice. Aceast` deta[are (decuplare) este, în fapt, considerat` ca o regresie, fiind totodat` o emancipare de exigen]ele sociale [i ale con[tiin]ei morale. Dac` somnul este o condi]ie a visului, atunci visul este un factor de asigurare, un paznic al somnului. Dac` tensiunile proprii tendin]elor nesatisf`cute sunt prea mari, ele tulbur` somnul. Pe calea activit`]ii

onirice, se reduc o parte din tendin]ele supratensionate dinamic, [i anume acelea care se refer` la erotism, pulsiunile de autoconservare (foame, sete) sau ura nebeneficiind de posibilit`]i satisf`c`toare fictive. Visul are un caracter predominant eidetic, desf`[urându-se de regul` "vizual" (de aici etimologia românească` a cuvântului "vis") [i numai în cazul unor tension`ri accentuate angajeaz` vorbirea sau motricitatea.

- El se desf`[oar` în condi]iile somnului paradoxal (cu REM) [i se produce deoarece prin el se reduce o tensiune sau se procur` ("paren]a") o pl`cere. În vis se abolesc cenzurile, interdic]iile [i conflictele cu exteriorul. De asemenea, visele se desf`[oar` cu o vitez` extraordinar`, derularea afectiv` se petrece liber, baleind experien]a de la un pol la altul, ocazie cu care se genereaz` o nou` experiere, petrecându-se un fenomen de catharsis emo]ional [i informa-]ional. În vis, experien]a este baleiat` [i se tinde la inversarea semnifica]iilor în raport cu sursele de stimulare. Sursele slabe în vis apar ca puternice [i invers.

Visele depind de preocup`rile tenace din starea de veghe [i de sistemele de preocup`ri deschise (de exemplu: situa]ia unui examen ce urmeaz` s` fie sus]inut va tinde s` se completeze pe linia vectorului motivat dominant). De aceea, visele m`rturisesc despre autenticitatea unor dorin]e (care pot fi [i cauza unor nevroze), precum [i despre unele disfunc]ii organice.

Ceea ce “veghem” în vis reprezint` de cele mai multe ori o travestire mai mult sau mai pu]in complet`. “Con]inutul manifest” al visului reprezint` o deghizare a psihicului nostru pentru a ne proteja de contactul cu adev`rata fa]` a dorin]elor noastre reprobabile, [i din acest motiv refulate. “Con]inutul manifest” al visului este prezen]a imaginar`, mai mult sau mai pu]in deghizat`, a realit`]ii unei dorin]e, iar “con]inutul latent”ar fi antisocial, imoral, egoist [i intens afectiv. Descifrarea con]inutului latent, dup` Laplanche [i Pontalis, ar fi “o povestire în imagini a visului”, adic` o organizare de gânduri, un discurs exprimând una sau mai multe dorin]e.

Cine efectueaz` deghizarea con]inutului latent în con]inutul manifest al visului?

- Aparatul psihic-r`spunde S. Freud - fiind dotat cu o dispozi]ie intern`, o ordine a unor proces`ri, fiind conceput cu rosturi energetice (men]inând tensiunea cât mai sc`zut`) [i de codificare-traducere (transfer al gândurilor visului în alt mod de expresie). Concret vorbind, în trecerea de la con]inutul latent la cel manifest, travaliul visului const` într-o deformare, mai precis o transpozi]ie sau refigurare (desfigurare).

Mecanismul [i elaborarea visului, dup` S. Freud, depinde de 4 tipuri de activit`]i:

1. ***Condensarea*** - Integrarea stimulilor în vis nu este logic`, ci analogic`, realizându-se un compozit dintre resturile

diurne [i liniile tensionale de articulare a acestora. Persoana visat`, dup` anumite caracteristici fizice, seam`n` cu alta, iar dup` atitudine, cu un copil sau cu altcineva. Reprezentarea unic` se afl` la intersec]ia mai multor lan]uri asociative de tip cauzal, de contiguitate, de similitudine sau de contrast, în timp [i spa]iu. Visul re]ine doar punctele nodale. Con]inutul manifest este, în acest context, laconic, o încifrare prescurtat`.

2. Deplasarea (*disloarea*)**.** În vis, detaliile minore au mare înc`rc`tur` afectiv`, iar altele de fond apar ca neutre sau f`r` nici o cot` de impresionare subiectiv`. Avem în acest caz expresia unei deplas`ri de la general la particular, fiind o transmuta]ie de semnifica]ii valorice, transpozi]ie care contribuie în cea mai mare m`sur` la caracterul de absurditate al visului. Explica]ia oferit` de S. Freud se refer` la capacitatea energiei de investi]ie de a se desprinde de unele reprezent`ri [i de a circula, distribuindu-se liber de-a lungul c`ilor asociative. Imaginile aparent nesemnificative pot simboliza, de fapt, starea subiectiv` personal` bazal`, sau st`ri afective esen]iale Nu numai prin simbolizare se realizeaz` deplasarea, ci [i prin inversiune-disimulare, prin înlocuirea unui fapt prin contrariul s`u.

3. *Dramatizarea* *(Darstellung*). Prin aceast` activitate, deplas`rile se articuleaz` într-un scenariu oniric, datorit` unei necesit`]i impuse de regresie (cerin]` de organizare a impresiilor la un nivel primar). Astfel, gândurile onirice sunt selectate [i

transformate mai ales în imagini, reprezent`ri, în special vizuale. Aceste scenarii - men]ioneaz` S.Freud - au întotdeauna un rol de polarizare, în sensul exers`rii unei atrac]ii sui-generis, fapt pentru care visul seam`n` cumva cu o pies` de teatru ce se supune regulilor acestei forme de "dramatizare". Prin aceast` tendin]`, se apreciaz` c` scenele din vis, la modul catenar, graviteaz` în jurul unui pol reprezentat de un scenariu originar, modificat prin transfer asupra a ceea ce apare recent.

De altfel, [i amintirile din timpul st`rii de veghe polarizeaz` psihic, exercit` o atrac]ie sui-generis definibil` ca luare în considera]ie a figurabilit`]ii.

**4. *Elaborarea secundar` (****Bearbeitung)***. Nu se re]in acele vise care nu beneficiaz` de o cot` de memorie - proces psihic trisistemic ce constituie piatra unghiular` a con[tiin]ei. Elaborarea secund` a visului este opera con[tientului [i const` în "finis`ri" [i "retu[uri" pe care le comitem îns` involuntar, în sensul de a prezenta visatul sub forma unui scenariu relativ coerent, accentul fiind concentrat pe inteligibilitate sau comprehensiune - o necesitate subsumat` psihodonamic cenzurilor.

Aceste cenzuri (moral` [i de pudoare), pot fi relaxate în somn, dar nu abolite, deoarece în starea de somn, eul adormit trebuie protejat de inoportunitatea unor tendin]e, pulsiuni (de regul` infantile), care s-ar putea manifesta nude, ca atare. De aceea, prin intermediul travaliului oniric, dependent [i de cenzuri

cantonate la limita dintre con[tient [i incon[tient), acestea vor fi travestite [i elaborate secundar, adic` relativ coerent-inteligibil. Cu alte cuvinte, dac` refularea s-ar instaura [i men]ine total, somnul ar fi imposibil, deoarece activitatea nictemeral` nu înseamn` extinc]ie, reducere la un zero absolut a manifest`rilor psihice.

Dac` limitarea instal`rii totale a reful`rii incon[tiente [i cenzurile ar fi abolite, iar`[i nu s-ar putea dormi, deoarece somnul ar fi tulburat de prezentarea nud`, brutal`, dezgolit` a tendin]elor infantile - a[a cum se întâmpl` în cazul co[marurilor nocturne. Pentru reprimarea din nou acestora, îns`, exist` cenzura, care solicit` energia util` din starea de veghe [i, de aceea, subiectul se va trezi din somn. Se constat` c` simbolizarea specific` deplas`rii [i condens`rii face visul neinteligibil, prin travestire, la care se mai adaug` [i efectul filtrant de cenzur` - pentru a ne ascunde, camufla, pe noi de noi în[ine.

Teoria psihanalitic` original freudian` a primit unele ajust`ri [i revizuiri din partea psihanali[tilor, diziden]ilor acestora sau a neopsihanali[tilor [i unele dintre acestea au mers în direc]ia reconsider`rii simboliz`rii produc]iilor onirice. Astfel, C.G.Jung atribuie simbolului o semnifica]ie nu reproductiv`, ci una prospectiv`. Simbolul - ca expresie a demersurilor persoanei în vederea atingerii unui ideal foarte înalt, travaliu [i efort care, în absen]a posibilit`]ii de a ob]ine respectiva perfoman]`, r`mâne doar un simbol. Oricum, visele foarte deformate se apreciaz` c`

sunt determinate de pulsiuni erotice. A.Adler consider` a în vise se surprinde expresia confrunt`rii tendin]elor masculine cu cele feminine din fiecare dintre noi. Neopsihanali[tii au mers în direc]ia interpret`rii neortodoxe a psihanalizei, pornind de la aprecierile lui E.Jones (The Theory of Symbolism; Ed. Bailliere, London, ed.V, p.124-1948). În acest sens, B.D Lewin a sus]inut c` orice vis s-ar proiecta pe un ecran mental (mnezic) alb (dream screen) - uneori definit ca "amintire ecran", în general nesesizat de cel ce viseaz`. El ar simboliza sânul matern, satisf`când dorin]a de a dormi. În unele vise, acest ecran apare singur, realizând "o regresie la narcisismul primar" (visul alb).

Din prezentarea celor de mai sus, rezult` c` visul, ca activitate psihic` nictemeral`, are dou` func]ii:

a) *de eliminare sau lichidare*, prin satisfacerea halucinatorie a dorin]elor în`bu[ite. În aceast` accep]iune, el se prezint` ca un echivalent al mecanismului excretor, la nivel psihic.

b) de protejare [i preven]ie, îndreptat` împotriva excita]iilor legate de aceste dorin]e [i care ar tulbura somnul. În aceast` accep]iune, se consider` c` simbolizarea trebuie s` beneficieze [i de a[a-numita interpretare anagogic`. H.Silberer apreciaz` c` forma]iunile simbolice (parabole, rituri, mituri, vise, etc.) nu sunt rezumabile la particular - în spe]` la pulsiuni erotice - ci la nivel general - la ceva cu semnifica]ie moral` sau spiritual`, fiind o transpunere în imagini nu numai a unor con]inuturi

gândite, ci [i a modului de func]ionare a intelectului. Astfel, trecerea de la func]ional la anagogic echivaleaz` cu trecerea de la simple st`ri - la procese care, trebuind tr`ite, edific` o aspira]ie sau o tendin]` etic`. În acest context, centrul de greutate în analiza [i interpretarea psihologic` a visului vizeaz` latura de permanen]` a manifest`rilor mentale, care penduleaz` între decod`ri comprehensibile în multiple direc]ii axiologice [i rebus (încifrare). Dup` H.Silberer, forma]iunile pretabile hermeneuticii: parabolele, miturile, riturile [i visele, printre altele prezint` [i sensuri morale, precum [i universale, care trebuie descifrate pentru a nu proceda reduc]ionist sau exclusivist, aidoma psihanali[tilor s`lbatici, atribuind simbolisticii visului doar un con]inut particular, în spe]` sexual. Acest autor se bazeaz` pe studiul st`rilor hipnagogice (de trecere de la veghe la somn) [i al viselor, men]ionând c` transpunerea în imagini nu vizeaz` con]inuturile gândirii [i a laturii de permanen]` a intelectului (în]elegerea), ci doar a modului de func]ionare al acesteia, care vizeaz` [i domeniile înalt spirituale. Aici, afectele, tendin]ele, inten]iile, complexele personale sunt "traduse" prin simboluri (eventual personificate), iar în simboluri exist` propensiunea de a trece de la fizic-material, c`tre func]ional-abstract, tendin]` ce este concomitent` cu o generalizare a specificului acestui activism spre "tipul psihic al evenimentului tr`it".

Din cele de mai sus, în conformitate cu specificul psihodinamic [i developmental al subiectului ce viseaz`, vom conchide, în consens cu S. Freud:

1) Visul utilizeaz` impresii datând, în principal, din zilele precedente, care imprim` particularitea psihodinamic` de "ultim` or`";
2) Visul creaz` invers`ri de sensuri [i semnifica]ii, în sensul c` sunt selectate nu aspectele esen]iale, ce sunt redate figural cu elemente de detaliu, accesorii banale, sau pe cele ce au aceast` aparen]`;
3) Visul dispune impresiile infantile în acea zon` de utilizare operativ-psihologic` care vizeaz` domeniile pe care le crede anodine sau "uitate" de mult` vreme.

B. TRAVALIUL ACTELOR MENTALE

În cele ce urmeaz`, ne vom referi la actele intelectuale, care calific` manifest`ri ale memoriei, imagina]iei [i gândirii. Acestea sunt procese psihice superioare, definite uneori talequale ca manifest`ri ale ra]iunii sau intelectului, datorit` faptului c` manifestarea lor este func]ional convergent`, având doar predomin`ri de tip mnezic, combinatorico-imaginativ, inteligent. În realizarea lor, este îns` nevoie de un substrat energetic care este incon[tient [i care este un suport energetic al intelectului. El este

de sorginte emo]ional`, cu o psihodinamic` sub- [i incon[tient`, activat` secundar perceperii unei situa]ii problematice sau unor împrejur`ri de via]` în care se afl` subiectul. Psihanaliza eviden]iaz` aspectele incon[tiente ale condi]ion`rilor impuse de acest suport energetic al actelor mentale superioare, în principal gândirea.

Gândirea, spre deosebire de procesele primare, care vizeaz` uneori halucinatoriu o identitate prin percep]ie, va c`uta prin intermediul proceselor secundare (memorie, gândire, imagina]ie) s` ajung` a stabili o identitate prin intermediul cuvintelor [i conceptelor. În acest travaliu al adev`rului, realmente totodat` subiectiv [i obiectiv, persoana identific` faptul c` dispune de capacit`]i reglate o dat` pentru totdeauna, a c`ror eficacitate coreleaz` cu pl`cerea, chiar fascina]ia pentru mi[c`ri intelectuale, care metaforic, s-ar putea denumi "fabrica de gânduri", ce-i va permite succesul adaptativ. În acest edificiu, se au în vedere 3 elemente definitorii:

a) un mecanism, "adic` aparatul psihic" în general, a[a cum este prezentat de S.Freud în "Esquisse", din lucrarea sa "Interpretarea viselor";
b) un procedeu tehnic - adic` o asocia]ie, o leg`tur` (Bindung), care va permite energiei psihice (libido noncon[tient) de a se afla legat` (solidar`) cu anumite con]inuturi conceptuale sau verbale;

c) o manier` de a trata cuantumul de excita]ie care constituie în fapt energie vital` nediferen]iat`, ce se manifest` la nivelul conduitelor intelectuale.

Analizând ideile subite - involuntare care intervin f`r` nici o form` de preparare prealabil` în câmpul actual al con[tiin]ei, S.Freud conchide c` toate procesele psihice dispun de componente opera]ionale cantonate incon[tient, iar efectul, produsul func]ion`rii acestora este aspectul de care devenim con[tien]i. Prin intermediul suportului energetic, actele mentale cantonate opera]ional la nivelul incon[tient nu au un domeniu net delimitat sau rezumabil la activit`]i cogitativ-abstracte [i se interfereaz` cu "reten]ii", cu deschideri afective contingente spre somatic. Acest suport, provenind din polul pulsional incon[tient al persoanei, ce are ca sens (destin) realizarea identit`]ilor (primar-perceptive [i secundar-intelectuale) prin intermediul unui travaliu particular de satisfacere, poate exersa [i un rol perturbator. Printre efectele perturbatorii, men]ion`m: iluziile [i confuziile. Travaliul specific lor, îns`, are în vedere aspecte intermediare de alt ordin (operativ). Astfel, iluzionarea, alienarea maladiv` sau normal` din punct de vedere al s`n`t`]ii [i idealizarea constituie trei modalit`]i ale "falsului" artifex ori ale adev`rului necorelabil realit`]ii. Iluzionarea este o eroare care, în afara condi]ion`rilor dependente de câmpul stimul`rilor perceptive, depinde de setul (montajul)unei credin]e (nucleare sau a egoului) ce vizeaz` împlinirea unei

dorin]e. Idealizarea este o manifestare mental` prin care calit`]ile [i valoarea unui obiect extern sunt în mod incon[tient supraestimate, datorit` investiri provenite din din dorin]e subcon[tiente de exaltare (jubilare) personal`. Alienarea (înstr`inarea) - sau forma deliberat` de auto\nstr`inare vizeaz` o rela]ie de subiectivare a unei alte persoane, idealizat` [i introiectat`, asimilat`, realizând un subiect str`in în el însu[i - adic` o identitate personal` diferit` de identitatea real` a persoanei considerate. Ace[ti trei termeni, deoarece depind de travaliul ajungerii la o destina]ie specific` a unor categorii pulsionale diferite, nu se confund` [i nici nu sunt superpozabili în cadrul definirii lor concrete, cu toate c` c` sunt posibile constat`ri cum ar fi cea c` idealizarea poate constitui la un moment dat o form` de iluzionare (am`gire), iar alienarea poate s` aib` la temelie o form` de idealizare a unor puteri alienante (cf. Satan !.). O form` particular` a travaliului actelor mentale o reprezint` sublimarea, care de multe ori este confundat` cu idealizarea. Idealizarea [i sublimarea, practic, sunt r`s`rite din acela[i sol, dar indic` orient`ri spre valori net opuse din punctul de vedere al manifest`rilor pulsionale incon[tiente. Chiar [i pentru persoane avizate, uneori idealizarea [i sublimarea par sinonime, probabil în func]ie de condi]iile ce permit trecerea unor baraje ridicate de cenzuri, transformarea lor în termeni sinonimi fiind dependent` de “travestiri” necesare, în fa]a unor “detalii” foarte ofensante sau

foarte realiste pentru persoanele în cauz`. În fapt, sublimarea reproduce un proces (nu un efect, a[a cum este cazul idealiz`rii), care modific` îns`[i manifestarea pulsional`. Cu alte cuvinte, sublimarea nu este o cerin]` pulsional` ca atare, ci a con]inututlui eidetic al amintirilor, deci sublimarea va fi o deplasare (procesul incon[tient) c`tre alte]inte ale îns`[i pulsiunii, ca o modificare ini]ial a scopului s`u (a]intei puslionale), apoi a însu[i obiectului pulsional. Cu alte cuvinte, anumite pulsiuni ce vizeaz` satisfacerea prin obiecte interzise sau negative (exemplu: sexuale) din punct de vedere axiologic [i social, se vor îndrepta înspre alte obiective "socialmente valorizate", aflate în afara domeniului de aplicare a registrelor interdictive. Aici, de regul`, se citeaz` derivarea scopurilor erotico-sexuale în scopuri desexualizate (culturale, sociale, artistice, etc.). Totdeauna, sublimarea depinde de formarea [i maturiza-rea unor instan]e ale personalit`]ii, neputându-se realiza decât printr-un travaliu al egoului, care se manifest` prin intermediul unor mecanisme de ap`rare concuren]iale cu mecanismele de degajare a egoului, fiind cantonate la nivel incon[tient.

În cazul în care sublimarea, din punct de vedere psihodinamic - travaliul actelor mentale - va cunoa[te o manifestare ce va tinde spre procesele morbide, adic` de la normal spre anormal, atunci efectul va fi generarea de:

a) dismnezii func]ionale;

b) idei dominante;

c) idei prevalente;

d) idei obsesive;

e) idei delirante;

f) idei, proiecte, fic]iuni autistice.

Când vor predomina în cadrul travaliului specific morbid, asemenea manifest`ri se vor desf`[ura sistemic, iar identificarea ce va da identitatea veridic` (de sine [i a realit`]ii) va fi grav modificat`.

În prezenta lucrare, vom face succinte referiri doar la: *uitare*, ca fenomen concuren]ial memoriei în accep]iunea de dismnezie func]ional`, care este incident atât în condi]iile normalit`]ii, cât [i în condi]ii de boal`, caz în care dispune de determin`ri suplimentare [i particulare.

În 1896, în "L'esquisse d'une psychologie scientifique" (lettre nr. 52 a W.Fliess), Freud expune o teorie a memoriei bazat` pe "trasee mnezice" *incon[tiente*, durabile, care reprezint` depozite [i ramific`ri ale acestora pentru experierile afective ce au marcat trecutul persoanei. Aceste trasee determin` formarea de vestigii ale experien]ei anterioare [i sunt cantonate în incon[tient în modul unor "straturi ordonate" (asemenea unui câmp arheologic), con]inut care poate fi susceptibil de a fi remaniat, reactivat, îns` numai în func]ie de împrejur`rile actuale.

Acest lucru se explic` printr-un travaliu incon[tient al memoriei [i constituie pentru subiect un poten]ial de experien]e ce se poate adi]iona (asocia) cu con[tientul prezent [i-I va permite un travaliu al gândirii [i exprim`rii comportamentale [i verbale în vederea adecv`rii la realitate. Uitarea este, în general, travaliul unui fenomen util, necesar [i natural, iar problematica pragmatic` a psihologiei vizeaz` doar reglajele (con[tiente [i incon[tiente) [i consolid`rile achizi]iilor informa]ionale ce solicit` garan]ii împotriva uit`rii ("delete"), ce nu se recomand` adaptativ. În acest context, psihanaliza se întreab` de câte feluri de "uit`ri" putem vorbi din punct de vedere al travaliului incon[tient ca aspect psihodinamic intrapsihic.

a) ***Uitarile histeriforme*** - reprezinta travalii intrapsihice inconstiente legate de continuturi provenind de la evenimente psihotraumatice. În "Étude sur hysterie"(din "La naissance de la psychanalyse", P.U.F, Paris, 1967, p.4), S.Freud mentioneaz`: "trauma psihica si apoi amintirea ei va ajunge sa constituie un corp strain, care se va pastra fara sa ne dam seama (sa fim constienti) vreme îndelungata, când va tinde s` erup` [i s` joace un rol activ printr-un travaliu incon[tient". Prin catharsis-ul prilejuit de terapeutic, fiecare simptom isteric, ca forma]iune de compromis rezultat` din acest travaliu incon[tient, va disp`rea imediat [i f`r` a mai reveni când se va reu[i punerea în lumin` (insight) a amintirii incidentelor ce au declan[at evenimentul

traumatic. În esen]`, aceast` dismnezie se prezint` ca atare, de[i teoria vestigiilor "urmelor" [i a traseelor mnezice a suportat diverse reconsider`ri din partea chiar a autorului.

b) ***Uitarea perioadei infantile***. Se consider` un fapt natural amnezia, în sensul lipsei amintirilor din primii ani de via]`. Freud postuleaz`, relativ la aceast` enigm` inexplicabil` prin teorii referitoare la memorie, c` "dac` uitarea, fenomen necesar, util [i natural, nu reprezint` un deficit psihic, atunci rezult` c` exist` un travaliu intrapsihic incon[tient ce ar putea explica aceast` amnezie, similar cu cel ce explic` [i clarific` amnezia particular` ce st` la baza tuturor simptomelor nevrotice" (Psychopathologie de la vie quotidienne, p.54). Schema faptului de a nu mai ]ine minte copil`ria este perfect superpozabil` "uit`rii ordinare", cu reapari]ia unor substituiri, care pot fi tematizate ca orientare, adic` simptomatice. Cert este c`, aceste remanieri, reapari]ii, deghizate uneori, ale unor informa]ii din perioada infantil`, se va petrece în perioadele ulterioare, pe un fond de indiferen]` subiectiv`. Par doar simple cli[ee - elemente automatice neutre, simple gesturi. Asemenea resuscit`ri goale, vide ca tr`ire afectiv`, sunt denumite ini]ial de S.Freud "senza]ii intelectuale", iar apoi "amintiri ecran", pe care se aplic`, se proiecteaz`, se atribuie, asociaz` anumite tr`iri subiective provenite din experieri mult departajate temporar. Aceste tr`iri folosesc spre a umple - informa, [i a în-tip`ri recipientele vide ale amintirilor-ecran. Dar con]inutul emo]ional-

subiectiv al acestora - unde se afla [i cum s-ar manifesta? R`spunsul lui Freud este: “Acesta este efectul reful`rii «apres coup» proces fundamental incon[tient” [i axul programatic al tuturor modalit`]ilor de travaliu psihic în prezen]a unor manifest`ri simptomatice.

c) Uitarea viselor. Omul viseaz` enorm, dar nu re]ine decât acele vise care beneficiaz` de o cot` de memorie (proces psihic traifazic considerat piatra unghiular` a con[tiin]ei). Dar pe ce baz` se impune aceast` “alocare de memorie”, în vederea reamintirii a celor ce am visat, deoarece nimic nu este [i nu poate fi arbitrar? R`spunsul este legat de travaliul viselor, realizat “cooperativ” de trei tipuri de manifest`ri psihodinamice:

- incon[tientul ;
- cenzurile;
- rejec]iile impuse de o form` a gândirii onirice, care se desf`[oar` conform unei supape reglatorii privind înregistrarea *rela]iilor necesare* (cauzale) [i *categoriale* (de incluziune), a unor con]inuturi psihice aflate într-o dinamic` mai mult sau mai pu]in continu` [i aparent`, în curs de restructurare.

Travaliul incon[tient, în acest caz, atest` c` uitarea viselor nu reprezint` un deficit psihic ce nu ar permite re]inerea acestor con]inuturi, ci un proces psihodinamic incon[tient dintre dorin]e [i refulare.

***d) Uitarea din via]a cotidian`***. De[i analiza acestor manifest`ri a fost început` de S.Freud de la studiul afaziilor, în cartea sa "Psychopathologie de la vie cotidienne" (1901) se refer` la dismneziile selective [i la lapsusuri. Acestea nu se refer` la memorie în ansamblu, ca proces psihic trifazic, ci la componente (fie memorizarea, fie p`strarea de lung` sau scurt` durat`, fie în special la evocare ca recunoa[tere sau mai ales reproducere). Ele se specific` prin aceea c`:

1) se integreaz` în efortul în principal mobilizat con[tient;
2) sunt selective;
3) sunt tranzitorii (nu sunt amnezii definitive) [i reversibile.

Travaliul subiacent se subsumeaz` situa]iei prezente a subiectului, semnifica]iei împrejur`rilor actuale pentru el [i se manifest` ca dereglare sau detensionare (proces incon[tient) în privin]a aloc`rilor de energie psihonervoas`, al aten]iei [i \ncalitate de vector (f`ga[) care se abate de la o]int` vizat` ca împlinire a unor dorin]e. Acest travaliu este incon[tient, fiind axat pe o proprietate a psihodinamicii umane în genere, care const` în a "dezlega" (disocia) [i a îndep`rta în permanen]` nepl`cerea, din orice situa]ie problematic` de via]`, pân` în momentul solu]ion`rii sale. Uneori se manifest` paradoxal, în sensul c` aceast` disociere, în loc s` aib` un caracter reglator [i facilitator pentru adaptare, dobânde[te un efect invers, manifestat ca un tip de refulare

incon[tient` “apres-coup”, ce se consolideaz` direct propor]ional cu amploarea demersurilor con[tiente de a o surmonta.

C. TRAVALIUL ACTELOR COMPORTAMENTALE RATATE {I DETERMINISMUL PSIHIC

Ideea c` actele gre[ite sunt realizate din “neb`gare de seam`” este empiric admis` ca o banalitate. Acestea dispun de un travaliu incon[tient similar lapsusurilor (linguae sau calami), a[a cum se manifest` ele în alegerea corect` a unor nume sau numere, în organizarea unui mesaj adecvat. Mecanismele psihologice care intervin se desf`[oar` pe fondul unui activism (tonificare) general` care nu ajunge la un nivel specific con[tiin]ei relaxate - care, psihodinamic, va fi subordonat` activismului supratensionat incon[tient, pe linia principiului s`u func]ional major - principiul pl`cerii. În acest caz, mecanismul c`ruia îi corespunde va fi analog travaliului psihic din formarea viselor. Impresia de absurditate implicat` în s`vâr[irea actelor ratate l-a determinat pe S.Freud s` constate prezen]a aceluia[i tip de travaliu psihic incon[tient în determinarea manifest`rilor incon[tiente (onirice) [i a manifest`rilor cotidiene, vigile (actele ratate), precum [i în simptome, cu o cot` variabil` de aspecte maladive. Aceasta a permis autorului vienez s` sublinieze prezen]a unui determinism psihic incon[tient în toate tipurile de manifest`ri ale conduitei

umane. Explicarea lor este complex`, vizând concepte ca: “lan]uri asociative perturbatoare ale manifest`rilor func]ionale incon[tiente continue”, “complexe emo]ionale care intervin între inten]ie [i comportamentul supus reglement`rilor situa]ional externe”, “buc`]i flotante de nebunie”, “nelini[ti str`ine” [i “familiarit`]i periculoase, str`ine mediului prezent”, etc., ce se manifest` în câmpul con[tiin]ei - centrul de comand` [i control al comportamentelor [i conduitei, precum umbra unor lucruri absente, dar cerute cu necesitate de linia adaptativ` optimal` curent`. Efectul, îns` este invers, paradoxal în diverse grade, concretizându-se fie în comportamente automatice, fie în comportamente repetitive, stereotip, fie în comportamente deplasate în raport cu coordonatele realit`]ii, fiind deopotriv` prezente în manifest`rile nocturne [i diurne, în condi]ii normale [i anormale (maladive) ale persoanei, având de fiecare dat` caracteristici distincte, dar diferen]iabile de c`tre psihologul analist.

D. TRAVALIUL SIMPTOMULUI

(prezentare succint`)

Ce este un simptom? Absolut to]i indicii psihologici conformabili cerin]elor unei valorific`ri psihodiagnostice nu pot fi

considera]i simptome. Dintre ace[tia doar indicii cu semnifica]ie vizând o boal`, de asemenea, nu pot fi considera]i simptome.

Psihanaliza uziteaz` sub numele de simptom - acea manifestare care modific` o manier` habitual` a unei func]iuni sau creeaz` un nou tip de func]ionare psihic` sau organic`. Ipoteza fundamental` este faptul c` simptomul nu este o cauz` cu un semn legat de o satisfac]ie ce nu a mai putut avea loc, ci el provine dintr-o "mo]iune pulsional` care a fost compromis` (sau anulat`) prin refulare". Finalmente, pentru aceast` mo]iune va rezulta un alt mod de exprimare, deci putem vorbi de un substitut al satisfac]iei vizate, dar care nu mai poate fi recunoscut`, deoarece aici caracteristicile ei vor fi amalgamate (condensate), deplasate, diminuate, inhibate, metamorfozate într-un fel în care nu mai este posibil` recunoa[terea propriu-zis` a unei satisfac]ii vizate primar. Mai degrab` o insatisfac]ie sau o not` subiectiv-ontic` de suferin]`.

Una dintre caracteristicile simptomului ca "forma]iune de compromis" este faptul c` refularea împiedic` nu doar o satisfac]ia, ci [i o desc`rcare energetic` spre exterior (mediu cu rol de reechilibrare adaptativ`). Freud, în "Introduction a la psychanalyse" (cap.23, p.11), men]ioneaz` c` simptomul poate s` epuizeze demersul pulsional prin capacitatea de a modifica unele func]ion`ri corporale, f`r` a fi autorizat a se manifesta asupra obiectelor lumii exterioare, fiind interzis pentru a se converti în ac]iune. Fiind o victorie a reful`rii, el se manifest` din incon[tient

într-un mod autonom, fiind comparabil cu un "implant" sau "corp str`in, antrenând permanent fenomene de excitare sau de reac]ie în sistemul tisular-organic, unde este implantat (fixat)". Con[tient, individul se adapteaz` la simptom (cum ar fi "belle indiference des hysteriques"), adaptare îns`, care vizeaz` ob]inerea unui "beneficiu secundar", care este un "ecou", un substitut înlocuitor al unei satisfac]ii sucombate, compromise de refulare.

Loc al satisfac]iilor substitutive [i de refulare, expresia unei nevoi de satisfac]ie [i de puni]ie, simptomul - men]ioneaz` Freud ("Inhibition, symptome, angoisse"- 1926, p.99) - va apare ca o frontier` postum` apar]inând de fapt a dou` patrii precum teritoriul dintre grani]e.

În "Malaise dans la civilisation" (1930, p.103), el expune tran[ant c` simptomul este o dorin]` sexual` neîmplinit`, satisfac]ie nonexorcizat`. Travaliul dependent de aceast` situa]ie conduce surpinz`tor la descoperirea c` simptomele t`inuiesc o doz` de culpabilitate incon[tient` (fapt de metamorfoz` elaborat` psihic), iar simptomele perseverative sau tenace ascund (metamorfozeaz`) în continuare aceast` culpabilitate, ca o puni]ie sau conduit` de penalizare.

"Când o pulsiune sexual`, vizând satisfac]ie, sucomb` în refulare, elementele libidinale se transform` în simptome, iar elementele sale agresive, în sentimente de culpabilitate" (op.cit.p.99).

E. TRAVALIUL DOLIULUI
(prezentare succint`)

În psihanaliz`, conceptul de “doliu” desemneaz` o experiere subiectiv` specific` unei note componente a nefericirii, condi]ie ontic` discret` [i variabil` de la triste]e la melancolie, caracterizând categorial, numai umanul. Se desemeneaz`, de asemenea, o stare de identificare a unei pierderi totale, definitive, sau par]ial-vremelnic`, dar ireversibil` sau f`r` prefigurarea unei reveniri, de regul` a unei fiin]e dragi. Ea se poate înso]i de st`ri subiective de neajutorare, de regret, durere, putând atrena reac]ii depresive, fapt care va necesita un travaliu intrapsihic distinct, numit de S.Freud - travaliul doliului.

Fa]` de aceste st`ri penibile, psihicul prin disponibilit`]ile sale autoreglatorii,are în mod spontan, tendin]a de a se departaja, protej\nduse printr-un printr-un travaliu de dezlegare-desolidarizare-deta[are, care va avea îns` o persisten]`, o durat` în timp. Sensul s`u subiectiv este dat de nevoia subiectului de “a uita”, solu]ionare care nu se poate comanda [i ob]ine \n mod con[tient, deta[area continuând s` se realizeze \nt-o caden]` proprie uneori insesizabil,dar pe un fond subiectiv de nepl`cere. Amintirile pozitive legate de ce afost pierdut, persist` în câmpul actual al con[tiin]ei[i genereaz` st`ri de “displaisir”, în general datorit` unei

leg`turi, asocia]ii psihodinamic-intrapsihice, cantonate la nivel incon[tient, ce continu` s` se manifeste "iner]ios". În mod progresiv, prin aceste necesare aspecte psihodinamice, "amintirile ce se sustrag uit`rii ca aspect esen]ial al reful`rii, conserv` calit`]ile de sim]`mânt subiectiv [i doar încetul cu încetul vor pierde progresiv, capacitatea de a suscita tr`iri afective, cât [i conativ-cognitive, finalizând prin a fi similare cu alte urme mnezice f`r` relevan]` subiectiv`" - S.Freud - "Deuil et melancolie" (în "Metapsichologie", Paris, Gallimard, 1968, p.390).

Dup` 20 ani de practic` de cabinet, autorul va p`stra considera]iile de mai sus, men]ionând c`, în mod uzual, remediul în travaliul doliului este timpul - esen]a acestui mecanism psihologic constând în aceea c` libidoul investit pe un obiect (partener de uniune) este, de fapt, în mod incon[tient, suprainvestit - suplimentul fa]` de investi]ia real necesar` fiind, în cazul desp`r]irii de obiect, în situa]ia de a solicita de la acest nivel profund, o satisfacere care, îns`, nu poate avea loc (în absen]a obiectului) decât într-un mod psihodinamic narcisic. Subiectul, îns`, va identifica [i va savura pl`cerea specific` obiectului actualmente pierdut [i absent, adic` o pl`cere autistic` derealizat` - apar]inând fic]iunilor halucinatorii. Aceast` împlinire halucinatorie actual` a dorin]ei de a fi împreun` cu altul care nu mai este, reprezint` axul psihodinamic al travaliului doliului, care

în raport cu realitatea, devine suferin]` fa]` de amintiri ale unor satisfac]ii anterioare, ce-[i refuz` statutul de trecut sau cel de a fi evoc`ri apte a fi dizolvabile în masa uit`rii. Ele se vor consolida în fiecare lamentare, vor obosi subiectul prin monotonia realizat` de substituirea obiectului (partener dualist) pierdut, în echivalentul s`u narcisic. Aneantizarea acestui obiect, ca tendin]`, este specific` doliului grav, fiind susceptibil de a fi concretizabil prin autosuprimare (suicid), dac` eliminarea sa echivaleaz` cu eliminarea echivalentului s`u narcisic (a egoului subiectului devenit obiect de investire incon[tient` cu libidoul aferent). În situa]ii normale, "travaliului doliului" este inclus în momentele de triste]e care rezoneaz`, actualizând - precum un "analogon mnezico-istoric" par]ial - situa]ia când dup` separare (în]`rcare), ca form` istorico-primar` de pierdere a rela]iei continue [i fuzionante (nedecentrare) cu obiectul (mama), copilul trebuia s` realizeze succesiv alte rela]ii cu al]i parteneri, fapt ce includea [i momente de gav` nostalgie \n raport cu mama.

D. W. Winnicott men]ioneaz` c` travaliul doliului are un rol pozitiv în dezvoltarea personalit`]ii. Autorul men]ioneaz`: "Acceptarea realit`]ii [i a alterit`]ii cere un travaliu al doliului niciodat` des`vâr[it: -în primul rând, pentru doliul legat de imaginar, t`râmul iluziei, pentru c` nici o fiin]` uman` n-a fost vreodat` total eliberat` de conflictele pe care le treze[te în ea, punerea în leg`tur` a realit`]ii interioare cu cele exterioare, [i prin

care se opereaz` schimburi constante ; -\n al doilea r\nd pentru a ajunge de la ceea ce este conceput în mod subiectiv la ceea ce este perceput în mod obiectiv - în ideea de a edifica o reconstruc]ie - obiectivarea realit`]ilor [i a raporturilor dintre ele. Nici o fiin]` uman` nu a sc`pat de tensiunea pe care o induce confruntarea realit`]ii interioare cu cea exterioar` tensiune (doliu s. n.), care poate fi îmblânzit` gra]ie existen]ei unui domeniu intermediar al experierilor". (spa]iile tanzi]ionale)

Din acestea, rezult` c` triste]ea reprezint` o manifestare general-uman`, o condi]ie ontic` a persoanei, care - când nu intervine entropic - condi]ioneaz` permanent, precum o combustie, procesul realiz`rii [i împlinirii personalit`]ii - al c`rui indice de unicitate, îl reprezint` în principal, componenta creativ` a conduitei sale adaptative. Dar, de[i este continu`, ca o permanen]` subiectiv` de fundal, triste]ea ca expresie a travaliului doliului, cunoa[te momente de intensitate variabil` [i este discret`, adic` se manifest` cu r`stimpuri, \n mod discontinuu. Când caracterul discontinuu al acestui travaliu nu este complet realizabil, atunci el are o continuitate entropic` pentru persoan` [i atunci sensul vie]ii [i al lumii pentru respectivul subiect nu mai este identificabil, ajungându-se la modalit`]i melancoliforme greu reductibile, care \n anumite situa]ii, predispun la suicid.

F. TRAVALIUL UMORULUI , AL TR~S~TURILOR {I AL VORBELOR DE DUH (SPIRIT)

Producerea, realizarea expresiilor verbale privilegiate în context psihosocial, al vorbelor de duh, Freud o men]ioneaz` c` acestea dispunde "un travaliu cel pu]in incon[tent adic` exprim\ndu-ne mult mai exact, cu un substrat cert incon[tient" deoarece ele func]ioneaz` dup` o "tehnic` particular`" [i c` estesimlar, ca specific, cu acela[i tip formal de travaliu, pe care-l întâlnim în travaliul oniric. Exist`, în general, o multitudine de mijloace pentru a forma cuvinte compozite, de a le condensa sau de a interveni asupra lor, la a le modifica, spre a dobândi un dublu sens, a le face echivoce , a le metaforiza, etc.

Deplasarea este un alt procedeu major prezent în tehnica glumei [i a vorbelor de spirit ("de duh"), în care apare un "contratimp" ce genereaz` un efect comic, [i în care accentul cade pe un alt sens "istoric", uneori un "contrasens" al elabor`rii mesajului.

Freud men]ioneaz` c` glumele permit satisfacerea unor pulsiuni erotice sau ostile, care sunt barate de un obstacol în calea manifest`rii lor. Ele dep`[esc sui-generis obstacolul respectiv, vizând ob]inerea satisfac]iei pe care, prezen]a obstacolului, ar

face-o inaccesibil`. Glumele eludeaz` restric]iile [i restituie pl`cerea solicitat` de activarea unor surse pulsionale care nu se las` reduse prin intermediul reful`rii, exersate de incon[tient. Apare în acest caz chiar o pl`cere narcisic` în a practica jocul cuvintelor [i al sensurilor ,pentru a dep`[i interdic]iile, cenzurile, obstacolele, recognoscibil` printr-o minimalizare a inhibi]iilor activismului general (travaliului incon[tient) fiind orientat înspre procurarea satisfac]iilor pulsionale incon[tiente.

Acest travaliu narcisic al vorbelor de duh se eviden]iaz` mai ales în umor, care poate fi o component` a unor tr`s`turi de personalitate, a sociabilit`]ii ca baz` a interac]iunii psihosociale, ce const`, prin sensul travaliului psihic subiacent, în demersul de a realiza un ecart optimal între realitate [i nivelul de suprema]ie al principiului pl`cerii,(care guverneaz` acivitatea incon[tient`) fiind prezent în conduitele rela]ionale integrativ-adaptative. S. Freud men]ioneaz` c` aceasta subliniaz` caracterul defensiv al acestui travaliu psihic incon[tient [i specific` faptul c`, atunci când egoul (cu psihodinamica sa narcisic`) nu se manifest` adecvat [i duce fie la situa]ii de abandon al coordonatelor realit`]ii, fie la beneficii secundare specifice traumatiz`rii egoului (lez`rii), va determina nevroz`, "be]ie de cuvinte", elemente de extaz dezadaptativ. În acest caz de traumatism al egoului cu modific`rile psihodinamice subiacente, apar forme de frustra]ie neconturat` (nedelimitat`, sub-[i incon[tient`), difuz` în care se realizeaz`, de fapt, un mod

particular [i paradoxal de suprainvestire a unui psihodinamism specific travaliului doliului, a[a cum de ezemplu poate fi sesizat în st`rile de surescitare [i hipomaniacale. Din acest punct de vedere, se poate afirma c` acest travaliu poate fi compensatoriu [i complementar travaliului doliului, deoarece al`turi de sexualitate, travaliul tr`s`turilor [i vorbelor de duh, al umorului, este un un travaliu generativ de pl`cere, în vreme ce toate celelalte travalii - al visului, al actelor mentale [i comportamentale, al simptomului [i al actelor ratate au ca]int` func]ional` predominant` - tendin]a de a evita nepl`cerea ca un principiu general de manifestare, în cadrul demersurilor reglator adaptative ale persoanei.

- **ACT RATAT** Aparent, un accident sau o gre[eal`, cauzate, de fapt, de procese psihice incon[tiente., indicând, în felul acesta, adev`ratele sentimente [i convingeri ale unei persoane.
- **CON}INUTUL MANIFEST** Partea visului pe care persoana [i-o aminte[te sau [i-o poate aminti la trezire.
- **ELABORARE A SECUNDAR~** Proces incon[tient care umple lacunele din con]inutul manifest al visului [i produce un întreg coerent. Poate fi omis` în anumite situa]ii.
- **IDEILE** Adev`ratele Impulsuri, credin]e, emo]ii,

LATENTE ALE VISULUI	conflicte, amintiri incon[tiente, care sunt ascunse în spatele con]inutului manifest al visului; de obicei, se leag` de r`m`[i]ele complexului oedipian.
• **RESTURI DIURNE**	Amintirile unor evenimente de pe parcursul zilei precedente, care se reg`sesc în vis, deoarece sunt legate într-un fel de importante momente precedente.
• **TRAVALIUL VISULUI**	Proces incon[tient care transform` con]inuturile latente ale visului în con]inut manifest, folosind diferite metode de condensare [i deplasare.

Referin]e bibliografice:

Freud, S.

-“La Science des rives”, P.U.F., Paris, 1950.

-“Inhibition, symptome et angoisse”, P.U.F., Paris, 1965

-“La naissance de la psychanalyse”, P.U.F., Paris, 1956;

-“Métapsychologie”, Paris, Gallimard, 1968;

-“Introducere în psihanalizã. Prelegeri de psihanalizã. Psihopatologia vie]ii cotidiene”, EDP, Bucure[ti, 1992.

-“Etudes sur l’hystérie”, en coll. Avec J.Breuer, Paris, P.U.F., 1956

-“Malaise dans la civilisation”, Denoël et Steele, 1932

- “Le mot d’esprit et ses rapports avec l’inconscient”, Paris, Gallimard, 1953.

“Objets transitionnels et phenomenes transitionnels”- de la pediatrie a la psychanalyse, Paris, Payot, 1969.

CURSUL V

PROBLEMATICA INCON{TIENTULUI

Ideea de incon[tient a ap`rut în romantismul timpuriu, acesta fiind men]ionat expres înc` din 1869 de Ed. Von Hartman. Apoi Samuel Wilkins, Th. Lips, W. James, W. Wundt au ajuns la ideea c` incon[tientul este un compartiment al S.P.U., ce se dezvolt` în interac]iune reciproc` cu compartimentul con[tient (asocia]ionism multifagural). Prin el se desemna :

1. - un ansamblu de st`ri, procese psihofiziologice [i psihice care momentan nu sunt con[tiente (nu se con[tientizeaz`).

2. - psihismul bazal (acon[tient), de profunzime, care nu înceteaz` a fi psihogen sau pregnant psihic, ca ipostaz` a existen]ei umane, acon[tient, deci, ca atare.

Incon[tientul este saturat afectiv, este dinamic, se poate manifesta atât în condi]ii onirice, cât [i în starea de trezie. Acesta dispune de mecanisme [i legi func]ionale înc` insuficient elucidate de psihologia [tiin]ifico-academic`. Pân` în prezent, dispunem de mai mult` claritate în studiul con[tiin]ei decât în studiul incon[tientului.

Incon[tientul este considerat un sistem deschis spre sine, dar par]ial închis în raport cu lumea, rezistând la investiga]ia con[tient`, uzual`. De aceea este descris ca ira]ional, liber [i

revendicativ în raport cu legile de organizare ale func]ion`rii con[tiin]ei. Dup` H. Ey**,** "în centrul fenomenului incon[tient se afl` structura sa proiectiv simbolic`, func]ia de oculta]ie (mascaj, travestire) [i func]ia de negare". Procesele incon[tiente se petrec în afara timpului, au pu]in` raportare la realitate [i se dezvolt` paralel, ca o dublur` sau acompaniament ale vie]ii con[tiente. Din punct de vedere economic, dup` F. Basin, nivelul incon[tient presupune o tensiune sau for]` care se supune principiului "tot sau nimic", de unde rezult`, pe lâng` ira]ionalitatea manifest`rilor incon[tiente, [i spontaneitatea lor, sau chiar impulsivitatea. Men]ion`m c` dezorganizarea, ira]ionalitatea [i impulsivitatea sunt caracteristici considerate în raport cu reperele conforme structur`rilor con[tiente [i nu în genere. Structurile incon[tiente sunt dinamice, dar nu sunt de loc plastice (sunt rigide). De aceea ideile sau rela]iile cu fixare incon[tient` sunt neobi[nuit de stabile [i rigide, fiind [i denominate de multe ori ca fixa]ii.

C. G. Jung a sus]inut c` al`turi de incon[tientul individual exist` [i un incon[tient transindividual, socio-colectiv compus din modelele culturale de baz`, ale comunit`]ii etnice. De asemenea, tot aici, \n incon[tentul colectiv, sunt fixate modalit`]i stilistice ale culturii credin]elor [i spirituali`]ii locale [i de la acest nivel, împreun` îndeplinesc func]ii noologice, psihogenerative, care pot determina germina]ii creative la nivel personal.

G. Dwelshauvers face urm`toarea clasificare, din perspectiva înregistr`rilor formelor de manifestare ale incon[tientului :

1. *Incon[tient ereditar* - predominant instinctiv [i energetic.

2. *Incon[tient psihofiziologic*, incluzând manifest`rile asociate func]iilor meta-bolice coordonate cerebral, dar f`r` priz` de realizare con[tient`;

3. *Incon[tient mnezic* (rezervorul poten]ial, inactiv sau inactivabil al experien]ei an-terioare, mai mult sau mai pu]in semnificative pentru momentul actual al persoanei).

4. *Incon[tient afectiv* - dinamica fondului timic [i de suport energetic al desf`[u-r`rilor opera]ional-adaptative alproceslor psihice;

5. *Incon[tient "ra]ional"* - generator de sinteze mentale [i responsabil de existen]a, ca atare, a desf`[ur`rii algoritmilor mentali [i al procedurilor intuitive, de fantazare, pl`smuire \nchipuire, precum [i al unor segmente de conduit` euristic` sa creatoare.

6. *Automatismele*, reprezentând stabiliz`ri post con[tiente ale unor manifest`ri derulate actual, ce au o cantonare subcon[tient`, fiind o rezerv` pentru utiliz`rile acomodative, mai mult sau mai pu]in reu[ite, pentru dinamica din conduitele con[tient adaptative .

L. Bellak distinge:

1. Incon[tient fiziologic (interesând psihosomatica);

2. Incon[tient structural sau latent (automatic);

3. Incon[tient dinamic (afectiv);

Dup` F. Basin - fenomenele psihice noncon[tiente sunt strâns legate [i de gestionarea [i manipularea în procesarea informa]ional` - ele fiind legate de formarea [i utilizarea monta-jelor (seturilor) apetitive sau repulsive \n, plan epistemic [i pragmatic. Acestea sunt intermediari în recep]ia [i transformarea informa]iei în factor de reglaj (feedback [i feedfor asociat` informa]iei de comand` [i control). Pentru psihologie, acestea împreun` cu procesele de declan[are [i utilizare a atitudinilor, reprezint` doi dintre factorii principali ai incon[tientului, asigurînd o sinergie în ac]iunea unitar` de ordin adaptativ, a organismului. Prin tematici subiective (Murray) sau montaje (set - Usnadze) -, se nasc noi mecanisme necon[tiente de reglaj ale activit`]ii. Uneori, atitudinile fixate în incon[tient neag` ordinea impus` de con[tiin]`, determinând nu numai frustra]ie, simptome [i nevroz`, dar [i manifest`ri inexplicabile, suis generis, [i justificabile doar prin dictonul "Degustibus non disputandum".

Subliniem c` nu întotdeauna modalit`]iile incon[tientului sunt în contradic]ie cu factorii de con[tiin]`. Exist` o sinergie con[tient-incon[tient [i o sinforma]ie(sin-forma]ie Ed.Pamfil) cu rol predominant acomodativ.

Incon[tientul r`mâne un factor bazal de dinamizare a conduitelor, o for]` energizant` cu alte legi de structurare [i organizare decât con[tiin]a (alt mod de prelucrare al informa]iei precum [i alte orient`ri ale personalit`]ii). Fenomenele de germina]ie în cadrul proceselor creative dovedesc modalitatea uneori autonom` de func]ionare a incon[tientului, care furnizeaz` nu numai energie compartimentului con[tient, ci, uneori, [i o suplinire func]ional`. Aici el împline[te proiecte [i c`ut`ri ale dominantelor con[tiente. L.S.Vîgotski motiveaz` aceasta prin aceea c` incon[tientul este insensibil la contradic]ie ca element necesar de ordin probator \n experierea logico-experimental`. Structurile lui sunt predominant energetico-vectoriale, având o contribu]ie însemnat` [i în energizarea [i dinamizarea întregului S.P.U.

P. P. Neveanu sus]ine c`, dup` Pavlov, incon[tientul intervine mai ales în condi]iile activit`]ii disociate a celor dou` sisteme de semnalizare(defazare). Rezult` de aici validitatea aser]iunii lui G. Miller, conform c`reia toate procesele psihice con]in în acela[i timp componente con[tiente [i incon[tiente. Propor]ia lor este variabil`,o desf`[urare predominant con[tient` av\nd percep]ia, iar procesele afective mai mult o desf`[urare incon[tient`. În acest context, trebuie men]ionat` [i subliniat` fluiditatea [i permeabilitatea grani]elor dintre con[tient [i incon[tient. Fenomenul este decelabil [i în situa]iile ce se pot încadra în forme

de experiment natural [i în care se pot observa în special formele tranzitorii con[tient - incon[tient.

De exemplu, în starea de ebrietate se parcurg urm`toarele faze (dup` P. Popescu-Neveanu)

1. euforie - este rezultat` din induc]ia pozitiv`, alcoolul fiind un inhibitor.

2. deregl`ri diverse cu u[oar` logoree [i acatisie sau surexcitare.

3. ebrietatea sensibil` cu inhibarea sistemelor de control, ce conduc la manifest`ri impulsive ira]ionale, obsesive, st`ri paradoxale [i ultraparadoxale.

4. faza de îngustare a con[tiin]ei [i a ac]iunii în stare de trans` [i somnului narcotic.

În acest context, dup` H.Ey, manifest`rile de grandomanie, mitomanie, anxios-obsesive reprezint` invers`ri de ponderi func]ionale între con[tient [i incon[tient \n cadrul sistemului de prsonalitate. Dar acest experiment nu ofer` date reale [i valabile despre personalitatea autentic` a insului, deoarece aceast` situa]ie nu este specific` fenomenului adaptativ normal, raportabil` la unicitatea individual-uman` real`. Dictonul latin integral relativ la asemenea cazuri era: "În vino veritas sed în ebrietas, stupiditas", dar azi el se uziteaz` empiric par]ial (pe jum`tate).

Cea mai elaborat` doctrin` (unii sus]in c` [i cea mai îngust`) care abordeaz` problematica incon[tientului este

psihanaliza. Pentru acest sistem este obi[nuit` utilizarea conceptual` a adjectivului de incon[tient în]eles ca ansamblul de con]inuturi calitative non prezente în câmpul actual con[tient (termen folosit în sens descriptiv).

Termenul de incon[tient mai este folosit în sens topic desemnând:

a) *sisteme*, definite în teoria aparatului psihic, constituite din con]inuturi refulate spre palierele profunde dispuse ierarhic c`rora li se refuz` accesul la sistemele con[tiente [i precon[tiente;
b) b) adjectivul de incon[tient este utilizat [i pentru desemnarea *punctelor de fixa]ie* mai pu]in pe o distinc]ie de referire intersistemic`, persistând deci, denot`rile intrasistemice ale unor dispuneri stratificate ierarhic.

Referin]e bibliografice:

Freud, S. -“L’Inconscient”, en “Métapsychologie”, Paris, Gallimard, 1968

-La science des rèves, Paris, P.U.F., 1950;

-Le rêve et son interpretation, Paris, Gallimard, 1969;

-Introducere în psihanalizã. Prelegeri de psihanalizã. Psihopatologia vie]ii cotidiene, EDP, Bucure[ti, 1992.

-“Quelques observations sur le concept de l’inconscient en psychanalyse”, en “Métapsychologie”, Paris, Gallimard, 1968;

-“Le mot d’esprit et ses rapports avec l’inconscient”, Paris, Gallimard, 1953.

Ey, H. -“Con[tiin]a”, Ed.Stiin]ificã [I Enciclopedicã,

Jung, C. G. -Les Types psychologiques, Paris, Buchet-Chastel, 1950;

-La dialectique du moi et de l’inconscient, Paris, Gallimard, 1964

Charrier, **J.-P** -L’inconscient et la psychalyse; Paris, P.U.F., 1968;

CURSUL VI

RAPORTUL CON{TIENT-INCON{TIENT ÎN DOCTRINA PSIHANALITIC~

Doctrina psihanalitic` despre raportul con[tient-incon[tient se fundamenteaz` pe trei direc]ii principale de abordare.

1. Punctul de vedere dinamic, prin care fenomenele psihice sunt înf`]i[ate ca rezultat al unui *conflict* sau al unui *raport/compuneri de for]e*, determinându-se astfel un fel de presiune permanent`. Acestea au, în ultim` instan]`, o sorginte pulsional`.

S. Freud, în "Introducere în psihanaliz`. Prelegeri de psihanaliz`. Psihopatologia vie]ii cotidiene" (1904) calific` prin termenul *dinamic,* incon[tientul care exercit` [i solicit` permanent o for]` contrar` de interzicere a accesului la con[tiin]` al unor con]inuturi psihice.

Caracterul dinamic este ilustrat în special prin no]iunea "***forma]ie de compromis***" care rezult` din confruntarea a dou` laturi ale unui fenomen psihic. De asemenea, incon[tientul, în accep]iunea sa dinamic`, desemneaz` la S. Freud ideile latente, mai special ideile separate de con[tient, infantile, ce au o fixare deosebit de intens` [i rigid` (Formatiuni de reac]ie ⇔ Formatiuni de sublimare ⇔ Confruntare).

2. Punctul de vedere economic este legat de ipoteza c` procesele psihice constau în circula]ia [i reparti]ia unei *energii* (libidinale, poate psihice) cuantificabile, numit` [i energia pulsional`, care este deci, cantitativ vorbind, susceptibil` de diminuare, augumentare sau de echivalen]`. Acest punct de vedere ia în considera]ie investi]iile de ordin psihoenergetic în mobilitatea lor, în varia]ia intensit`]ii lor, în opozi]ia lor (contrainvesti]ie).

În lucr`rile sale "Interpretarea viselor", "Proiect de psihologie [tiin]ific`". "Considera]ii teoretice la studiul isteriei", S.Freud noteaz` c`, sub aspect economic, se constat` urm`toarele caracteristici:

a) Exist` **o** *balan]` energetic`* între diferitele investi]ii ale subiectului (deta[area fa]` de lumea extern` fiind corelativ` cu accentuarea investi]iei ata[ate forma]iunilor intrapsihice). De exemplu, autorul vorbe[te de: narcisism, libidoul Egoului, libidoul obiectal, travaliul doliului [.a.

b) *St`rile psihotraumatice* provocate de impacturi subiective foarte intense care, în fapt, atest` un aflux de stimulare excesiv` fa]` de toleran]a subiectului [i care în realitate sunt suprainvesti]ii psihoenergetice.

c) În cadrul curei psihanalitice, în special referitoare la cazurile rebele la psihoterapie, a fost invocat` ***for]a*** unor instan]e

intrapsihice (de rezisten]`). Aceast` for]` este constitu]ional-uman`, fiind o latur` actual` a pulsiunilor.

Ipoteza economic` este prezent` în teoria freudian` legat` de conceptul de "aparat psihic"- un "utilaj" ce are func]ia de-a men]ine la nivelul cel mai sc`zut energia circulant` (vezi principiul constan]ei [i principiul pl`cerii - principii reglatorii). Aceasta se manifest` într-un travaliu descris în mai multe feluri de S. Freud: transformarea "energiei libere" în "energie legat`", fenomenele legate de "desc`rcarea nervoas`", de "elaborarea psihic` a stimul`rilor". Aceast` elaborare presupune, în analizarea sa, o distinc]ie între reprezent`ri [i cuantumul de afect asociat lor (sum` de excita]ii susceptibil` de-a circula pe trasee catenare de-a lungul unor lan]uri asociative).

Ipoteza economic` este, în viziunea psihanalitic`, aflat` în raport cu alte dou` puncte de vedere metapsihologice majore: topic [i dinamic. Freud a definit fiecare instan]` a aparatului psihic practic printr-o modalitate specific` a circula]iei energiei. Astfel: energia liber` vizeaz` subsistemul incon[tient; energia legat`, subsistemul precon[tient; energia mobil`, de suprainvestire, pentru subsistemul con[tient.

Energia invocat` de psihanaliz` necesit`, pentru referirea la sursele sale de provenien]`, distinc]ia între ***procesele primare*** [i ***procesele secundare***: în ***procesele primare***, energia este liber` sau mobil` orientat` spre desc`rcarea cea mai rapid` [i cea mai direct`

posibil; în ***procesele secundare***, energia este legat` (asociat`, fixat` [i realizat`), în m`sura în care momentul ei de desc`rcare este întârziat sau controlat (prin amânare). Procesele primare [i procesele secundare [i energiile corespondente lor compun ***for]ele***. Ele sunt, de regul`, organizate în cupluri opuse: for]e vii, cvisciente [i for]e de tensiune, iar energiile derivate din ele devin energii actuale [i energii poten]iale. Energiile poten]iale se pot desc`rca în tot felul de activit`]i motrice sau intelectuale. Energiile vii sau cvisciente (actuale) permit îns` o bun` recep]ie a excita]iilor externe, asocia]ii de idei, [.a. Se observ` c` aceste dou` forme de energie (cviscient` [i cinetico-actual`-dup` Breuer) sunt reciproc transformabile una în alta. Helmholtz desemneaz`, din acest punct de vedere, prin energie liber`, energia care este capabil` s` se transforme liber în alte forme de lucru (travaille), iar energia care nu se poate transforma este psihologic "legat`". "Energia liber`" caracterizeaz` procesele incon[tiente [i este primar` în raport cu energia legat`. (de reprezent`ri, fantasme [i tendin]e).

S. Freud insist` asupra termenului de ***cantitate***. Cantitatea este considerat` corelatul analogic aproape identic deci cu energia, cu suma excita]iilor, cu tonusul general. Originea acestor excita]ii-"energii"-este dubl`: exterioar` [i interioar` corpului (soma). Ele sunt caracterizate prin: a) iner]ie (de stimulare) de care se leag` desc`rcarea excita]iei; b) fenomenul negentropic al

ei, de evitare sau fuga de starea de excita]ie a aparatului psihic. S.Freud vorbe[te, de asemenea, [i despre principiul constan]ei acestora: sistemul neuronal tinde s` men]in` constant` energia sau "suma excita]iilor", la nivelul intrapsihic, al “aparatului psihic”.

În caracterizarea energiei în]eleas` ca sum` a excita]iilor, S. Freud mai vorbe[te [i de bariere inhibitive, precum [i de for]area, ruperea acestor bariere [i manifestarea lor în timp (datorit` iner]iei). Din acest punct de vedere, pl`cerea este desc`rcare (primar`), iar c`ile de desc`rcare dobândesc func]ia de-a stabili contacte umane. Nepl`cerea este o dinamic` manifestat` în condi]ii onirice [i nu are o func]ie direct` în realitatea concret` imediat`.

Starea de energie liber` precede starea legat`. Starea legat` figureaz` în *procesele secundar**e***, iar mi[carea sa spre desc`rcare fiind întârziat` [i controlat`, caracterizeaz` un grad mai înalt de structurare, consolidare a aparatului psihic. Ceea ce vizeaz` procesele *primare* este men]inerea pl`cerii, desc`rcarea excita]iei pe c`i *motorii* sau stabilirea unei ***i**dentific`ri* perceptive (la nevoie halucinatorie) corespunz`toare cu amintirea unei gratific`ri perceptive anterioare. În *procesele secundare*, ins`, apar inhibi]ii masive ale energiei primare. Energia legat` caracterizând procesele secundare, este legat` de obiecte [i idei (cathexis). Ea este tributar` unui act de investi]ie [i chiar de fixa]ie.

Prin *investi]ie psihic`*, S.Freud în]elege faptul c` o anumit` energie psihic` se g`se[te certamente ata[at` la o reprezentare, un grup de reprezent`ri, o parte a corpului sau unui obiect, etc. Acest act este uzitat [i prin termenii: *cargo* (înc`rcare), *ocupare* (similar cu ocuparea unui dispozitiv din punct de vedere militar sau financiar), *plasare* (a unui capital, de ex. într-o întreprindere). În "Studii asupra isteriei" [i "Proiect de psihologie [tiin]ific`", actul investi]iei este explicat prin: 1) atingerea sumei necesare de excita]ii; 2) prin termenul de *valoare afectiv`*, în sensul c` afectul poate avea o semnifica]ie [i un destin independent fa]` de reprezentare. Aceast` *investi]ie* este ceva ce, pe de o parte, poate fi numit o sum` de excita]ii [i care poate fi crescut, sc`zut, distribuit, deplasat, desc`rcat, iar pe de alt` parte, ceva care circul` pe urmele mnezice ale unor trasee ale propag`rii excita]iei.

Cuantumul de afect corespunde, în fapt, pulsiunii în m`sura în care ea s-a desprins de reprezentare [i î[i g`se[te o expresie adecvat` calitativ, adic` în procesele resim]ite subiectiv, emo]ional-afective. De exemplu, un eveniment de via]` poate fi evocat cu indiferen]`, iar alte evenimente de via]` ale aceluia[i individ sunt prezente, dar în acela[i timp, insuportabil de evocat (cantitatea este fix`, dar distribu]ia nu este uniform`).

Cura psihanalitic` ar urm`ri:

1) conexiunea diferitelor reprezent`ri în cauz` (asocia]ie);

2) restabilirea rela]iei dintre amintirile evenimentelor traumatice [i afecte, favorizându-le prin desc`rcare pe acestea din urm` (abreac]ie). Dispari]ia simptomelor somatice în afec]iunile psihice (de ex. în isterie) este corelativ` cu punerea în lumin` a experierilor afective refulate [i care au creat simptomul. Rezult` din studiile psihologice (ale vienezului) c` simptomele isterice cu expresivitate somatic` s-au n`scut prin conversia invers`, adic` a unei energii psihice în energie de inerva]ie. În "Interpretarea viselor", S. Freud precizeaz` c` energia catexic` se repartizeaz` între diferite (sub)sisteme - con[tient, precon[tient, incon[tient. Astfel, incon[tientul este supus, în func]ionarea sa, principiului desc`rc`rii cantit`]ii de excita]ie (principiul pl`cerii). Sistemul precon[tient încearc` s` inhibe aceast` desc`rcare de energie imediat`, dar totdeauna repartizeaz` [i unele mici cantit`]i de energie proceselor psihice care intervin în explorarea lumii exterioare. În acest sistem (precon[tient) se men]in cele mai multe investi]ii de energie în stare de repaus, iar cantitatea mai mic` de energie pe care o investe[te se realizeaz` prin mecanismul deplas`rii.

Investi]ia provine din necesit`]ile unor surse interne particulare, acestea formând în ansamblul lor polul pulsional **al *personalit`]ii***. Investirea opus` (ca destina]ie) unei reprezent`ri este denumit`- de c`tre S. Freud -investirea unui obiect [i pe aceasta o distinge de investirea unei engrame mnezice personale.

Astfel, investi]ia devine prin acestea o *for]` motrice* care nu numai c` "împinge" reprezent`rile investite spre con[tiin]`, spre spa]iul psihologic unde dispun de mobilitate, nu numai o *for]` de coeziune* care, prin intermediul reful`rii, atrage reprezent`rile în spa]iul abisal, ci ea devine [i o "sarcin` pozitiv`" atribuit` obiectelor lumii externe, atribuindu-le lor un sens timetic - valoare - în sens axiologic. Investi]ia devine mecanismul explicativ al sferei afectiv emo]ionale de la valen]` pân` la sentiment. De exemplu: obiectul fobic este investit afectogen cu fric` pentru a fi evitat. Investi]ia ofer` elemente de jonc]iune complementar` între manifest`rile de psihologie dinamic` [i neurofiziologie, pentru fundamentul explicativ privind leg`tura dintre idee [i inten]ionalitate.

Experien]a clinic` eviden]iaz` [i azi tipuri dintr-o situa]ie urm`toare: subiectul dispune realmente de un cuantum relativ fix de energie pe care o distribuie variabil în rela]iile sale cu obiectele [i cu sine însu[i. De exemplu**:** *doliu**l*** reprezint` suprainvestirea obiectului pierdut. În acest caz, bilan]ul investi]ional energetic conduce la deta[are [i dezinteres fa]` de lumea exterioar` (ca în cazul narcisismului, libidoul egoului sau alte fantasme), ori de câte ori sunt accentuate catexele (investirile) asupra forma]iunilor intrapsihice (incon[tient, precon[tient, con[tient).

Un alt exemplu curent legat de investi]ie se refer` [i la realitatea desemnat` prin termenul de introversie, introdus în

psihologie de C.G. Jung, desemnând deta[area energiei psihice din obiectele exterioare [i retragerea "absorbirea", integrarea ei în lumea interioar` a subiectului [i anume, în fantasme, declan[ând varii conduite.

Ce este înc` aceast` energie? Care este natura ei? La aceste întreb`ri, S. Freud a dat r`spunsuri ambigue, g`sind explica]ii de ordin neurofiziologic, insuficiente pân` în ziua de azi. Gnoseologic, nu se cunoa[te nici natura procesului de excita]ie. Explica]iile fizicaliste (m`rimi definite prin efectul lor) nu sunt satisf`c`toare. Orient`rile neuropsihiatrice ce definesc energia prin termenul de *elan vital* nu sunt opera]ionale. D. Lagache încearc` o definire din punct de vedere fenomenologic, care ast`zi e cea mai acceptabil` formulare: privit sub acest unghi, organismul î[i structureaz` mediul apropiat (umwelt) în func]ie de interesele sale vitale, valorizând obiectele, componentele mediului. Valorile, de fapt, se definesc în plan subiectiv prin cerin]a categoric` de împlinire, prin ordinea lor fireasc` [i prin "universalitate lor de drept". Circula]ia valorii care se opereaz` în interiorul aparatului psihic nu are o explica]ie exhaustiv` [i este mai evident` mai degrab` în domeniul pulsiunilor sexuale decât în domeniul pulsiunilor de autoconservare.

3. Punctul de vedere topic (topografic) reprezint` o teorie a localiz`rilor psihice (zone interne). Topica reprezint` o diferen]iere intern` a "aparatului psihic" în subsisteme dotate cu

însu[iri, caractere [i func]iuni diferite [i dispuse într-o ordine specific` unele fa]` de altele. S. Freud a adoptat aceast` manier` de abordare, fiind sub influen]a teoriei anatomofiziologice a localiz`rilor cerebrale aflat` în voga abord`rilor stiin]ifice în domeniul medicinei din vremea sa.

A. Prima topic` freudian` distinge subsistemele: ***incon[tient, precon[tient [i con[tient.***

Comentariul succint al acestei elabor`ri porne[te de la urm`toarele constat`ri:

Organizarea amintirilor s-a observat c` este, în genere, policentric`, adic` în arhive centrate în jurul unui "nucleu de regul` patogen", fiind realizat` cronologic [i cu sens ontic propriu. Asocierile între diversele reprezent`ri se fac dup` dup` legi psihologice specifice. H. Ey în "La Conscience" define[te con[tiin]a, comparînd-o cu un defileu care nu las` s` treac` decât un singur flux fluid de amintire c`tre domeniul eului. Între aceste subsisteme dispuse ierarhic, sunt frontiere [i cenzuri care filtreaz`, inhib`, controleaz` [i selecteaz` trecerea dintr-un nivel în altul. Subsistemele pot fi parcurse în dublu sens, progresiv [i regresiv.

Care este originea [i con]inutul acestei trat`ri topice? R`spunsul se relev` din abord`rile succesive ale constitu]iei func]ionale a lor din perspectiv` metapsihologic` (psihanalitic`), în conformitate cu optica doctrinar` a autorului lor.

INCON{TIENTUL

1. Incon[tientul are r`d`cinile în biologic (punctul de vedere genetic).

2. Incon[tientul provine din refularea originar` (primordial` sau primitiv`). Din acest proces se produce o fixare (asociere indisolubil` eidos-ethos bazal) [i el rezult` dintr-o contra-investi]ie. Ea reprezint` costul (economico-dinamic) permanent al aparatului psihic [i const` într-o reprimare care-i garanteaz` incon[tientului existen]a (fiziologicul a generat într-un moment primar un con]inut psihic).

Deci incon[tientul este utilizat de psihanalist ca:

1. *Adjectiv*, [i este folosit pentru a desemna un ansamblu de con]inuturi psihice non prezente în câmpul actual al con[tiin]ei;

2. *Topic* - subsistem al aparatului psihic constituit din con]inuturi refulate care s-au v`zut inacceptabile [i refuzate de sistemul precon[tient [i con[tient [i rejectate înapoi prin mecanisme de refulare (originar` [i apres coup). Este reprezentantul pulsiunilor [i, ca atare, acestea nu pot deveni con[tiente niciodat`, fiind dinamici [i facult`]i func]ionale bazale, abisale.

Con]inuturile incon[tiente sunt tributare în manifestarea lor mecanismelor psihologice specifice proceselor primare-***condensarea*** [i ***deplasarea***. Aceste con]inuturi investite puternic

de energie pulsional` nu au alt` posibilitate de exprimare în sistemele precon[tient [i con[tient decât în forma]iuni de compromis, dup` ce au fost supuse unei deform`ri impuse [i realizate de cenzur`. Aceste manifest`ri psihice sunt, în particular, dorin]ele infantile care cunosc o fixa]ie în incon[tient [i nu pot deveni con[tiente decât o dat` cu surmontarea rezisten]elor.

Incon[tientul în accep]iunea psihanalitic` are particularit`]i specifice, [i anume:

a) procesele primare ce dispun de mobilitate de investi]ie [i de caracteristica func]ional-constitutiv` a energiei libere (non-asociativ`);

b) absen]a nega]iei;

c) absen]a dubita]iei;

d) modificarea certitudinii;

e) indiferen]` la realitate, fiind reglat prin singurul principiu func]ional fundamental $\Rightarrow$ pl`cere-nepl`cere;

f) investi]iile energetice incon[tiente se prezint` sub aspect dinamic ca o for]` de atrac]ie ce este exersat` asupra reprezent`rilor sisteme supraordonate, rezistând [i dep`[ind prizele de con[tiin]`;

g) din punct de vedere dinamic, incon[tientul se prezint` în caracteristicile

manifest`rilor psihice de repeti]ie [i de rezisten]` a conflictului (angrenaj contradictoriu sau complementar).

PRECON{TIENTUL

Este un subsistem al aparatului psihic distinct de subsistemul incon[tient. Uzitat ca adjectiv, calific` opera]iunile [i con]inuturile care nu sunt prezente în câmpul actual al con[tiin]ei, dar care sunt diferen]iate de con]inuturile incon[tiente prin aceea c` ele sunt accesibile con[tiin]ei, în mod direct (de exemplu: actualizarea amintirilor). Metapsihologic (psihanalitic), aici g`sim procesele secundare (asociative). Subcon[tientul (similar denotativ cu precon[tientul) este delimitat printr-o cenzur` fa]` de incon[tient.

Subsistemul precon[tient separ` la un pol, con]inuturile incon[tiente care sunt interzise, iar la cealalt` extremitate comand` demersuri de acces ale realit`]ii la con[tiin]`, precum [i motilitatea. Între precon[tient [i con[tient exist` o alt` cenzur` (secund`) diferit` de prima (care evit` con]inuturi incon[tiente perturbatoare) [i care are rolul de a favoriza exersarea aten]iei. D.p.d.v. economic, precon[tientul difer` de incon[tient prin factura tipului de energie (legat`) [i corespunde prin procesele psihologice care o împlinesc (procese secundare). D.p.d.v. dinamic, recunoa[tem procesele precon[tiente prin caracteristica lor de manifestare comportamental` defensiv` (de ap`rare) raportate la procesele primare profunde, interne, care preseaz` conform unei dinamici tensionale subiective subsumate principiului pl`cerii.

S. Freud afirm` c` reprezent`rile precon[tiente sunt preponderent psihologic legate de conduitele verbale [i de amploarea în reprezentarea cuvintelor. Mai general, precon[tientul este func]ional implicat în activitatea mental`, îns` f`r` a fi obiect al con[tiin]ei.

În cadrul curei psihanalitice, recunoa[tem precon[tientul prin aceea c` el provoac` acele conduite marcate de *reticen]e*. Prin aplicarea regulii asocia]iei libere specific curelor terapeutice psihanalitice, se constat` [i se elimin` fundamentul lor, în rezisten]e.

CON{TIENTUL

Este definit ca o calitate psihic` momentan`, caracterizând în principal percep]iile ca procese interne integrate [i asociate celorlalte manifest`ri psihice. Metapsihologic, aceasta reprezint` esen]ialmente func]ia sistemului de comand` [i control al conduitei.

Din punct de vedere ***topic***, sistemul perceptiv con[tient este situat la periferia aparatului psihic, receptând informa]ii din lumea extern` sau mediul intern [i care genereaz` senza]ii ce se înscriu în seria pl`cere-nepl`cere, precum [i resuscit`ri mnezice. Func]ional, difer` de sistemele de trasee mnezice incon[tiente [i precon[tiente prin aceea c` în el nu este prev`zut nici un traseu durabil al excita]iei.

Din punct de vedere ***economic***, dispune de o energie mobil` susceptibil` de suprainvestire prin intermediul unor procese psihice generale, desf`[urate prin intermediul mecanismului aten]iei voluntare.

Din punct de vedere ***dinamic***, con[tientul joac` un rol important în dinamica de manifestare a conflictului prin evitarea con[tient` a dezagreabilului, reglarea discriminativ` a principiului pl`cerii, etc., dar nu poate fi definit ca unul din polii cadrului de desf`[urare a conflictului defensiv.

Con[tientul ofer` calitatea sensibilit`]ii celei mai variate [i diferen]iate depinzând aici [i de rela]ia cu lumea extern`. Reprezint` fa]a concretizat` subiectiv a unei p`r]i a proceselor fizice ce se produc în sistemele neuronale [i care, în complexul lor ansamblu, fundamenteaz` percep]ia. Accesul la con[tiin]` este legat întotdeauna de percep]ie. S. Freud, în teoria "***probei realit`]ii***", stabile[te o sinonimie semnificativ` între termenii a)"indice de calitate", b)"indice de percep]ie", c)"indice de realitate".

Dispozitivul psihologic perceptiv al con[tientului con]ine dou` nivele: unul extern, al paraexcita]iilor, rezultate din stimul`ri externe, destinate reducerii m`rimii excita]iilor provenind din afar`, care genereaz` recep]ie perturbant` [i unul intern (în spate), ca suprafa]` de recep]ie a excita]iilor precon[tiente interne, l`untrice, ce intervin în întâmpinarea stimulilor externi. Din punct

de vedere dinamic, în principal refularea intervine aici [i este cunoscut` ca un ***rejet*** inten]ionat apropiat de mecanismul con[tient, produs din cauze cu substrat func]ional reglatoriu.

Din perspectiva pragmatic` a curei de terapie psihanalitic`, problematica prizei de con[tiin]` [i eficacitatea ei r`mân o tem` major` de reflexie pentru sistemul metapsihologic. Trebuie apreciate importan]a [i jocul combinat al diferi]ilor factori ce intervin în cura psihanalitic`, cum ar fi: rememorarea [i reconstruc]ia, repeti]ia în transfer [i ***perlabora]ia***, interpretarea, impactul nu numai al comunic`rii con[tiente (ci [i al unor remanieri structurale fluide ce]in de domeniul interraport`rilor incon[tiente).

Cura psihanalitic` este edificat` pe predominen]a influen]ei con[tientului asupra incon[tientului. Pasajul con[tient-incon[tient nu implic` numai integrarea con]inuturilor refulate la nivel precon[tient, el poate fi completat prin întreg travaliul capabil s` reduc` ***rezisten]ele*** care intervin între sistemul precon[tient [i incon[tient, care permite s` se stabileasc` o leg`tur` din ce în ce mai consolidat` între traseele mnezice (mediate selectiv [i comprehensiv ale reflect`rii) [i ***verbalizarea*** lor. Termenul de ***perlaborare*** va fi cel care permite aceast` integrare progresiv` în subcon[tient.

Referin]e bibliografice:

Freud, S.

-"Introducere în psihanalizã. Prelegeri de psihanalizã. Psihopatologia vie]ii cotidiene", EDP, Bucure[ti, 1992.

-"La science des rèves", Paris, P.U.F., 1950;

-"Le rêve et son interpretation", Paris, Gallimard, 1969;

-"Métapsychologie", Paris, Gallimard, 1968;

-"La naissance de la psychanalyse", P.U.F., Paris, 1956;

CURSUL VII

PUNCTUL DE VEDERE TOPIC (A DOUA TOPIC~ FREUDIAN~).

Punctul de vedere topic presupune o diferen]iere a componentelor aparatului psihic în subsisteme care au caracteristici func]ionale diferite, au o organizare [i ordine bine specificate unele în raport cu celelalte. Acest termen a fost inspirat de teoria leg`turilor formulat` înc` din antichitate. Leg`turile acestea sau asocia]iile constituiau la Aristotel rubrici cu valori logice [i retorice care aveau rolul de a constitui premisele argumenta]iei. [i Kant a utilizat filosofic termenul ***topic***. El vede în topica transcedental` determin`rile, prin judecat` apriori, a locurilor, domeniilor de apartenen]` ce se cuvin fiec`rui concept (fie numen - fie num`r), necesar în privin]a reflect`rii adecvate adev`rului ontologic.

Cea de-a doua topic` freudian` a fost elaborat` dup` 1920, ca o concep]ie asupra personalit`]ii datorit` unor cerin]e pragmatice, care necesitau luarea în considera]ie a dificult`]ilor explicative ce ]in de defense - ap`r`rile incon[tiente ivite în cadrul aplicativ curativ psihanalitic. De asemenea, la baza acestei optici privind topica se afl` [i constatarea c` incon[tientul nu este format exclusiv din ceea ce a fost refulat, iar sistemele precon[tient [i

con[tient nu pot corespunde global cu Eul-nucleul central al sistemului de personalitate. A doua topic` mai este, de asemenea, [i rezultatul lu`rii în considera]ie a treptelor de dezvoltare a personalit`]ii copilului (stadii developmen-tale), în care un rol deosebit îl joac` procesele de identificare specifice decentr`rii progresive ce prive[te dinamica func]ional` major` a dezvolt`rii eului. Aceste procese sunt responsabile de realizarea unor forma]iuni psihice unice [i de permanen]` în manifest`rile persoanei, cum ar fi capacitatea form`rii imaginii de sine, a instan]elor critice (discern`mântul), a structur`rii idealului, [.a.

A doua topic` freudian` este reprezentat` de urm`toarele trei instan]e, care prezint` o predominare major` a manifest`rii formelor psihologice incon[tiente, fapt ce a condus la concluzion`ri lapidare, de genul c` esen]a persoanei o reprezint` exclusiv Sinele (Id, le ça, Es).

Termenul este împrumutat de S.Freud de la Nietzche prin Groddeck, desemnând la ace[tia ceea ce era nonpersonal, dar necesar prin natur` în fiin]a noastr`. Aceast` definire concord` cu cea furnizat` de experien]a terapeutic` psihologic` de cabinet în care pacien]ii, printr-o exprimare spontan`, formuleaz` st`ri dominante, mult mai puternice decât Eul, care se impun dintr-odat` [i în pofida voin]ei lor. Acestea ar l`sa s` se în]eleag` c` Eul nostru se comport` în mod pasiv, noi fiind activ tr`i]i de anumite

for]e necunoscute [i de nest`pânit. Acestea ar constitui de fapt sinele (ID).

Sinele (ID) face parte din incon[tient, dar nu ocup` întreg incon[tientul. Chiar dac` incon[tientul ar coincide cu refulatul (S), se pot decela aici con]inuturile Sinelui, dar acestea nu epuizeaz` ansamblul psihismului incon[tient. Deci, sub aspect dinamic, conflictul nevrotic s-ar decela din opozi]ia în care acestea din urm` au un rol important în motiva]ia defensiv` (de conservare, protejare a persoanei).

Începând cu 1920-1923, în studiile lui S.Freud, pulsiunile Eului î[i pierd autonomia [i sunt absorbite într-o mare de incon[tient, având o ***opoziJie***: pulsiunile vie]ii-pulsiunile mor]ii (Eros [i Tanatos). Acest Id-Sine este, în fapt, tendin]` pulsional`, iar ca instan]` cuprinde aceste dou` grupuri de pulsiuni, Eros [i Thanatos. Fa]` de ambele, Eul se manifest` defensiv, negativ sau antientropic.

În noua concep]ie a lui S.Freud despre pulsiuni, Id este instan]a împotriva c`reia se exercit` defensa [i este definit ca un pol pulsional al personalit`]ii ([i nu ca un simplu pol incon[tient). Id-Sinele este marele rezervor de libido (energie pulsional`) din care î[i extrage energia [i **Eul**, de multe ori sub form` de energie desexualizat` [i sublimat`.

Eul nu este desp`r]it de Id prin limite tran[ante; în partea sa inferioar`, el se amestec` cu Sinele, dup` cum [i ceea ce este

refulat [i vine prin Eu se amestec` cu Idul. Prin aceasta se poate desprinde concluzia c` Eul este abordat din punct de vedere genetic. Eul apare Idului ca ceva care a fost modificat sub influen]a direct` a lumii exterioare prin medierea sistemului perceptiv con[tient.

Nici **Supraeul** nu este o instan]` net autonom`, având într-o mare m`sur` un con]inut incon[tient care plonjeaz` în Id.

Sinele, într-o m`sur` mai mic` decât incon[tientul, este deschis c`tre somatic (considerat ca surs` pulsional`). El este mai pu]in organizat structural decât Eul, fiind în opozi]ie [i nega]ie fa]` de acesta. Idul se manifest` predominant haotic [i incoerent. În Id mi[c`rile pulsionale sunt contradictorii, autonome unele în raport cu altele, în sensul c` subzist` al`turi f`r` s` se suprime sau s` se sustrag` (evite) una celeilalte.

Separa]ia instan]elor din a doua topic` este în leg`tur` cu geneza lor, privit` ca o diferen]iere progresiv` [i continu` sub semnul unei ***nevoi biologice***.

SUPRAEUL (SUPER-EGO, SUR-MOI) este una din instan]ele personalit`]ii în cadrul celei de-a doua teorii topice a aparatului psihic. Aceast` instan]` are un rol critic, fiind asimilabil` unui judec`tor sau cenzor, în raport cu Eul.

Func]iile Supraeului sunt: -con[tiin]a moral`;

-autoobserva]ia;

-formarea idealurilor.

Exacerbarea unor func]ii ale Supraeului poate domina uneori Eul, ca în cazul melancoliei [i doliului patologic în care, personalitatea fiind clivat`-subiectul se depreciaz` pe sine, î[i face reprosuri - pe scurt, o parte a Eului se opune alteia, îl ia drept obiect al criticii [i revoltei (culpabilitate). De asemenea, Supraeul, ca parte prins` în conflictul psihic, apare prin func]ia sa care interzice împlinirea [i priza de con[tiin]` a dorin]elor (de exemplu: cenzura în vis). Autorepro[urile din sindroamele obsesionale nu sunt necesarmente con[tiente. În delirul de autoobserva]ie se diferen]iaz` în sânul personalit`]ii o parte a Eului dirijat` împotriva alteia. Exist` deci un Supraeu care ia, pentru subiectivitatea insului (pentru Eul s`u), o valoare de model [i func]ie de judecat` critic`.

Relativ la Supraeu, S.Freud vorbe[te despre un sistem bipolar: **Idealul Eului propriu-zis** [i o **instan]` critic`**.

Supraeul întruchipeaz` o lege puternic`, interioar` [i interzice transgresarea ei. Rezult` de aici numeroase cazuri când subiec]ii resimt un sentiment de culpabilitate pentru ei inexplicabil.

Formarea Supraeului este realizat` în perioada declinului complexului oedipian, când dorin]ele copilului fa]` de p`rin]ii de sex opus se izbesc de interdic]ii categorice. Atunci copilul, renun]ând la satisfacerea acestor dorin]e, transfer` investi]iile în p`rin]i, în identific`ri cu p`rin]ii, ajungând astfel la interiorizarea

interdic]iei. Dup` M. Klein, Glover [i R. Spitz, geneza sa este mai precoce.

Din punct de vedere al con]inutului, formarea Supraeului se realizeaz` diferit la fete [i b`ie]i. La b`ie]i, complexul Oedip se love[te irevocabil de amenin]area castra]iei (complex), cu mare influen]` ulterioar` în sfera manifest`rilor în domeniu social-cultural. La fete, complexul Oedip este mai extins, demolarea sa este incomplet`, uneori for]at`. Identificarea nu este o identificare cu persoane complete, ci cu instan]e specifice-reprezentan]e parentale. Supraeul copilului se formeaz` în strâns` corela]ie cu Supraeul p`rin]ilor [i de aceea el devine o component` a persoanei prin care se propag` tradi]ia, judec`]ile de valoare care persist` de-a lungul genera]iilor. El se îmbog`]e[te apoi prin aporturile ulterioare ale exigen]elor sociale [i culturale (moralitate, religie, educa]ie).

Pentru M.Klein, formarea Supraeului are loc în perioada preoedipian`, când are loc geneza proceselor introiective, când copilul detecteaz` prin aceste mecanisme "obiecte bune" sau "obiecte rele" (adic` sensuri calitative ale lumii în raport cu sine).

R.Spitz recunoa[te "*matricea primordial`*", în baza c`reia se formeaz` Supraeul. Ea con]ine trei elemente: 1) ac]iunile impuse, silite (control sfincterian); 2) tentativa de st`pânire; 3) identificarea cu agresorul (opresorul).

Supraeul se formeaz` predominant auditiv (preceptele, interdic]iile realmente pronun]ate de p`rin]i, educatori). Se constat` [i cazuri invers propor]ionale între severitatea Supraeului [i severitatea preceptelor [i interdic]iilor provenind de la p`rin]i sau educatori. Con]inuturile Supraeului provin mai ales din ascultare, din ceea ce a fost perceput auditiv [i din lectur`, adic` din reprezentarea despre ceea ce trebuie ascultat sau tratat prin supunere. Cu alte cuvinte, con]inuturile Supraeului provin din reprezent`ri ale cuvintelor. Clinica ne prezint` cazuri în care bolnavii resimt impresii dezagreabile de obiect r`uvoitor situat intern sau voci fie neutre, fie implicate în rela]ie direct` cu subiec]ii în cauz`. Sediul de provenien]` al lor este Supraeul.

EUL este o instan]` din a doua teorie a aparatului psihic distinct de Id [i Supraeu.

Din punct de vedere topic, Eul este în rela]ie de interdependen]` fa]` de care se îndreapt` revendic`rile Idului, imperativele Supraeului [i exigen]ele realit`]ii. Eul este un mediator între aceste for]e interesând întreaga personalitate. Rezult` c` autonomia sa nu este decât relativ`.

Din punct de vedere dinamic, Eul, în cadrul conflictualit`]ii, reprezint` polul defensiv al personalit`]ii. El pune în joc o serie de mecanisme de defens` ce sunt înglobate într-o percep]ie a unui afect nepl`cut, numit semnal de angoas`.

Din punct de vedere economic, Eul apare ca un factor de leg`tur` al proceselor psihice. Opera]iile sale defensive de leg`tur` [i unificare a energiei pulsionale sunt contaminate prin caracterele specifice proceselor primare având o alur` compulsiv`, repetitiv`, derealizat`.

Teoria psihanalitic` în]elege, în ceea ce prive[te geneza Eului, dou` registre. Pe de o parte, un sistem adaptativ diferen]iat plecând de la Id în confruntarea cu realitatea exterioar` (exigen]ele ei), iar pe de alt` parte ca un produs al identific`rii care va duce, în sânul personalit`]ii, la formarea unui obiect interior de dragoste pentru Id.

În raport cu prima teorie a aparatului psihic, Eul este mai vast decât sistemele precon[tient [i con[tient, prin aceea c` opera]iile sale defensive sunt în mare parte incon[tiente.

Fenomenologic, Eul define[te dou` accep]iuni psihanalitice. Pe de o parte, Eul este privit ca instan]` central` a persoanei, iar pe de alt` parte (foarte distinct, Eul ca persoan` în ansamblul s`u (termenul moi - je).

Observa]iile lui S.Freud din clinic` sunt legate de cazurile cu alterare sau dedublare a personalit`]ii, cazurile de conflict intrapsihic, rezisten]` manifestat` de pacient. No]iunea de Eu este prezent` constant în elabor`rile freudiene despre "nucleele incon[tiente" ale diverselor conflicte defensive incon[tiente care se manifest` în diverse moduri, procedee [i dispozitive

corespunz`toare diverselor psihonevroze. Caracterul ireconciliabil al for]elor aflate în conflict angajeaz` însu[i Eul ca partener al conflictului, în manier` defensiv`, de ap`rare. Aceast` ac]iune se declan[eaz` la un anumit semnal-numit de angoas` [i care este resim]it ca o nepl`cere.

În definirea Eului la S.Freud (1914-1915) au fost antrenate trei fundament`ri:

1) narcisismul;
2) procesele de identificare;
3) diferen]ierea componentelor legate de formularea [i stabilirea idealului.

Narcisismul implic` faptul c` Eul apare ca o diferen]iere progresiv` a psihicului, ca o unitate func]ional` care se ofer` ca obiect erotismului, întocmai ca un obiect exterior. De aici rezult` secven]ele alegerii (investiri pulsionale), cum ar fi autoerotismul, narcisismul, alegerea partenerului hetero- sau homosexual.

Din punct de vedere economic, Eul poate fi considerat ca un mare rezervor de libido (energie pulsional`), care se îndreapt` c`tre obiecte [i care poate absorbi investirile plecând de la obiecte (prin intermediul valoriz`rilor sau valen]ei). Eul nu este un simplu loc de trecere (zon`) pentru energia de investi]ie, ci este un loc de staz` permanent`, ]int` de tip pulsional.

Procesele de identificare atest` realitatea c` ele se desf`[oar` în baza unei similitudini incon[tient între o persoan` [i

alta. Aceasta înseamn` c` Eul se poate g`si adânc modificat prin identificare cu altul, devenind un replicat intrasubiectiv al unei rela]ii intersubiective. Ce este frapant în aceast` identificare este interven]ia sau desf`[urarea sa. Ea remaniaz` Eul în acele p`r]i importante (caracter sexual), dup` un prototip care a fost anterior obiect de investi]ie electiv`. Acesta e cazul situa]iei obiectului pierdut al melancolicilor. În lucrarea sa "Introducere asupra narcisismului", S.Freud deceleaz` o mare opozi]ie între energii: *Libido al Eului* [i *Libido Obiectal*, dar acestea, f`r` procesele de identificare, nu sunt suficiente. Prin intermediul lor, Libidoul narcisic poate avea pentru obiecte o serie de instan]e sau sisteme ale Eului. Ele sunt denumite de S.Freud: *Eu Ideal*, *Idealul Eului* [i *Supraeul*.

Din aceast` perspectiv`, aparatul psihic prezint` Eul ca pe un agent defensiv, Supraeul ca un sistem de interdic]ii, iar Idul ca pol pulsional, toate ridicate la demnitatea (autoritatea) de instan]e psihice. Dar în cadrul instan]ei Eului, vin s` se regrupeze func]ii [i procese care figurau mai multor sisteme ale primei topici freudiene, [i anume: ***con[tientul*** constituit din acele nuclee ale Eului, func]iile ***precon[tiente*** în cea mai mare parte [i rezisten]ele ***incon[tientului*** (prezente în cadrul curei [i care se comportau exact ca ceva refulat [i prin urmare nu puteau fi surmontate decât printr-un travaliu particular).

În cadrul celei de-a doua topici, Eului îi revin **func]ii** foarte diverse:

- controlul motilit`]ii [i percep]iei;
- proba realit`]ii;
- anticipa]ia;
- coordonarea temporal` a proceselor mentale;
- gândirea ra]ional`;
- ac]iunile defensive ca: nerecunoa[terea, ra]ionalizarea, fantazarea, defensele compulsive contra revendic`rilor pulsionale, etc.

Ca o remarc`, aceste func]ii pot fi regrupate în cupluri antinomice: opozi]ia între pulsiuni [i satisfac]ia pulsional`, între insight [i ra]ionalizare, între cunoa[terea obiectiv` [i deform`rile subiective sistematice, între rezisten]` [i travaliul ridic`rii rezisten]elor, etc. Prin aceast` prism`, Eul apare esen]ialmente ca un mediator care trebuie s` ]in` cont de exigen]e contradictorii. El este supus la o tripl` servitute [i acest fapt este amenin]`tor prin trei categorii de pericole: 1) cele care vin din lumea extern`; 2) cele ale libidoului Sinelui; 3) cele legate de severitatea Supraeului. Rolul s`u major este de a media între Sine [i Lume, de a face Idul docil fa]` de exigen]ele lumii exterioare.

Extensia no]iunii de Eu din psihanaliz` în alte domenii (educa]ie, religie, art`, cultur`) a f`cut ca în studiile psihanalitice s`

apar` no]iuni ca: energie desexualizat`, sublimat`, func]ie sintetic`, sfera conflictual` a Eului. Astfel, Eul este cunoscut ca un aparat de reglaj [i adaptare care î[i are trasat` geneza prin procesele de maturare [i înv`]are, plecând de la echipamentul sensoriomotor al nou-n`scutului.

Eul apare ca o diferen]iere progresiv` a Sinelui, ca rezultat al influen]elor realit`]ii. Prin urmare, el va ajunge s` fac` s` domneasc` influen]ele lumii exterioare asupra tendin]elor Sinelui, va c`uta întotdeauna s` pun` principiul realit`]ii în locul principiului pl`cerii. Astfel, percep]ia joac` pentru Eu rolul care revine pulsiunii pentru Sine, în Eu petrecându-se - dup` S.Freud- opozi]ia între ra]iune [i pasiune.

Problema energiei Eului este dificil`, incluzând din acest motiv concepte ca pulsiunile Eului [i energie desexualizat`, în sensul c` acestor investi]ii le lipsesc imagini cu caracter sexual. În aceast` traiectorie, S.Freud noteaz` o cert` leg`tur` între Eu [i imaginea propriului corp (organism): "Eul este înainte de toate un Eu corporal - (imagine perceptiv`) nu este numai o fiin]` de suprafa]` - el este propria lui proiec]ie a unei suprafe]e". Pe de alt` parte, Eul este un resort derivat din senza]iile corporale [i prin urmare, instan]a Eului este fondat` pe o opera]ie psihic` ce consist` în proiec]ia organismului în psihism.

Teoria narcisismului [i no]iunile corelative ale unui Libido orientat asupra Eului sau asupra obiectelor exterioare va presupune o veritabil` balan]` energetic` a Eului. Un num`r mare de caracteristici ale Eului permit compara]ia sa cu un gestalt sau form`: limite relativ fixe. Amintim în acela[i timp posibilitatea de numeroase fluctua]ii care nu pot bulversa echilibrul formei. Ea este garantat` prin permanen]a unor nuclee structurale; apoi constan]a unui nivel energetic în raport cu restul psihismului; buna circula]ie energetic` în interiorul Eului în contrast cu barierele energetice care constituie periferia sa; efect de atrac]ie [i de organizare exercitat prin Eu asupra proceselor care se desf`[oar` în exteriorul propriilor limite. Acest gestalt constituie figura care polarizeaz` [i organizeaz` câmpul pe care se ata[eaz` - structur` pe fondul s`u. Aici intervin predominant procesele secundare.

Preocup`rile mai recente sunt reprezentate de R. B. Ewen - 1993 [i M. Zlate - 1996. |n optica lor Eul constituie \n general fie o instan]` a personalit`]ii distinct` de sistemul global de personalitate [i definit` mai ales prin conceptul de ***ego***, fie echivalent` cu conceptul global de persoan`. R. L'Ecuyer prezint` elementele structur`rilor referitoare la "Le concept de soi"-Paris, P.U.F. 1978.

Structuri	**Substructuri**	**Categorii**	**Exemple de itemi**
Eul material	Eul somatic	tr`s`turile [i aparen]a fizic`	Sunt pu]in cam gras
	Eul posesiv	condi]ia fizic`	Sunt alergic la pisici
Eul personal	Imaginea de sine	aspira]ii activit`]i enumerate sentimente [i emo]ii  gusturi [i interese capacit`]i [i aptitudini calit`]i [i defecte	Mi-ar pl`cea s` lucrez \n informatic` Frecventez discoteca Detest profesorul de matematic` |mi place s` tricotez Pot \nota 12 lungimi de piscin` Sunt ranchiunos
	Identitatea de sine	definiri simple rol [i statut consisten]a atitudini identitatea abstract`	Sunt o fat` de 17 ani Sunt student Am impresia c` nu mai [tiu cine sunt Sunt contra armelor nucleare Sunt o fat` "liber`"
Eul adaptiv	Valoarea eului	competen]`	Cunosc geografie mai bine ca to]i prietenii mei

		valoarea personal`	Sunt pe deplin loial

Structuri	**Substructuri**	**Categorii**	**Exemple de itemi**
	Activitatea eului	strategia de adaptare autonomia ambivalen]a dependen]a actualizarea stilul de via]`	C@nd tata m` ceart`, plec la plimbare C@nd am o problem`, [tiu foarte bine s` m` descurc Nu [tiu ce s` aleg istoria sau economia O \ntreb pe sora mea cum s` m` \mbrac Simt c` devin un om echilibrat Via]a mea este foarte organizat`
Eul social	Preocup`ri [i activit`]i sociale	receptivitatea dominarea altruismul	|mi place s` discut [i s` fiu cu prietenii |ncearc` \ntotdeauna s`-mi spun` ce s` fac Lucrez benevol la un spital de copii
	Referin]e la sexualitate	referin]e simple atrac]ie [i experien]` sexual`	Am un prieten Prietenul meu s`rut` bine

Eu / non-eu	referin]e la altul opiniile altora despre sine	Prietenul meu are un calculator Oamenii cred c` sunt un prost

|n dezvoltarea sa Eul se constituie parcurg@nd trei etape succesive [i anume etapa “Eului corporal”, apoi cea a “Eului social” [i \n final definirea “Eului spiritual” (M. Zlate, 1996).

L. Szondi prezint` fundamentul pulsional al constituirii treptate a Eului, ca fiind o dialectic` realizat` \ntre introiec]ie [i proiec]ie [i care se poate descrie ***genic*** adic` sub forma unui raport stabilit \ntre ***con[tientul*** [i ***incon[tientul individual*** pe de-o parte [i ***incon[tientul familial*** prezentat ca verig` de leg`tur` distinct` de ***incon[tientul colectiv*** (C. G. Jung) pe de alt` parte. Conform doctrinei sale, la na[tere, Eul se afl` plonjat \ntr-un adualism confuz [i proiecteaz` \n exterior dorin]a sa de omnipoten]`, \n dou` perioade, c@nd el atinge punctul culminant al dezvolt`rii [i al distinc]iei sale. |ncep@nd de la a treia perioad`, el \[i va pierde caracterul strict individual; va tinde pu]in c@te pu]in spre uniformitate, iar \n final, spre 80 sau 90 ani, revine la starea “obscur`” a con[tiin]ei adualiste. Iat` aceste faze sau perioade prezentate de L. Szondi:

1. ***Prima perioad`*** sau ***perioada A.*** Este perioada autismului [i a egocentrismului maximal. Prima faz` a

acestei perioade este caracterizat` prin starea de ***adualism***, prin starea primar-arhaic` a uniunii dualiste (nedecentrat conform lui J. Piaget). Aceast` perioad` dureaz` p@n` la debutul [colarit`]ii (7 sau 8 ani) ;

2. ***Perioada a doua*** sau ***perioada B***. |n aceast` perioad`, domin` *infla]ia psihic`* [i *refularea*. Ea dureaz` de la v@rsta [colarit`]ii p@n` la perioada \ntemeierii familiei. Profilele Eului ***Ep*** (dominat de proiec]ie), ca baz` a identific`rii, inflative sau proiective, apar la aceast` faz`. Exist` [i o variant` particular` de subiec]i, cu o constitu]ie a Eului - ***Ek*** (dominat de introiec]ie), despre care vom trata mai t@rziu, [i \n via]a c`rora perioada B [i aspectele Eului Ep, care sunt intim legate, sau lipsesc aproape total;
3. ***A treia perioad`*** este aceea ***a dresajului*** sau ***perioada C***, cu alte cuvinte perioada Eului \n care individul este controlat, ]inut din scurt prin norme [i \n timpul c`reia domin` *refularea* [i *proiec]ia.* Aceast` perioad` dureaz` p@n` la declinul Eului c@nd devine din ce \n ce mai extins` [i mai marcant`.

Din aceste perioade, prin socializare realizat` predominant prin activit`]i organizate [i modelate profesional, se ajunge la alte dou` formule dinamico-func]ionale ale Eului - ***D*** [i ***E*** - sau \n

condi]ii deosebite, negative, la o a treia fomul` maladiv` de manifestare a sa (***F*** - formul` maladiv`). Prezent`m tabelul din care rezult` reparti]ia istorico-individual` a structur`rilor dinamico-func]ionale ale Eului:

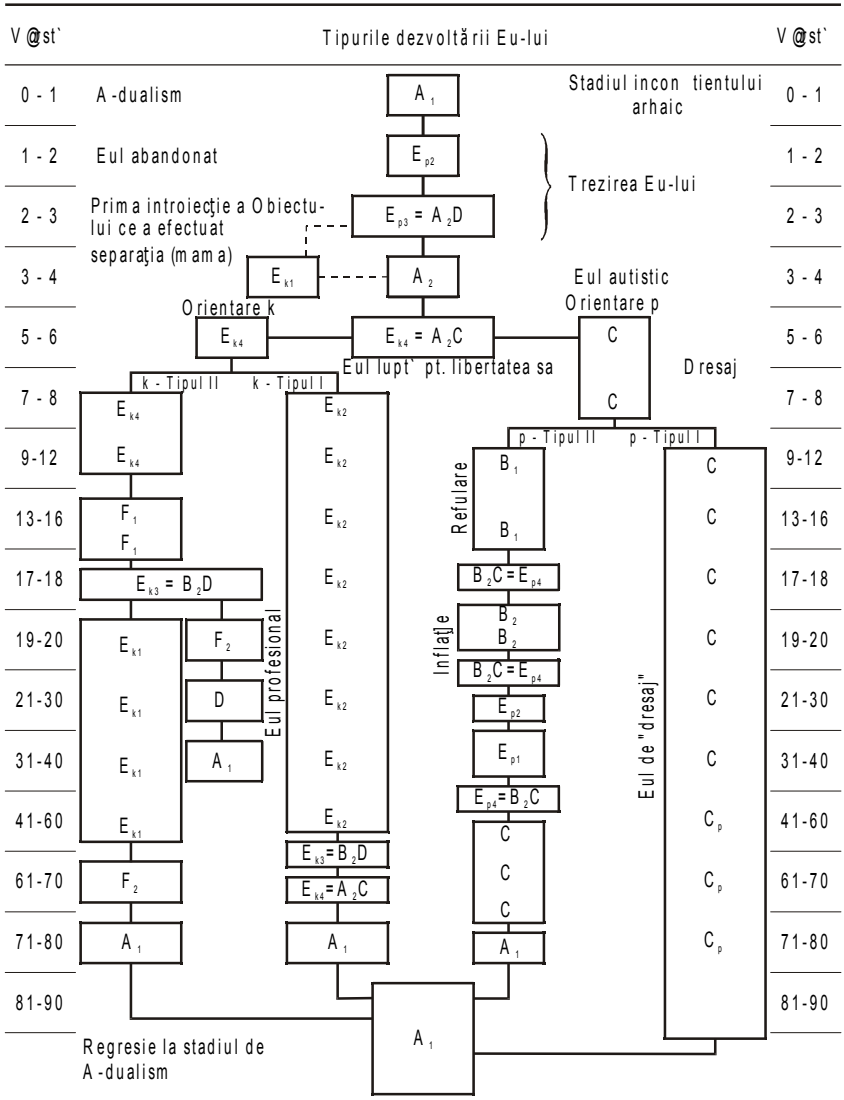

A - Categoria pulsională infantilă sau involutivă
B - Categoria pulsională pubertară
C - Categoria pulsională medie (om obişnuit, de masă, extreme pericole pentru comunitate)
D - Categoria pericolelor pulsionale (socializare unilaterală)E - Categoria identificărilor pulsionale prin socializare sau (eventual) sublimare
F - Categoria integrării şi dezintegrării Eului (blocat sau depăşit de exigenţele realităţii, sau de severitatea Supraeului, presiunile Sinelui = elemente maladive)

A.1. Eu contemplativ, mitic, mistic, incon[tient arhaic. Proiec]ie.

A.2. Eu autistic. Cosmodualism. Introproiec]ie. (perioad` de îmbufnare, nemul]umire).

C. Eu de dresaj- capabil de-a intra în rela]ii (raporturi cu al]ii). Negarea proiec]iei.

B.1. Eul care refuleaz`. Incapacitatea de identificare activ`.

B.2. Eul inhibat - Eul antiinflativ. Negarea infla]iei.

D. Eul narcisic "posedat". Incapacitatea de decizie. Introinfla]ie.

EK1. Eul profesional, narcisic, egoist, egocentric, reproductiv. Introiec]ie.

EK2. Eul obsedat, masculin, care se deta[eaz`. Introiec]ii [i refulare.

EK3. Eul care posed` un ideal masculin, eficient, dar anxios. Infla]ie cu mecanisme de constrângere.

EK4. Eul care lupt` pentru libertatea sa - fugar. Proiec]ie frânat` prin mecanisme de constrângere.

Ep1. Eul posedat. Infla]ie psihic` cu ambitenden]`.

Ep2. Eul abandonat în cuplu, pasiv, feminin. Proiec]ie [i infla]ie.

Ep3 = A2D. Eul abandonat introiectant al obiectului, care a efectuat separa]ia (Eul ce accept` feminitatea).

Ep4 = B2C. Eul în faz` de depersonalizare-gelos-care se întoarce împotriva lui însu[i. Negarea proiec]iei [i infla]iei.

F1. Eu - integrarea Eului (identificare total` cu altul).

F2. Eul dezintegrat. Transformarea Eului. Pierderea Eului.

Aspectele psihodinamice abordate din aceast` perspectiv` au \n vedere urm`toarele considerente:

a) Rela]ia con[tient-incon[tient, reflect@nd bipolaritatea manifest`rilor sistemului psihic uman, este de importan]` fundamental`, [i \i vom prezenta unele caracteristici separat, consider@nd-o bazal` pentru exteriorizarea simbolic` a personalit`]ii. Men]ion`m c` acest raport se prezint` \n forma [1996, 237, p. 245]:
   1. rela]iilor circulare;
   2. rela]iilor de subordonare integrativ` (fie dominarea incon[tientului de c`tre con[tient, fie invers, a con[tientului de c`tre incon[tient);
   3. rela]iilor de echilibrare - premis` a realiz`rii formulelor acomodative caracteristice manifest`rilor predominante ale con[tientului.

b) Rela]ia dintre psihismul subiectiv (intern) [i comportament (extern) este \n general modelat` social mai ales sub aspectul

exterioriz`rii expresive a persoanei, [i poate fi abordat` prin referire la criterii cronologice (temporale) la criterii modale (formale) [i la criterii topice de localizare sau de profunzime (privind instan]ele psihice responsabile de comanda, controlul [i reglarea comportamentului integrativ - adaptativ). |n special \n aceast domeniu de rela]ii intervine ***regresia*** ca o condi]ie a manifest`rii proiective, put@nd fi [i ea temporal`, topic` sau formal` c@nd poate avea diverse grade [i care pot merge p@n` la disolu]ie.

c) Rela]ia Eu - Lume vizeaz` \n special stabiliz`rile relative, condi]ionate socio-istoric (biografico-situa]ional) [i privesc specificul manifest`rilor relativ continue, relativ constante, care orienteaz` personalitatea.

Aici se au \n vedere:

- ***Specificul activit`]ii fantasmatice*** - cei mai mul]i speciali[ti \n proiectivitate plaseaz` ac]iunile proiective \n cadrul func]ional al imaginarului [i \n leg`tur` cu func]ia defensiv` a persoanei (de conservare a Eului) [1976, 196, p. 15]. I se atest` acesteia, accept@ndu-i un specific de arier - plan, unele componente cantonate intim, profund, care au o manifestare ajustat` sau mascat`, p@n` la nerecunoa[tere (néconnaissance).
- ***Structur`rile tematice*** ale orient`rii [i ale autodetermin`rii persoanei, \n care un loc primordial \l ocup` structurile

motiva]ional-afective complexe : interesele, convingerile, idealurile, weltangschaung-ul fiec`rui individ. Acestea realizeaz` a[a numitul continuum emo]ional valoric al persoanei.

- ***Matricile de criterii*** prin care se realizeaz` selectivitatea, electivitatea [i preferen]ialitatea specific` persoanei, fa]` de obiecte (lucruri, medii, persoane, valori, etc) [i prin care \[i exprim` \n mod unic distinctivitatea, specificitatea sa relativ stabil` sub aspect cantitativ [i calitativ de ordin rela]ional (\n situa]ie, interpersonal [i integrativ grupal s.a.).

Aceste trei nivele se intercondi]ioneaz` [i intercoreleaz` func]ional, [i putem constata o diversitate a manifest`rilor proiective, care \n anumite condi]ii se pot organiza [i prezenta ca o veritabil` conduit` proiectiv` specific` persoanei.

Instan]ele l`untrice ale personalit`]ii considerate din perspectiva celei de-a doua topici Freudiene sunt corelabile cu modelul subsistemelor din prima topic` Freudian` (incon[tient, precon[tient [i con[tient) [i s-ar putea reprezenta astfel:

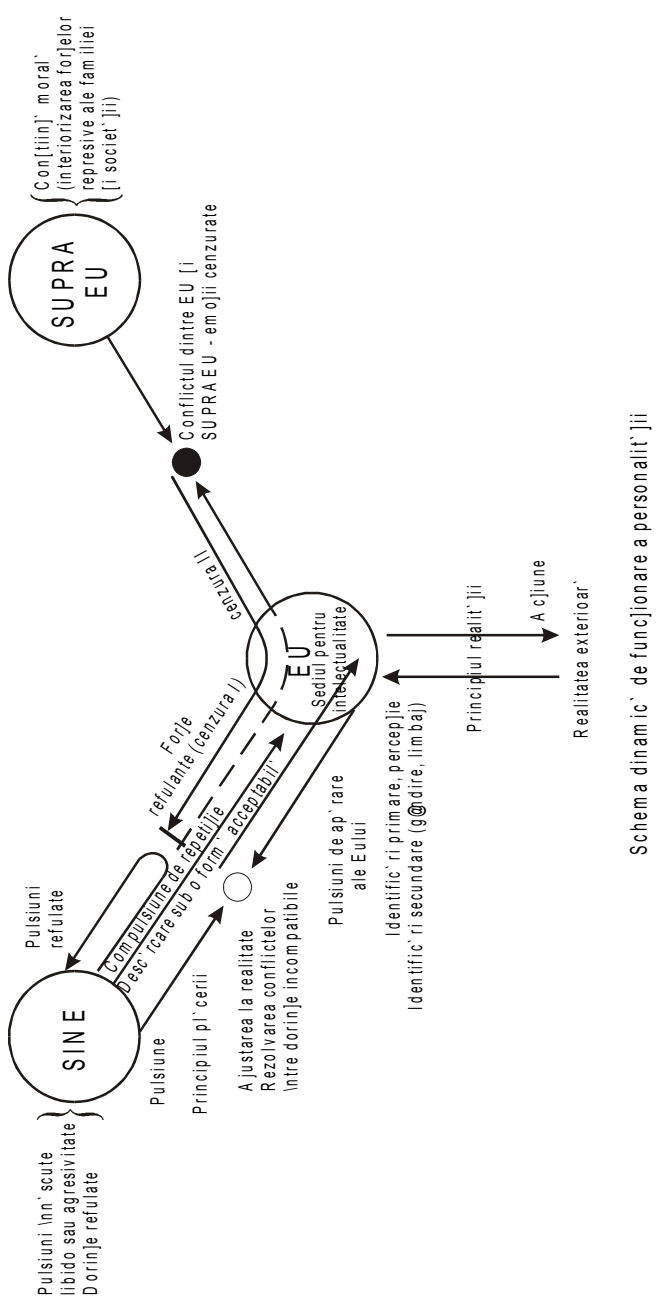

Schema dinamic` de func]ionare a personalit`]ii

Referin]e bibliografice:

Freud, S. -“Dincolo de principiul plãcerii”, Editura “Jurnalul literar”, 1992.

-“Le moi et le ça”, en Essais de psychanalyse, Payot, Paris, 1951

-“Psychologie collective et analyse de moi”, en Essais de psychanalyse, Payot, Paris, 1951

Klein, M. -Scrieri I - Iubire, vinovã]ie, repara]ie, Ed. Sigmund Freud, Binghampton, 1994, Cluj;

-The Selected Melanie Klein, Pneguin Books, 1986;

Laplanche, J., Pontalis, J.-B -Vocabularul psihanalizei, ed. Humanitas, 1994

CURSUL VIII

TEORIA PULSIONAL~

Teoria psihanalitic` este [i o teorie a pulsiunilor, care de fapt este o metapsihologie a instinctelor. Adic` instinctul (comportament fixat ereditar ce apare aproape identic la to]i indivizii unei specii) nu este abordat biologic, ci prin echivalentul s`u psihologic *TRIEB* ("drive"-engl.).

Acest trieb - sau pulsiune - corespunde unui proces dinamic, cu o înc`rc`tur` energetic`, un factor de motricitate (mi[care) care face ca organismul s` tind` spre un scop. Pulsiunea, fiind un concept metapsihologic, con]ine referirile la:

1) ***sursa pulsiunii***: o excita]ie corporal`, izvorul pulsiunii este starea tensional`.

2) ***scopul pulsiunii***, finalitatea travaliului direct sau indirect, ce se realizeaz` în vederea reducerii st`rii tensionale [i care domne[te asupra sursei pulsionale;

3) ***obiectul pulsional*** sau elementul prin care se realizeaz` travaliul datorit` c`ruia pulsiunea poate atinge scopul s`u.

Men]iunea expres` pulsional` nu este legat` direct de finalitatea precis` (reproducere, alimentare, conservare, instinct social), cât de vectorizarea [i caracterul irepresibil al tendin]ei.

În analiza pulsiunilor din punct de vedere psihanalitic, vom distinge deci:

a) Surse pulsionale - care sunt zone erogene care furnizeaz` cuantumul de excita]ie necesar producerii unei tensiuni pulsionale.

b) Scopuri pulsionale - care pot fi specifice sau pervertite (dominare, acaparare, violen]`).

c) Obiecte pulsionale - care sunt variabile, fiind condi]ionate social [i istoric (nu numai actul sexual - copula]ia sau coitul).

Se constat` în concep]ia freudian` existen]a unor ***pulsiuni par]iale*** care sunt segmente sau componente (fie surse, fie scopuri, fie obiecte, fie elemente ale travaliului necesar reducerii tensiunii). Pe de alt` parte, în aceea[i teorie psihanalitic`, avem [i pulsiuni ale Eului care, spre deosebire de primele, sunt desexualizate, sublimate. Pulsiunile par]iale se integreaz` progresiv în cursul dezvolt`rii ontogenetice. La început, ele func]ioneaz` haotic [i anarhic [i tind independent [i autonom spre satisfac]ie (reducere tensional`). Apoi se grupeaz` [i se unesc - adic` se centreaz`- pe nivele [i forma]iuni specifice, începând cu organizarea oral` [i terminând cu cea genital`. Aceast` situa]ie nu depinde numai de cuantumul energetic, ci [i de formarea [i dezvoltarea unui grup de reprezent`ri ideative. Ea este corelativ` cu dezvoltarea cognitiv` în]eleas` în sens piagetian.

De[i psihanaliza vede reducerea tensional` a tuturor pulsiunilor ca la pulsiunea sexual` (ca model referen]ial), se observ` c` are meritul de-a fi ini]ierea unei teorii dualiste.

Un prim dualism se constat` între pulsiunile de autoconservare [i pulsiunile sexuale sau, cu alte cuvinte, între pulsiunile Eului [i cele sexuale. Ini]ial, între aceste dou` pulsiuni exist` o rela]ie primar` sau de ata[ament definit` prin termenul ***anaclisis*** sau "***etayage***" (proptire, sprijin). Ulterior, secundar, pulsiunile sexuale devin autonome, independente pentru c` ini]ial, cele care imprim` sursa organic`, vectorialitate [i obiectul satisfac]iei sunt pulsiunile de autoconservare sau vitale. Secundar, nevoia de a repeta satisfac]ia ("sexual`") se va separa de nevoia de nutri]ie [i va apare comportamentul schi]at în acest sens (a[a-numitul autoerotism infantil-copilul suge degetul, etc. el nefiind capabil de un erotism propriu-zis format).

În cadrul acestui prim dualism, pulsiunea sexual` este o for]` eminamente incon[tient` (agnozie), care nu se supune decât principiului pl`cerii [i deci e foarte greu educabil`. Ea func]ioneaz` exclusiv dup` legile proceselor primare, având o mare capacitate de perturbare a echilibrului aparatului psihic. Eul utilizeaz` din pulsiunile de autoconservare esen]ialul de energie necesar defensei sau ap`r`rii fa]` de pulsiunea sexual`. Pulsiunile de autoconservare, definitorii pentru constitu]ia Eului, nu se pot satisface decât cu ajutorul unui obiect real [i nu în mod

fantasmatic, imaginativ sau halucinatoriu [i, din acest motiv, ele nu "pierd timpul", fac trecerea mai rapid` de la principiul pl`cerii la principiul realit`]ii.

Desp`r]irea pulsiunilor de autoconservare de cele sexuale (anaclisis-etayage), al c`rei model este *în]`rcarea*, sau conflictul lor ar reprezenta codul de descifrare [i în]elegere al nevrozelor de transfer. De exemplu, un anumit organ de rela]ie, în special ochi, gur`, mân`, picior este suportul func]ional al celor dou` tipuri de activit`]i pulsionale; dac` apare un conflict între aceste dou` tipuri de activit`]i, respectivul organ devine sediul unui simptom nevrotic.

În cea de-a doua sa topic` (1915), S.Freud introduce no]iunea de ***libido*** care ar forma, în viziunea sa, con]inutul energetic al pulsiunilor. Aceast` energie postulat` de Freud ar fi la baza transform`rii pulsiunii sexuale când în obiect pulsional (prin deplasare de investi]ie), când în scop pulsional (cum ar fi în sublimare), când în surs` de excita]ie (diversitatea zonelor erogene în]elese întâi ca sedii corporale - Eul perceptiv - apoi ca proiec]ii psihice).

La Jung, no]iunea de libido este l`rgit`, semnificând energia psihic` în general (elan) prezentând o vectorialitate, adic` vizând ceva în afara sa [i fiind recunoscut` subiectiv ca apetit sau chef.

No]iunea de libido este capital` în psihanaliz`. Ea semnific`, în latin`, nu numai dorin]`, ci [i invidie, pism`. Este dificil de-a da o defini]ie atotcuprinz`toare no]iunii de libido. S.Freud a utilizat dou` caracteristici func]ionale privind libidoul:

1) *Aspectul calitativ*, prin care libidoul nu este, ca la Jung, reductibil la o energie mental` mai mult sau mai pu]in nespecific` ce procur` apetitul. El poate fi desexualizat, ca în investi]iile narcisice. Aceasta se întâmpl` secundar [i presupune renun]area la un scop specific sexual (pl`cere propriu-zis`).

2) *Aspectele cantitative*. Prin ele se permite o evaluare a proceselor [i transform`rilor din domeniul excita]iei sexuale. Produc]ia sa, augumentarea sau diminuarea sa, reparti]ia [i deplasarea sa, poate furniza mijloace de explicare a fenomenelor psihosexuale. Nivelul pulsional se situeaz` la limita somato-psihic`, dar desemneaz` doar aspectele de ordin psihic. Exist` o balan]` energetic` (libidinal`) în acest sens: un insuficient libido psihic provoac` men]inerea tensiunii pe plan somatic [i invers. Atunci când excita]iile sexuale nu pot fi st`pânite, încât tensiunea nu-[i poate g`si o utilizare, va exista un clivaj între psihic [i somatic [i se declan[eaz` atunci semnalul de angoas` (determinarea Eului s` ia pozi]ie defensiv` în conflict). Dac` este o insuficien]` de libido, aceasta înseamn` men]inerea unei tensiuni pe plan somatic, ceea ce va determina elaborarea psihologic` a unui simptom (nevrotic).

Conceptele de *Libido al Eului* [i *Libido Obiectal* reprezint` dou` modalit`]i de investire: c`tre propria persoan` (Libido al Eului sau investire narcisic`) [i c`tre lumea extern` (Libido obiectal). [i între acestea, exist` o balan]`, un echilibru în sensul c` libidoul obiectal poate diminua numai dac` narcisismul (libidoul Eului) se augumenteaz`, [i invers. ]inând cont de sorgintea, în pulsiunea sexual`, a libidoului, se poate sugera urm`toarea prezentare schematic`:

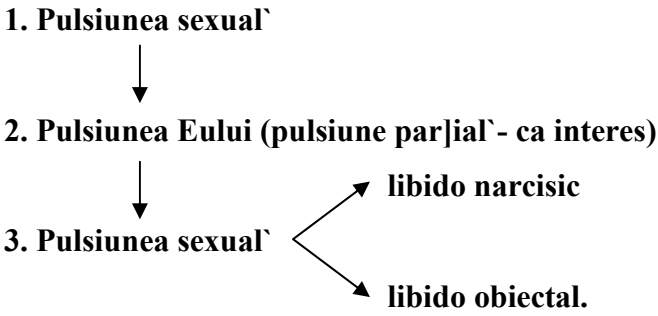

Din cele de mai sus referitoare la teoria pulsional` se pot desprinde urm`toarele conota]ii:

1) O pulsiune se va recunoa[te ca pulsiune-for]`, probabil înn`scut`, a organismului viu, dar nu numai, care va tinde s` restabileasc` o stare anterioar` marcat` de echilibru stabil.

2) Acest echilibru necesit` sine-qua-non o abordare de tip dualist, nivelar: pulsiuni de autoconservare [i pulsiuni sexuale; pulsiuni sexuale [i pulsiuni ale Eului; pulsiuni narcisice [i pulsiuni obiectale; pulsiuni ale vie]ii [i pulsiuni ale mor]ii.

3) Sursele pulsionale cenestezice sau noncorporale, dar predominant psihice sunt generatoare de: a) *aspira]ii [i tendin]e pulsionale*; b) nevoi, dorin]e **(*factori pulsionali***); c) for]ele directive (*vectorii pulsionali sau pulsiunea propriu-zis`*).

Nivelului con[tient uman îi este specific` con[tiin]a perceptiv` [i con[tiin]a dorin]elor. Pulsiunea propriu-zis` (vector) este incon[tient`.

Criteriile în analiza pulsional` vor fi:

1) Sursa lor condi]ionat`;

2) Polaritatea pulsional` -factorial`,
-vectorial`;

3) Tensiunea pulsional` dependent` de contrastul constitutiv al polarit`]ii.

4) Manifestarea pulsional` intereseaz` mai mult ***destinul pulsional***, care poate fi în trei direc]ii:

a) negativ sau maladiv (morbid);

b) normal (fiziologic);

c) socializat (sublimat, profesional).

5) De-a lungul vârstei, o aceea[i pulsiune se va manifesta în mod diferit în cele dou` direc]ii extreme: morbid sau socializat, nivelul pulsional fiind [i plastic.

6) De aceea, formele de manifestare pulsional` pot diferi nu numai în func]ie de vârst`, ci [i de diferen]ele dintre categoriile de solicit`ri profesionale (sublimare-socializare).

Psihanaliza clasic` vorbe[te [i de pulsiuni distructive, în care include agresivitatea. Pulsiunile de dominare [i acaparare, cât [i pulsiunile mor]ii sunt dobândite [i tind la reducerea complet` a tensiunii pentru a restabili o stare anterioar` chiar fiin]ei umane - starea anorganic`. Ele pot fi îndreptate spre interior (vectorializare centripet`) [i se va tinde atunci la autodistruc]ie [i secundar, va fi dirijat` spre exterior, manifestându-se sub forma pulsiunii de agresiune [i distrugere. Un caz specific îl reprezint` pulsiunea de dominare-acaparare sau voin]a de a supune. Aici, o parte din aceast` pulsiune este plasat` direct în serviciul func]iilor sexuale. Acesta este sadismul propriu-zis. O alt` parte nu poate fi deplasat` spre exterior [i va r`mâne în organismul în care este legat` libidinal. Acesta este masochismul. Caracteristicile lor sunt:

1) Caracterul *repetitiv [i rigid* (se las` greu reduse în c`utarea satisfac]iei libidinale-demoniac).

2) Au o importan]` mare în *elucidarea experien]elor psihanalitice care ]in de ambivalen]`, agresivitate, masochism [i sadism.*

3) Pot oferi un *model explicativ al urii*, care altfel ar fi imposibil de explicat prin principiile psihologice de orice gen, \n afar` de modelele elucidante psihanalitice.

4) Bucurându-se de autonomie, pot constitui aliaje, mixaje , *combina]ii cu alte pulsiuni*.

În "Cu privire la principiul pl`cerii" (1920), Freud men]ioneaz` c` pulsiunile vie]ii con]in pulsiunile de autoconservare [i pulsiunile sexuale,c` ele tind s` conserve nu numai unitatea vital` existent`, dar [i s` constituie o unitate mai integrant` sau mai înglobant`. Aceasta nu se poate realiza decât prin p`strarea [i înt`rirea coeziunii func]ionale ale componentelor (p`r]ilor) substan]ei vii. Sexualitatea, sub formele ei manifeste se define[te ca un principiu de uniune. Scopul erotic este de-a stabili un grad de unitate, deci de conservare.

Referin]e bibliografice:

Freud, S. _"Les pulsions et leurs destin", en "Métapsychologie", Paris, Gallimard, 1968;

-"Dincolo de principiul plãcerii",Editura "Jurnalul literar", 1992.

-"Sur les transformations des pulsions, particulièrement dans l'erotisme anal", en R.F.P., 1928, 2

-"Psychologie collective et analyse de moi", en Essais de psychanalyse, Payot, Paris, 1951

Jung, C.G. -Les Types psychologiques, Paris, Buchet-Chastel, 1950;

-La dialectique du moi et de l'inconscient, Paris, allimard, 1964

Larousse -Dic]ionar de psihanalizã, Univers Enciclopedic, Buc., 1997;

Laplanche, J., Pontalis, J.-B -Vocabularul psihanalizei, ed. Humanitas, 1994

CURSUL IX

IDENTIFICAREA

Proces psihologic prin care un subiect asimileaz` un aspect, o proprietate, un atribut al altuia [i se transform` total sau par]ial în baza acestui model. Personalitatea se construie[te [i se diferen]iaz` printr-o serie de identific`ri.(1)

Identificarea are mai multe accep]iuni:

A. Identificarea unei persoane dintr-o serie (identificarea unui criminal), recunoa[terea unui obiect care apar]ine unei clase de obiecte, identificarea numeric`, recunoa[terea unei clase de fapte [i manifest`ri asimilabile unei alteia, etc., fiind valabil` mai mult sub aspect cognitiv.

B. Actul prin care un individ devine identic cu un altul sau prin care dou` fiin]e devin identice în gândire, în gusturi, în atitudini, fapte, total sau par]ial.

În analiza visului, S. Freud uziteaz` termenul pentru a sublinia o similitudine în care scenariul oniric este tr`it ca [i cum ar fi petrecut în realitate. Aceste substitu]ii de imagini sau scenarii sunt explicate de S.Freud prin termenul de identificare. A[a cum subliniaz` Lalande, aici identificarea nu are o valoare cognitiv`. Aici avem un procedeu activ de înlocuire a unei identit`]i par]iale sau latente printr-o identificare total` (tr`ire globalizant`). Aceasta

este accep]iunea de predilec]ie a utiliz`rii termenului în psihanaliz`. Identificarea în acest sens permite fundamentarea con]inutului unor alte concepte psihologice intrate în limbajul curent: imita]ie, simpatie, empatie (contagiunea mental`= proiec]ie).

M. Scheller [i H.Wallon propun o distinc]ie între:

- *identificarea heteropatic` [i centripet`,* în care subiectul identific` propria persoan` ca [i cum ar fi altul;

- *identificarea idiopatic` sau centrifug`*, în care subiectul identific` alt` persoan` ca [i cum ar fi el.

Aceste dou` forme de identificare coexist`, devin mai pregnante într-o formul` de identificare mai complex`, cum ar fi con]inutul subiectiv al no]iunii de "noi".

Din punctul de vedere al psihanalizei freudiene, *identificarea desemneaz` un mecanism psihologic prin care se constituie subiectul uman în mod evolutiv*. Aceast` evolu]ie este corelativ` cu manifest`rile structurale legate de dinamica complexului Oedip, în special în viziunea celei de-a doua topici, în care instan]ele se diferen]iaz` pornind de la Id (Sine), dar diferen]iate [i specializate prin identific`ri importante fa]` de acesta (Supraeul-instan]` de judecare, acuzare; Eul-instan]` de raportare la realitate).

S. Freud a formulat o generalizare legat` de complexul Oedip, în care identific`rile formeaz` o structur` complex` în

m`sura în care tat`l sau mama (p`rintele de sex opus) sunt de fiecare dat` obiect de dragoste [i rivalitate**.** S.Freud a sus]inut, mai mult sau mai pu]in fundamentat în raport cu realitatea, c` prezen]a unei *ambivalen]e fa]` de obiect* este esen]ial` pentru constituirea tuturor identific`rilor.

În "Analiza Eului" (1921) distinge, finalmente, trei moduri de identificare:

a) identificare primar` ca form` originar` de leg`tur` afectiv` cu obiectul (identificarea preoedipian`);

b) ca substitut regresiv în alegerea unui obiect abandonat sau pierdut.

c) în absen]a investirii de tip sexual a altuia (obiect), subiectul se poate identifica cu acesta în m`sura în care ambii au un element comun (de exemplu: dorin]a de a fi iubi]i). Dac` în aceast` situa]ie se produce o deplasare, se va genera o identificare isteric`.

În studiul hipnozei, al psihologiei grupurilor [i al pasiunilor amoroase, se deceleaz` opusul proceselor de identificare. Identificarea constituie îmbog`]irea prin obiect a instan]elor personalit`]ii cu procesul invers în care obiectul este pus în locul unei instan]e (de exemplu: liderul se substituie Idealului Eului membrilor grupului). Aici exist` [i între membrii grupului identific`ri, iar procesul presupune fenomene de

identificare mai înalte: identific`ri centripete, centrifuge [i reciproce.

În psihanaliza clasic`, identificarea se distinge mai mult sau mai pu]in de termenii vecini cum ar fi: *incorporarea*, *introiec]ia* sau *interiorizarea*. Prin intermediul acestor no]iuni, se pune problema modalit`]ilor psihologice în baza c`rora un subiect poate asimila pe altul [i poate asimila subiectul.

Modul în care altul poate fi asimilat în subiect este tratat sub titlul de ***identificare proiectiv***`. Acest termen a fost introdus de Melanie Klein pentru a desemna un mecanism prin care se elaboreaz` scenarii fantasmatice în care subiectul introduce propria personalitate în totalitate sau par]ial în interiorul unui subiect pentru a-l poseda, controla sau distruge. În cartea sa "Psihanaliza copiilor"(1932), a introdus acest termen pentru a fundamenta prototipul unei rela]ii cu un obiect resim]it ca agresiv (nepl`cut). Mecanismul identific`rii proiective apare ca o modalitate a proiec]iei, având sensul de a rejeta (respinge) în exterior ceea ce subiectul refuz` în el însu[i - proiectarea r`ului, [i de a interioriza ceea ce îi este conform principiului pl`cerii ("bon objet").

A. Freud (1936) a utilizat termenul de *identificarea cu agresorul.* Prin acesta este definit un mecanism de defens` a Eului: subiectul confruntat cu un pericol exterior ce-l angoaseaz` (reprezentant al unei autorit`]i externe corespunzând Supraeului ca

instan]` a persoanei) se identific` cu agresorul s`u prin imita]ie fizic` sau moral` (adoptarea simbolurilor de putere pe care acesta îl reprezint`). Dup` A. Freud, acest mecanism va fi prevalent în constituirea unui stadiu preliminar al Supraeului, agresiunea r`mânând atunci dirijat` în exterior [i nefiind reîntoars` contra subiectului sub form` de autocritic`. Plecând de la acest mecanism al identific`rii cu agresorul, apar situa]ii [i conduite variate: agresiunea fizic`, critica, inversarea de rol, agresatul devenind agresor.

D. Lagache situeaz` aceast` situa]ie de identificare cu agresorul la originea form`rii Eului Ideal (de atotputernicie). Momentul debutului acestui mecanism, dup` R. Spitz, poate fi constatat în jurul vârstei de 15 luni [i se explic` pe baza achizi]iilor de model nonverbal [i gestual. Din punct de vedere economic [i pulsional, acesta ar avea un rol de reglaj de tip sado-masochist.

În cadrul investiga]iei analitice, s-a pus în eviden]` un proces în care subiectul face trecerea, într-un mod fantasmatic, de la exterioritatea obiectului la interioritatea sa, mai bine zis a calit`]ilor [i defectelor inerente obiectului. Acest proces a fost numit ***introiec]ie***, fiind în raport direct cu identificarea [i încorporarea (prototipul primar). Ferenczi a folosit [i introdus acest termen prin simetrie antinomic` cu cel de proiec]ie. A constatat în cadrul terapiei nevrozei o tocire a afectelor liber

flotante pe întinsul cercului de interese al subiectului-[i atunci se eviden]iaz` o diminuare a paletei scopurilor (nu mai avem lansarea [i proiec]ia în afar`), toate aceste fiind pricinuite-dup` Ferenczi-de o pasiune pentru transfer (fenomen complex). Ea se explic` prin opozi]ia subiect-obiect corelativ` cu opozi]ia pl`cere-nepl`cere, dinamica Eu realist-Eu pl`cere, cu finalitatea în a[a-numitul Eu-pl`cere purificat în care toate sursele de pl`cere sunt introiectate [i, în acela[i timp, sunt proiectate în afar` toate ocaziile care produc nepl`cere.

Din cele relatate mai sus se relev` c` aparatul psihic dispune de o dinamic` specific`. Unele aspecte ale acestei dinamici sunt foarte importante pentru psihanalist, cum ar fi: **mecanismul de defens`**. Prin acesta, se definesc diverse tipuri de opera]ii în care se poate decela ap`rarea-defensa. Mecanismele prevalente sunt diferite, depinzând de tipul (stilul) de anvizajare (manifestare) al lor, de etapa psihogenetic` aflat` în discu]ie, de gradul de elaborare al conflictului respectiv.

De regul`, mecanismul de defens` este în leg`tur` cu Eul mai mult sau mai pu]in organizat. De asemenea, termenul de **mecanism** ar defini ansamblul proceselor defensive caracteristice nevrozelor pentru a dezv`lui destinul pulsional: refularea, replierea pe sine, ranversarea în contrariu, forma]iunea reac]ional`, etc. Acestea sunt corelative cu diversele stadii de organizare libidinal`. A. Freud, prin studii complementare, arat` c`

mecanismele defensive pot fi utilizate în leg`tur` [i cu alte aspecte, cum ar fi: fantazarea, activitatea intelectual`, pasivitatea, care nu sunt în leg`tur` cu revendic`ri pulsionale, dar care pot suscita dezvoltarea angoasei sau anxiet`]ii: emo]iile, împrejur`ri conjuncturale negative, exigen]ele Supraeului.

Dup` A. Freud, mecanismele defensive ar fi: *refularea, regresia, forma]iunea reac]ional`, replierea pe sine, izolarea, anularea retroactiv`, proiec]ia, introiec]ia, ranversarea în contrariu*, *sublimarea*. Aceste proceduri sunt în leg`tur` cu idealizarea [i identificarea-în special cu cea a agresorului.

Cotele proiective definitorii de ordin func]ional ale Eului sunt prezentate de E. Erikson ca fiind incluse at@t \n cadrul manifest`rilor de identificare realizat prin dinamica orient`rilor majore ale Eului c@t [i \n componen]a rezultantei emergente a acestei dinamici numit` de autor "identitatea egoului". Aceasta reprezint` "cel mai important mediator tradus \n termeni psihosociali al adapt`rii plenare. {i acest concept l-a f`cut pe autor celebru \n literatura de specialitate" (R.B. Ewen, 1993, An Introduction to Theories of Personality). Expunem al`turat (dup` H. Ch. Turner - 1990) modalit`]ile constituirii progresive ale acestor manifest`ri de ordin proiectiv-simbolic deoarece a[a cum afirm` Don S.Browning "\n realitate nu se vizeaz` exclusiv raportarea dintre adul]i ci dintre un adult [i un copil, dintre o persoan` care \nt@lne[te un alt copil din alt` persoan`". E. Erikson

propune o hart` care cuprinde \n mod subtil complexitatea ciclurilor vie]ii umane care, prin identificare, edific` [i realizeaz` persoana. |n st@nga matricei sunt plasate “cele 8 etape ale vie]ii umane” \n conformitate cu definirile uzitate curent [i inspirate de literatura psiho-terapeutic` freudian` (primele 5) la care autorul a mai ad`ugat \nc` 3 etape definite conform literaturii psihoterapeutice americane al c`rei promotor ini]ial este Ed. Hartman cu “Egologia” sa. Pe diagonal` avem dinamica dialectic`, proiectiv-conflictual` a tendin]elor implicate \n activitatea de identificare din care rezult` ampla participare func]ional-formativ` pentru persoan` a manifest`rilor proiective. Pe latura din dreapta avem efectele de produs ale acestor manifest`ri, exprim@nd rezutatele concretizate ca mediatori personali ale raport`rilor unice originale ale subiectului la mediu, din a c`ror componente se constituie “identitatea egoului”. Ele \ncearc` s` exprime sensul uneori misterios al evolu]iei umane, [i anume acela “de a g`si totdeauna cele mai bune structuri de activare [i reglare mutual`” (Don S. Browning, op.cit. 1990). De aceea prezentarea raporturilor dintre Eu cu componentele sale proiective legate de dinamica rela]iei con[tient-incon[tient, la nivelul sistemului psihic uman [i al sistemului de personalitate a reprezentat o permanen]` a preocup`rilor majore vizate de psihologia proiectiv`. Ea rezult` din prezentarea matricii de realizare a identific`rilor propus` de E. Erikson:

Melanie Klein descrie [i defense primare: *clivajul obiectului, identificarea proiectiv`, negarea realit`]ii, controlul omnipotent al partenerului (objet), etc.*

Exist` [i o folosire generalizat` a no]iunii de defens` în raport de func]ionarea predominant` a unor opera]ii specifice. De exemplu: ra]ionalizarea care face s` intervin` mecanisme intelectuale complexe, returnarea pe sine, care este o destina]ie pulsional` [i sistemele opera]ionale defensive cum ar fi compulsiile, în care avem anularea retroactiv` [i c`utarea unor c`i de degajare specifice, cum ar fi sublimarea.

Mecanismele de degajare. No]iune introdus` în 1943 de c`tre Edward Bibring [i D. Lagache în leg`tur` cu rezolvarea conflictelor defensive prezente în cadrul curei. D.Lagache opune mecanismele de degajare mecanismelor de ap`rare. Acestea din urm` nu pot fi reduse ca o tensiune intern`, conform principiului pl`cerii. Primele solicit` realizarea unor posibilit`]i suplimentare necesare pentru a învinge în cadrul conflictului defensiv. Trebuie deci luat` în considerare augumentarea unei tensiuni.

Re]inem: ***mecanismele defensive*** sunt de regul` incon[tiente, au dimensiuni tensionale legate de procesele primare [i vizeaz` realizarea identit`]ii de percep]ie; ***mecanismele de degajare*** au scopul de-a realiza identitatea de gândire [i permit ca progresiv subiectul s` se elibereze de repeti]ii sau compulsii [i de identific`rile alienante (narcisice, masohice, anxiogene).

Dup` D. Lagache modalit`]ile de degajare din cadrul curei ar fi:

I. Trecerea de la repeti]ie, compulsie, la rememorarea gândit` [i vorbit` a lor.

II. Trecerea de la identificarea în care subiectul se confund` cu propriile tr`iri, la ***obiectivare*** prin care subiectul ia distan]` în raport cu aceste tr`iri.

III. Trecerea de la disocia]ie la integrare.

IV. Deta[area de obiectele imaginare, completat` prin schimbarea obiectelor.

V. Familiarizarea cu situa]iile fobice care înlocuie[te a[teptarea anxioas` a situa]iilor traumatice [i fantasmatic`.

VI. Substitu]ia controlului cu inhibi]ia [tiin]ei sau experien]ei de-a se supune.

În aceste situa]ii, opera]iile defensive nu se pot neutraliza decât prin opera]ii de degajare care le înlocuiesc.

Referin]e bibliografice:

Freud, S. -"Psychologie collective et analyse de moi", en Essais de psychanalyse, Payot, Paris, 1951

Klein, M. -Scrieri I - Iubire, vinovã]ie, repara]ie, Ed.Sigmund Freud, Binghampton, 1994, Cluj;

-Scrieri IV - Povestea unei analize de copil, Ed.Sigmund Freud, Binghampton, 1994, Cluj;

-The Selected Melanie Klein, Pneguin Books, 1986;

Freud, A. -Le Moi et les mécanismes de défenses, Paris, P.U.F., 1949;

-Le traitement psychanalytique des enfants, Paris, P.U.F., 1951;

Lagache, D. -La psychanalyse, Paris, P.U.F., 1955;

CURSUL X

PROIEC}IA

A. Termen utilizat pentru a desemna opera]ia prin care un fapt neurologic sau psihologic este deplasat [i localizat în exterior, fiind deci în trecere de la centru la periferie sau de la subiect la obiect.

B. Propriu-zis psihanalitic - opera]ia prin care un subiect expulzeaz` (exteriorizeaz` din sine) [i localizeaz` pe al]ii (persoan` sau obiect) calit`]i, sentimente, dorin]e sau imagini pe care nu le recunoa[te sau refuz` s` fie ale sale. Se sprijin` pe o defens` arhaic` pe care o g`sim în form` negativ` maxim` în paranoia, dar [i în moduri de gândire "normal`", în supersti]ii.

Actualmente, proiec]ia este un termen utilizat în neurologie, psihologie [i psihanaliz`.

În **neurologie,** se vorbe[te de proiec]ie într-un sens derivat din geometrie, prin ea desemnându-se coresponden]a punct cu punct a unei figuri în spa]iu, transpus` într-un plan. În neurologie va defini ariile cerebrale corespunz`toare proiec]iilor specifice diverselor sisteme receptoare sau efectoare ale aparatului somatic.

Accep]iunea **psihologic`** deriv` din stabilirea existen]ei unei mi[c`ri, deplas`ri sau plas`ri de la un centru subiectiv, la o periferie (mediu ambiant). De exemplu: imaginea perceptiv` nu

r`mâne la nivelul obscurit`]ii mentale a subiectului receptor, ci este proiectat` la nivelul sursei aflat` în mediul ambiant: senza]iile olfactive sunt plasate (proiectate) la nivelul aparatului receptor [i nu intracerebral.

În psihologia clasic` se folose[te termenul de proiec]ie pentru a conota faptele urm`toare:

a) Subiectul percepe mediul ambiant [i r`spunde acestuia în func]ie de propriile interese, aptitudini, habitudini, st`ri afective, a[tept`ri, dorin]e. Apare deci o corela]ie între INNWELT [i UMWELT, cu o dinamic` [i constitu]ie func]ional` specifice psihologiei formei (gestaltism). Ea se verific` la nivelul comportamentului, ca [i cum subiectul ar decupa din câmpul perceptiv stimulii privilegia]i care îi determin` [i orienteaz` comportamentul s`u în ansamblu. Ca exemplu: omul de afaceri va considera toate componentele mediului s`u din punctul de vedere a ceea ce se poate vinde sau cump`ra; omul cu un umor bine dezvoltat este înclinat s` vad` "via]a în roz", etc. Privind mai profund, structurile [i tr`s`turile esen]iale ale personalit`]ii pot ap`rea în comportamentul manifest. Pe acest fapt psihologic se bazeaz` testele proiective T.A.T [i Rorschach.

b) Subiectul dovede[te prin atitudinea sa c` el asimileaz` [i consider` o persoan` ca [i cum ar fi în locul alteia. De exemplu: subiectul proiecteaz` imaginea tat`lui s`u asupra patronului; o secretar` proiecteaz` asupra directorului imaginea so]ului sau

prietenului dorit. Prin aceasta se desemneaz` elementele componente pe care psihanaliza le-a descoperit sub numele de transfer. Aici se înscriu cele mai multe cazuri de dezam`gire în dragoste.

c) Subiectul se asimileaz` unei persoane str`ine sau invers, pe el se asimileaz` altor persoane, dar [i fiin]e, personaje, etc. Este cazul lecturii, în care cititorul se proiecteaz` în diver[i eroi sau modele de ac]ionare, participare, manifestare. În acest caz, fenomenul proiectiv este subsumat unei identific`ri (transpunere).

d) Subiectul atribuie altuia tendin]ele, dorin]ele, inten]iile, etc pe care nu le recunoa[te ca fiind ale sale din motive legate, de regul`, de prestigiu (rezisten]e). De exemplu, [ovinul atribuie altuia propriile gre[eli, înclina]ii negative. Englezii numesc acest fenomen “disowning (renegare) projection”.

În cartea sa "Noi considera]ii asupra psihonevrozei de ap`rare" (1896), **S. Freud** descrie proiec]ia ca o defens` primar` [i care const` într-o gre[it` folosire a mecanismului normal de a c`uta în exterior, în afara sa, originea unei nepl`ceri (celebrul caz Schreber), explicând din punct de vedere psihanalitic, paranoia.

În 1915, S. Freud aseam`n` construc]ia fobic` cu o veritabil` proiec]ie în real a unui pericol subiectiv, pulsional. "Eul se comport` ca [i când pericolul dezvolt`rii angoasei nu vine dintr-o mo]iune pulsional` intern`, ci dintr-o percep]ie" [i se poate deci

raporta contra acestui pericol extern prin tentative de fug` sau de evitare fobic`.

În ceea ce S. Freud denume[te gelozie proiectiv`, se poate distinge la fel de bine gelozia normal`, cât [i delirul de gelozie paranoiac. În aceast` situa]ie, subiectul se ap`r` fa]` de propriile dorin]e de-a fi infidel imputând infidelitate partenerului s`u. Prin acesta, el î[i deturneaz` aten]ia de la propriul incon[tient, deplaseaz` asupra incon[tientului celuilalt având, din acest motiv, o impresie de clarviziune privind iminen]a [i condi]ia sine qua non de-a fi în[elat. Este deci imposibil [i întotdeauna ineficace de a-i denun]a proiec]ia ca o percep]ie eronat`.

În mai multe rânduri, S. Freud a insistat asupra caracterului normal al mecanismului proiec]iei. Aceasta în ceea ce prive[te supersi]ia, el men]ioneaz` credin]ele animiste prin care nu se poate concepe natur` decât dup` un model uman. Referindu-se la astfel de mitologii, el afirm` frecvent c` preo]ii sau prorocii animi[ti proiecteaz` asupra manifest`rilor for]elor naturii calit`]ile [i pasiunile umane. La baza lor ar sta construc]ii [i e[afodaje fondate pe nerecunoa[teri ale unor realit`]i incon[tiente care conduc la diverse asimil`ri: demoni, reîncarn`ri, etc.

Sistematizând, g`sim proiec]ia în concep]ia freudian` despre pulsiuni. Din acest punct de vedere, pentru Freud, organismul este supus la tot felul de excita]ii generatoare de tensiuni. Fa]` de acestea, subiectul poate fugi sau se poate proteja

când atinge nivele crescute, sau, dimpotriv`, nu se poate ap`ra, ca în cazul fazei ini]iale a construirii aparatului psihic sau nemanifest`rii paraexcita]iilor protectoare. În acest caz, proiec]ia apare ca un mijloc de defens` originar` contra excita]iilor interne, a c`ror intensitate r`mâne foarte nepl`cut`. Subiectul atribuie (proiecteaz`) în exterior sursa lor, în sensul c` nu le trateaz` ca ceva intern, ci ca având o provenien]` extern`, utilizând contra lor mijloace defensive de tipul paraexcita]iilor. Aceasta este originea incipient` a proiec]iei. Freud o prive[te cuplat` cu introiec]ia, în opozi]ia dialectic` de tip subiect (Eu)-Obiect (Lume). Dup` Ferenczi, acest proces dualist introiec]ie-proiec]ie se exprim` în limbajul pulsiunilor orale prin opozi]ia ingerare-rejectare (evacuare), în etapa denumit` de S. Freud, Eu pl`cere purificat.

Ontologic, introiec]ia [i proiec]ia apar în etapa în care Eul se diferen]iaz` de realitatea exterioar`. M. Klein apreciaz` perioada ca fiind corelativ` distinc]iei "bon objet - mauvais objet" pe care este fundamentat` diferen]ierea interior-exterior.

În esen]`, Freud descrie proiec]ia ca o deformare a procesului normal care ne face s` c`ut`m în lumea exterioar` cauzele afectelor noastre. În acest sens cauzalita-tea apare ca o ra]ionalizare a posteriori a proiec]iei.

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE PSIHANALITICE

A. Principiul constan]ei. Principiu enun]at de **Freud**, în baza c`ruia aparatul psihic tinde a men]ine la nivelul cel mai sc`zut posibil cantitatea de excita]ie-stimulare pe care o con]ine. Constan]a este ob]inut`, pe de o parte, prin desc`rcarea de energie deja prezent`, iar pe de alt` parte prin evitarea a ceea ce poate cre[te aceast` cantitate de excita]ie. Defensa contra acestei augumenta]ii ar fi *abreac]ia*.

Principiul constan]ei este într-un raport strâns cu principiul pl`cerii, în m`sura în care nepl`cerea poate fi înf`]i[at` sub aspect economic ca o percep]ie subiectiv` a unei augument`ri de tensiune. Explica]ia freudian` este foarte complex`, fiind [i în raport cu contribu]iile lui Breuer, [i prin analogie cu modelele fizice. Ea se bazeaz` pe principiul conserv`rii de energie în cadrul unui sistem închis, în care suma energiilor trebuie s` r`mân` constant` datorit` unor mecanisme specifice de reglaj. Nu este contradictoriu nici cu cel de-al doilea principiu al termodinamicii din fizic`, în baza c`ruia în interiorul unui sistem închis diferen]ele de nivel energetic tind s` se egalizeze, astfel încât punctajul final ideal este cel de echilibru stabil.

Principiul constan]ei poate fi extins, în sensul unei autoregl`ri; sistemul înf`]i[at func]ioneaz` în a[a fel încât caut` s`

men]in` constant` diferen]a de nivel energetic fa]` de anturaj (mediu). În acest sens, legea constan]ei este cunoscut` ca legea optimului (Freud).

Constan]a poate fi amenin]at` prin st`ri de excita]ie (stimulare) generalizat` [i intens` (cum ar fi a[tepatarea, de ex.) sau prin reparti]ie inegal` a excita]iilor în sistem.

Existen]a [i restabilirea nivelului optim sunt condi]iile care permit circula]ia liber` a energiei; când apare impresia de nepl`cere, se angajeaz` mecanismele de reglaj ce vor determina la rândul lor ob]inerea optimului func]ional. În "Cu privire la principiul pl`cerii" (1920), Freud afirma:

a) Principiul constan]ei este fundamentul economic al principiului pl`cerii.

b) Uneori, tendin]a de reducere a tensiunii psihice [i tendin]a la constan]` sunt echivalente. În cazul tendin]ei spre zero a tensiunii (sub numele Nirvana), celelalte principii nu sunt modificate. Din punct de vedere calitativ, pulsiunile mor]ii tind la reduc]ia absolut` a tensiunii, iar cele ale vie]ii caut` s` men]in` [i s` creeze o unitate vital` între sisteme ce presupun un nivel ridicat al tensiunii.

**B. Principiul pl`cerii.** Pentru **Freud**, ansamblul activit`]ii psihice are ca scop evitarea nepl`cerii [i apoi procurarea pl`cerii. Fiindc` nepl`cerea este legat` de augumentarea cantit`]ii de

stimulare [i pl`cerea de reducerea ei, principiul pl`cerii este un principiu economic.

Freud afirm` c` aparatul psihic este reglat prin evitarea sau evacuarea tensiunii nepl`cute: motiva]ia este nepl`cerea actual` [i nu perspectiva ob]inerii unei pl`ceri (satisfac]ii) ulterioare. Aceasta se sprijin` pe o reglare automatic`. Se reafirm` în continuare echivalen]a între pl`cere [i evacuarea tensiunii, pe de o parte [i nepl`cere [i augumentarea tensiunii, pe de alt` parte. Precizeaz` îns`: impulsia de tensiune nu va fi pus` în raport cu m`rimea investi]iilor sau nivelul lor, pur [i simplu pentru c` gradualitatea pl`cere-nepl`cere (polar`) este în leg`tur` cu nivelul de investi]ie realizat în unitatea de timp. Acest factor temporal fundamenteaz` ritmul sau ciclicitatea - un aspect calitativ esen]ial al pl`cerii ([i valorii sale func]ionale pentru sistemul psihic uman).

În "Cu privire la principiul pl`cerii", Freud subliniaz` rela]ia dintre pl`cere [i constan]`, afirmând c` pl`cerea se afl` în opozi]ie cu men]inerea constan]ei. Astfel, pl`cerea corespunde unei circula]ii libere a energiei, iar constan]a ar corespunde unei leg`turi [i din acest motiv, Freud se întreba dac` pl`cerea nu se afl` în serviciul pulsiunii mor]ii.

No]iunea de principiu al p`cerii intervine principal, în teoria psihanalitic`, în cuplaj cu cea de principiu al realit`]ii, cu care se afl` pe pozi]ii opuse [i antagonice, atunci când avem de a face cu pulsiunile de autoconservare.

**C. Principiul realit`]ii**. Este, dup` S. Freud, unul din cele dou` principii care guverneaz` func]ionarea mental`. El formeaz` un cuplu cu principiul pl`cerii, în m`sura în care a reu[it s` se impun` ca un principiu regular, c`utarea pl`cerii nu se va mai face pe c`ile cele mai scurte, dar pl`cerea împrumut` [i eviden]iaz` rezultatele sale în func]ie de condi]iile impuse de realitate.

Înf`]i[at din ***punct de vedere economic***, principiul realit`]ii corespunde unei transform`ri a energiei libere în energie legat`. Din ***punct de vedere topic***, el este caracteristic sistemului precon[tient-con[tient, iar din ***punct de vedere dinamic***, psihanaliza a fondat principiul realit`]ii în leg`tur` cu un tip specific de energie pulsional` care va fi pus` mai mult în serviciul Eului.

O dat` cu separa]ia pulsiunilor sexuale de pulsiunile de autoconservare, s-a impus ideea c` leg`tura dintre sexualitate [i fantasm` (eventual nevrotic`) poate fi modificat` printr-o înv`]are progresiv` a realit`]ii. Acest aspect are o importan]` major` în epoca structur`rii complexului Oedip, principiul realit`]ii putând explica capacitatea de modificare a dorin]elor erotice printr-o dialectic` cu identific`rile obiectale corelative dorin]elor respective.

S. Freud a atribuit un rol important no]iunii de **prob` a realit`]ii.** Prin aceasta el a în]eles complementaritatea a dou`

direc]ii: pe de o parte, o teorie (direc]ie) a înv`]`rii realit`]ii, de supunere a pulsiunii, probei realit`]ii (similar încerc`rii [i erorii), iar pe de alt` parte, o teorie (direc]ie) a constituirii obiectului [i rela]iei obiectale, trecând printr-o serie de opozi]ii: interior-exterior, pl`cut-nepl`cut, introiec]ie-proiec]ie.

Din alt punct de vedere, definind Eul ca o diferen]iere pornind din Sine, acesta intervine [i într-o manier` de-a decela tentative pentru ob]inerea satisfac]iei, acestea fiind efectuate [i relevate când revendic`rile pulsionale nu sunt pur [i simplu reprimate ca periculoase.

D. Principiul iner]iei sistemului neuronic, postulat de Freud în "Proiect de psihologie [tiin]ific`": neuronii tind s` evacueze complet cantitatea de energie, excita]ie, pe care o con]in.

Acest principiu prezint` interes deoarece precizeaz` sensul pur teoretic prin care se explic` principiile economice fundamentale care regleaz` func]ionarea aparatului psihic.

E. Principiul Nirvana. Termenul este propus de **Barbara Low** [i folosit de S. Freud pentru a distinge tendin]a aparatului psihic de-a reduce c`tre zero toate cantit`]ile de origine extern` sau intern`. Corespunde fenomenologic cu extinc]ia dorin]ei umane, aneantizarea individual`, o stare special` zis` de lini[te [i bine

perfect. Pentru **Barbara Low**, este tendin]a de reducere a constan]ei [i a tensiunii de excita]ie (ultraparadoxal). Dup` S. Freud, aceasta ar corespunde pulsiunii mor]ii (form` de masochism). Din punct de vedere fizicalist, se apropie de principiul ipotetic al iner]iei sistemului neuronic.

Referin]e bibliografice:

Freud, S. -"Nouvelles remarques sur les psychonévroses de défense", en "Névroses,psychoses et perversion", P.U.F., Paris, 1973

-Cazul Dora, ed. "Jurnalul literar", 19

-"Les pulsions et leurs destin", en "Métapsychologie", Paris, Gallimard, 1968;

-"Observations sur l'amour de transfert", en "De la technique psychanalytique", P.U.F., Paris, 1953.

Klein, M. -Scrieri I - Iubire, vinovã]ie, repara]ie, Ed.Sigmund Freud, Binghampton, 1994, Cluj;

-The Selected Melanie Klein, Pneguin Books, 1986;

Sami-Ali -"De la projection. Une etude psychanalytique", Dunod, 1986.

CURSUL XI

RELATIA OBIECTAL~

Procesele fundamentale psihanalitice, manifestându-se în conformitate cu principiile func]ionale de baz` ale aparatului psihic, au o desf`[urare gradualizat` [i particular` în func]ie de factorii fundamentali ai personalit`]ii [i de factori de mediu.

În linii generale, sensul subiectiv al manifest`rilor pulsionale este [i acela de împlinire a unei dorin]e. Prin aceast` formulare, psihanaliza în]elege: o forma]iune psihic` în care dorin]a este imaginar reprezentat` (scenariu), ca [i cum ar fi realizat`.

Produc]iile incon[tiente-fantasme, simptome [i vise-reprezint` împlinirea unor dorin]e prin structur`ri în care dorin]a se exprim` sub o form` mai mult sau mai pu]in deghizat`. Se postuleaz` astfel o rela]ie subiect-obiect, cosiderându-se ca o interac]iune între subiect [i anturaj sau mediu sub numele de **rela]ie obiectal`**. Aceasta comport` mai multe accep]iuni:

1. **Obiectul** este privit ca un **mijloc de-a procura pl`cere**. În acest sens, obiectul este inter[anjabil relativ; de exemplu: în stadiul oral, toate obiectele vor fi considerate prin capacitatea lor de-a fi incorporate.

2. **Obiectele** se pot g`si specificate în istoria subiectului în a[a fel încât numai un obiect bine precizat sau substitutul s`u (în care se g`sesc caracterele elective fa]` de original) sunt apte de-a procura satisfac]ia. În acest caz, tr`s`turile generate de raportarea la asemenea obiecte sunt eminamente singulare (tr`s`turi de personalitate). Acest fapt l-a determinat pe Freud s` afirme c` obiectul este cea mai variabil` dimensiune în cadrul unei mo]iuni pulsionale [i c` g`sirea obiectului unei cerin]e pulsionale nu este decât o reg`sire.

Deci, într-un anumit stadiu dat, func]ionarea unui aparat somatic (zon`) bine determinat (gura, de ex.) determin` un mod de rela]ie cu obiectele lumii (incorporare). Aici putem decela un prototip func]ional, în care componentele mediului sunt impregnate de semnifica]ii specifice (în exemplul nostru, orale).

Prin urmare, ***rela]ia obiectal`*** presupune:

a) Sursa pulsional`, în]eleas` ca substrat sau zon` erogen` somatic`, trece pe un plan secund.

b) Se accentuez` îns` valoarea sa de simplu prototip de satisfacere.

c) Scopul pulsional se leag` acum de raportul în care se afl` cu rela]ia obiectal`. Din acest punct de vedere, subiectul va fi orientat spre obiecte tipice pentru fiecare mod de rela]ie cu lumea (obiect oral, anal, genital, [.a.).

Astfel, rela]ia obiectal` se prezint` ca o no]iune holistic` (înglobant`) [i tipic` fa]` de evolu]ia personalit`]ii. Se postuleaz` astfel existen]a unor stadii singulare, fiind exclus` coexisten]a concomitent` a mai multor stadii privind orientarea personalit`]ii. Rela]ia obiectal` punând accentul pe via]a rela]ional` a subiectului, este prezent` la nivel fantasmatic [i prin intermediul fantasmelor se pot explica acele modific`ri în în]elegerea realit`]ii sau a ac]iunilor prin care subiectul se raporteaz` la realitate (behaviour).

Acestei optici, psihanaliza îi postuleaz` [i o **organizare libidinal` specific`**. Efectiv, stadiilor le va corepunde [i o ***coordonare relativ` a pulsiunilor par]iale*** caracterizat` prin ***primatul unei zone erogen*****e [i *un mod specific de rela]ie obiectal`***. Considerat` într-o succesiune temporal`, organizarea libidoului define[te stadiile de evolu]ie psihosexual` infantil`. S. Freud a c`utat s` stabileasc` modurile pregenitale ale sexualit`]ii, în]elegând prin aceasta c`i de vectorizare a desf`[ur`rii psihice, în care obiectului îi revine func]ia de organizator. El afirm` c` diferitele moduri de organizare se vor e[alona într-o serie în care se trece de la autoerotism la obiect heterosexual [i de la narcisism la obiect homosexual. Acestea ar defini dou` moduri de investire libidinal`:

1. cea care poate lua ca obiect propria persoan` (*libido al Eului sau narcisic*)

2. cea fa]` de un obiect exterior (*libido obiectal*).

Între ele exist` o balan]` energetic`.

Admi]ând c` satisfac]ia pulsional` care conduce la reducerea tensiunii, restabilirea constan]ei [i conformarea principiului pl`cerii la principiul realit`]ii este de fapt o satisfac]ie [i gratificare de tip erotic, Freud men]ioneaz` o etap` ini]ial` în manifestarea acestei conduite reglatoare, denumit` **autosatisfac]ia sau autoerotismul.**

A. Într-un sens larg, no]iunea define[te caracterul unui comportament sexual, în care subiectul ob]ine satisfac]ia recurgând numai la propriul corp, f`r` obiect exterior; în acest sens se discut` despre masturba]ie ca despre un comportament autoerotic.

B. Într-un sens particular, no]iunea reprezint` caracteristica unui comportament erotic infantil, prin care o pulsiune par]ial` (legat` de func]ionarea unui organ sau excitarea unei zone erogene) g`se[te satisfac]ia sa pe loc, cu alte cuvinte:

1. f`r` a recurge la un obiect exterior

2. f`r` referire la imaginea unui corp unificat (integral), în faza unei prime schi]e a Eului, ceea ce caracterizeaz` narcisismul.

Havelock Ellis noteaz`, cu privire la formularea general` (A) a autoerotismului, c` se pot în]elege aici fenomenele de emo]ie sexual` spontan` produse în absen]a stimul`rilor externe, atât directe cât [i indirecte. În "Trei eseuri asupra sexualit`]ii"

(1905), Freud g`se[te definirea lui Havelock Ellis foarte general`, cu un sens foarte larg [i afirm` c` :

1. Autoerotismul reprezint` procesul de raportare al pulsiunii la obiectul s`u.

2. Pulsiunea nu este dirijat`, îndreptat` asupra altei persoane, ea se satisface în propriul corp (som`).

3. Exist` deci distinc]ie între impuls (presiune), surs`, scop [i obiect pulsional .

4. În autoerotism, obiectul pulsional se prezint` în favoarea zonei somatice care este sursa pulsional` [i de regul`, coincide cu aceasta.

Introducerea no]iunii de narcisism vine s` clarifice apres-coup no]iunea de autoerotism. S. Freud afirm` c` trebuie s` admitem c` nu exist` de la început în individ o unitate a Eului; Eul sufer` o dezvoltare. Dar presiunea autoerotic` exist` de la început. În trecerea de la autoerotism la narcisism, pulsiunile pân` atunci izolate vor fi asamblate, unite [i în acela[i timp vor g`si un prim obiect al satisfacerii lor. Acest obiect este Eul. Mai târziu, în scrierile lui Freud vor apare texte în care el admite existen]a unui narcisism primar - ca prototip al alegerii Eului ca obiect al pulsiunilor par]iale izolate [i care caracterizeaz` via]a intrauterin`, faz` pe care el o nume[te foetal`.

Concluzionând, vom observa c` no]iunea de autoerotism poate fi definit` ca o coeren]` ce pleac` din starea originar`

(ini]ial`) de fragmentare [i izolare a dimensiunilor componente a pulsiunilor sexuale. O asemenea fragmentare implic`, prin prisma raport`rii la obiect-absen]a unui obiect total (Eul sau o alt` persoan` str`in`), dar nicidecum absen]a unui model par]ial ideal, fantasmatic. În 1905, Freud plaseaz` autoerotismul în cadrul sexualit`]ii infantile, c`ruia îi opune activitatea adultului care comport` alegerea unui obiect (partener). El vede, deci, aici dou` faze: de autoerotism [i de amor obiectal care se disting printr-o separare temporal`. Prin urmare, autoerotismul nu trebuie în]eles ca apanajul activit`]ii pulsionale determinate (oral, anal, etc.), ci se poate g`si în fiecare din aceste activit`]i, ca o faz` precoce, de debut în cadrul unei evolu]ii ulterioare [i ca o component` furnizând pl`cerea de organ. Dup` K. Abraham**,** stadiul autoerotic coincide cu un stadiu de organizare libidinal` denumit **stadiul oral precoce de suc]iune** .

În stadiul structur`rii pulsionale a adultului, acestei faze îi corespunde alegerea obiectal`. Definirea ei se face determinând actul de selec]ie-alegere a unei persoane sau unui tip de persoane ca obiect al dragostei. Vom distinge alegerea unui obiect infantil de alegere a obiectului la pubertate, prima trasând calea celei de-a doua. Freud vede în alegerea obiectal` dou` modalit`]i majore:

1. Tipul de alegere obiectal` prin "etayage" (sprijin);
2. Tipul de alegere obiectal` narcisic`.

Aceast` formulare comport`, la Freud unele preciz`ri:

* Nu este vorba de o activitate ce prive[te intelectul în sens opera]ional rezolutiv (cum ar fi alegerea inteligent` a variantei optime din diverse variante posibile egal prezente).

* No]iunea de alegere obiectal` este folosit` pentru a desemna faptul alegerii unei persoane determinate (de exemplu, alegerea obiectal` se plaseaz` asupra tat`lui) sau alegerea unui anumit tip de obiect (alegerea obiectului heterosexual sau homosexual)

Tipul alegerii obiectale prin etayage define[te tipul de alegere în care obiectul dragostei este ales pe baza modelului figurilor parentale în care erau asigurate copilului grij` [i protec]ie. Acest comportament electiv î[i g`se[te fundamentul în faptul c`, originar (ini]ial), pulsiunile sexuale se împleteau [i se spijineau în satisfacerea lor pe pulsiunile de autoconservare. Dup` Freud, în aceast` situa]ie, primul obiect al satisfac]iei pulsionale este sânul matern. Mai târziu, copilul va înv`]a s` iubeasc` alte persoane, care-l vor ajuta în situa]iile de primejdie, nenorocire sau mizerie [i care-i vor satisface nevoile. Acest amor se formeaz` pe baza unui model aflat în prelungirea (telescoparea) modelului matern din perioada al`pt`rii. Acesta va orienta [i alegerea postpubertar` care se va produce întotdeauna în strâns` leg`tur` cu imaginea personajelor parentale: b`iatul va alege femeia care între]ine, gratific`, hr`ne[te, iar fata va alege b`rbatul care protejeaz`, ap`r`, ocrote[te. Sunt valabile [i liniile descendente din

substitutele acestor obiecte de alegere (etilism, tabagism, bulimie). În acest sens, putem vorbi [i de o alegere a nevrozei, care define[te procesul prin care subiectul se angajeaz` în forma]iuni de tip psihonevrotic, mai mult decât în altele de acela[i gen. Prin acest termen, Freud are în vedere [i introducerea unor no]iuni dinamice cum ar fi: trama, fixa]ia, predispozi]ia, inegalitatea în dezvoltare dintre libido [i Eu care va influen]a în mod determinant comportamentul electiv fa]` de obiectul pulsional.

Alegerea fa]` de obiectul narcisic define[te alegerea obiectului, care se opereaz` pe baza modelului rela]iei subiectului cu propria persoan`, deci în care obiectul reprezint` propria persoan` sub diverse aspecte. Aceast` definire pleac` de la descoperirea unor cazuri de homosexualism, în care alegerea obiectului lor de dragoste se realizeaz` pe baza modelului propriei persoane. Aici nu avem o relativ` reproducere a unui model de rela]ie preexistent` (ca în alegerea obiectului prin etayage), ci de formare a unei rela]ii obiectale pe baza rela]iei obiectului cu el însu[i. Freud afirm` c`, în aceast` situa]ie, obiectul este ales dup` modelul copilului mic sau a adolescentului care a fost odinioar`, în stadiul prototip, în care subiectul se identific` cu mama care odinioar` oferea grija de sine.

În "Introducere asupra narcisismului", Freud a l`rgit no]iunea de alegere narcisic`, afirmând c` narcisicul iube[te:

a) ceea ce este el (pe sine);

b) ceea ce a fost;

c) ceea ce a vrut s` fie;

d) persoana care a fost o parte din persoana proprie;

Aceste situa]ii descoper` fenomene foarte diferite. În primele trei cazuri, avem o alegere de obiect asem`n`tor persoanei proprii subiectului, dar trebuie s` subliniem c` aici avem în vedere imaginea de sine sau un ideal al Eului în care asem`narea obiectului ales cu persoana subiectului poate fi par]ial` sau redus` la câteva semne. În situa]ia d), Freud vizeaz` dragostea narcisic` a mamei asupra copilului care a fost odinioar` (originar) o parte din propria persoan`. În aceast` situa]ie obiectul ales nu este asem`n`tor propriei unit`]i a subiectului, ci cel ales este ceea ce îi permite s` reg`seasc` sau s` restaureze o unitate pierdut` cu mama sa.

În "Introducere în narcisism", Freud opune cele dou` modalit`]i de alegere obiectal`: narcisic` [i alegerea prin etayage, dar subliniaz` c` aceast` opozi]ie nu este decât schematic`, cele dou` c`i de alegere fiind deschise fiec`rei fiin]e umane. El chiar men]ioneaz`: femeia narcisic` nu se iube[te, strict vorbind, decât pe sine îns`[i [i mai pu]in intens pe b`rbatul care o iube[te. În acest sens, tendin]a sa pulsional` nu este de-a iubi, ci de a fi iubit` [i pre]ul este b`rbatul care îndepline[te aceast` condi]ie.

Referin]e bibliografice:

Freud, S. -Trois essais sur la théorie de la séxualité, Gallimard, Paris, 1962

-Pour introduire le narcissisme, en La vie sexuelle, P.U.F., paris, 1969.

Klein, M. -Scrieri I - Iubire, vinovã]ie, repara]ie, Ed.Sigmund Freud, Binghampton, 1994, Cluj;

-The Selected Melanie Klein, Pneguin Books, 1986;

Abraham, K. -Oeuvres completes, 2 vol. Paris, Payot, 1965-1966;

Larousse -Dic]ionar de psihanalizã, Univers Enciclo-pedic, Buc., 1997;

Laplanche, J., Pontalis, J.-B -Vocabularul psihanalizei, ed. Humanitas, 1994

CURSUL XII

STADIILE ORGANIZ~RII LIBIDINALE

În "Trei eseuri asupra teoriei sexualit`]ii", Freud descrie un mod progresiv de organizare libidinal`, în care intercaleaz`, între starea de inorganizare a pulsiunilor, cu vârful alegerii obiectale - narcisismul (în care Eul este ales ca obiect), diverse moduri de organizare libidinal`. Prin aceste moduri, el în]elege coordonarea relativ` a pulsiunilor par]iale caracterizate prin primatul unei zone erogene [i printr-un mod specific de alegere [i rela]ie cu obiectul.

Considerate dintr-o perspectiv` temporal`, organiz`rile libidinale definesc stadiile de evolu]ie psihosexual` infantil`. În "Predispozi]ie la nevroza obsesional`" (1918), Freud introduce no]iunea de **organizare pregenital`**, în care unificarea pulsional` se afl` sub predominan]a unei activit`]i sexuale legat` de o zon` erogen` determinat`. C`utând, în continuare, s` defineasc` modurile de organizare pregenital` a sexualit`]ii, a recurs [i la o a doua cale, în care nu se poate stabili o coresponden]` riguroas` cu prima. Aceasta ]ine de obiect, care îndepline[te func]ia de organizator al unific`rilor pulsionale.

Diferitele moduri de organizare se e[aloneaz` într-o serie care duce de la autoerotism la un obiect heterosexual, trecând prin narcisism care duce la alegerea obiectului homosexual. De aici se

poate decela, din perspectiva celor dou` direc]ii, primatul unei activit`]i unificator pulsionale legate de o zon` erogen` (oral`, de ex.), în sensul unei rela]ii privilegiate [i selective, pân` la exclusivitate, cu anturajul sau mediul (câmpul obiectelor).

Aceste dou` componente legate de activitatea pulsional` (sursa [i obiectul) reprezint` elemente constitutive ale unui **stadiu pulsional**. El reprezint`, deci, o etap` de dezvoltare a copilului, caracterizat` printr-o organizare mai mult sau mai pu]in marcat` de libidoul aflat sub primatul unei zone erogene [i prin predominan]a unui mod de rela]ie cu obiectul. În psihanaliz` s-a dat o extensie mai mare no]iunii de stadiu, în încercarea de-a defini stadiile evolutive ale Eului. În acest sens, Freud, în coresponden]a sa cu Fliess, a c`utat s` stabileasc` o succesiune de epoci din copil`rie pân` la pubertate, databil` mai mult sau mai pu]in precis, tentativ` efectuat` în strâns` leg`tur` cu no]iunile deja consacrate de apres-coup [i teoria seduc]iei. Apar aici perioade, epoci, considerate epoci de evenimente în care se produc scene sexuale [i, pe de alt` parte, epoci de refulare. De acestea este legat [i tipul de alegere a nevrozei.

În "Trei eseuri asupra teoriei sexualit`]ii", Freud relev` c` opozi]ia principal` se situeaz` între sexualitatea pubertar` [i adult`, pe de o parte organizat` sub primatul genital [i sexualitatea infantil`, pe de alt` parte, unde scopurile sexuale sunt multiple, de asemenea [i zonele erogene care le suport`, f`r` a se putea instaura

sub nici o form` primatul exclusiv al uneia dintre ele [i nici primatul vreunei forme de alegere obiectal`. Dihotomia de mai sus prezint` un caracter didactic [i original. Pornind de la ea, Freud amendeaz` progresiv propriile afirma]ii, între 1913 [i 1923, introducând no]iunile de stadii pregenitale: *stadiul oral, anal [i falic*.

În concluzie, se poate spune c`:

1. Freud indic` o succesiune temporal` interesând accesul la obiectul libidinal, subiectul trecând succesiv prin autoerotism, narcisism, alegere homosexual` [i alegere heterosexual`.

2. O alt` direc]ie (orizontal`) a condus la recunoa[terea diferitelor etape în evolu]ia ce vizeaz` predominan]a principiului realit`]ii fa]` de principiul pl`cerii. (Ferenczi) (degajare).

3. Al]i autori estimeaz` c` singurul proces de formare a Eului poate fi în]eles în trecerea (cronologic`) de la principiul pl`cerii la principiul realit`]ii.

K. Abraham a definit cel mai bine stadiile de evolu]ie libidinal`.

Primul ar fi **stadiul oral.** Aici pl`cerea (principiu) denumit` "pl`cerea sexual`" este legat` într-o manier` predominat` de excita]iile cavit`]ii bucale [i de ale buzelor care acompaniaz` alimenta]ia. Activitatea de nutri]ie furnizeaz` semnifica]iile elective prin care se exprim` [i se organizeaz` rela]ia cu obiectul.

K. Abraham a propus subdiviziunea acestuia în func]ie de activit`]ile specifice [i diferen]iate func]ional:

-*suc]iunea* - denumit *stadiul oral precoce*;

-*mu[carea* - *stadiul sadic oral*.

Observa]iile sale au pornit [i s-au corelat cu ale pediatrului H.Lindner. Ele au condus la concluzia stabilirii unei semnifica]ii masturbatorii (autoerotism) în timpul sugerii degetului de c`tre copil. Aceast` experien]` a autonomiei [i satisfacerii autoerotice formeaz` prototipul fix`rii unei dorin]e la un obiect specific. De aici, ipoteza c` dorin]a [i satisfacerea sunt întotdeauna marcate de aceast` prim` experien]` (prototip).

În 1915, Freud definitiveaz` problema astfel: **sursa pulsional` este oral`**; ea se afl` în raport strâns cu alimenta]ia, iar **scopul pulsional este încorporarea**. Deci accentul nu mai este pus pe o zon` erogen` specific`, ci pe un **mod rela]ional [i func]ional: încorporarea**. De aceea, fantasmele infantile nu pot fi legate univoc de activitatea bucal`, ci pot fi transpuse [i altor func]ii: respira]ia, vederea, vorbirea, [.a.

Dup` Freud, în stadiul oral nu exist` opozi]ia dintre activitate [i pasivitate care marcheaz`, de exemplu, stadiul anal, [i de aici [i dualitatea altor stadii.

K. Abraham a diferen]iat tipurile de rela]ii caracteristice perioadei orale [i aceasta l-a condus la distingerea unui **stadiu al suc]iunii - preambivalent**-[i a unui **stadiu sadic oral**, care

corespunde apari]iei denti]iei [i în care încorporarea, prin activitatea de mu[care [i devorare, implic` distinc]ia obiectului. De aici, unele fantasme ale copilului de-a fi mâncat sau distrus de c`tre mam` [i uneori de c`tre alte componente ale ambian]ei.

Stadiul sadic oral reprezint`, deci, al doilea timp (perioad`) a stadiului oral, în care este implicat` ambivalen]a în rela]ia obiectal`. Aceast` ambivalen]` define[te concomiten]a, atât a libidoului, cât [i a agresivit`]ii fa]` de acela[i obiect gratifiant.

Pentru **M. Klein**, sadismul oral prezint` o importan]` crescut`, reprezentând momentul culminant al sadismului infantil. Dup` ea, dorin]a libidinal` de suc]iune se acompaniaz` cu scopul distructiv de-a aspira, de-a vida [i epuiza obiectul pulsional. Aceast` situa]ie paradoxal` a fost numit` de M. Klein **pozi]ie (structurare) persecutorie**, apoi **paranoid`** [i în cele din urm` **schizoid`**, având drept caracteristici:

1. Coexisten]a pulsiunilor agresive [i libidinale [i emo]iile asociate acestora. Caracteristic pentru aceasta este intensitatea foarte crescut` (angoasa, aviditatea, ner`bdarea sunt aproape incoercibile).

2. Obiectul pulsional este întotdeauna par]ial [i clivat (bun [i r`u).

3.Fiecare component` a obiectului pulsional este sursa proceselor fundamentale de introiec]ie [i proiec]ie.

4. Prin aceste procese, identificarea este legat` nu numai de gratifica]ie [i frustra]ie, ci [i de posibilitatea ce o permite, de a proiecta dragoste [i ur`.

5. Din acest motiv, obiectul pulsional poate fi idealizat (absolutizat) în sens pozitiv sau negativ (tiranic), având o importan]` decisiv` pentru orientarea [i declan[area interioar` a comportamentului integrativ (adaptativ).

6.În aceast` situa]ie Eul este pu]in structurat, cu o for]` de integrare slab`, fiindu-i caracteristic` defensa numit` negare a realit`]ii, dar [i transformarea în contrar [i inhibi]ia.

7. Se formeaz` nucleul incipient germinativ al Super-Egoului în func]ie de primele fix`ri fantasmatice prin introiec]ie (încorporare).

În acest stadiu, R Spitz vorbe[te despre **stadiul oglinzii** (6-18 luni), pe baza c`ruia se poate explica *apari]ia anticipa]iei*, conduit` prin care la modul intern-imaginar este dep`[it` neputin]a pur motric`, prin capacitatea de reprezentare [i astfel st`pânirea unit`]ii sale corporale. Aceast` identificare în oglind` este corelativ` cu identificarea diferen]iat` a altuia. Din acest motiv, ulterior, pot apare fantasme ale clivajului (fragment`rii) propriului corp (la modul retroactiv) [i uneori chiar în timpul curei psihanalitice, când se produce o regresie dirijat` circumstan]ial.

Stadiul anal.

Între 2 [i 4 ani, se produce maturarea copilului [i o dezvoltare semnificativ` sub raport psihofizic. Este vizibil` cre[terea sa somatic`, predominant a masei musculare. În aceast` perioad`, organizarea libidinal` se produce sub primatul zonei anale [i se denume[te psihanalitic stadiul anal. Rela]ia obiectal` presupus` de aceast` struc-turare este impregnat` de semnifica]iile legate de func]ia defec`rii (expulzie [i reten]ie) [i valoarea simbolic` a materiilor fecale evacuate. În aceast` perioad`, se afirm` sado-masochismul în rela]ie cu dezvoltarea [i st`pânirea (coordonarea) muscular`.

În "Predispozi]ie la nevroza obsesional`"(1913), Freud emite pentru prima dat` no]iunea de **organizare pregenital`**, în care pulsiunea sadic` [i erotic anal` este predominant`. El afirm` c` este necesar` intercalarea acestui stadiu înainte de formarea sexualit`]ii finale (adulte), stadiu în care pulsiunile sunt reunite [i apte pentru alegerea unui obiect, [i în care obiectul respectiv este diferit [i str`in persoanei proprii, în vreme ce primatul zonei genitale înc` nu este stabilit [i definitivat. În remanierile ulterioare ale propriei teorii, în cartea sa "Trei eseuri asupra teoriei sexualit`]ii", (între 1915 - 1924), stadiul anal este situat între organizarea oral` [i cea falic`.

În acest stadiu se constituie polaritatea activitate-pasivitate. La Freud, activitatea coincide cu sadismul, iar

pasivitatea cu erotismul anal. Fiecare are o surs` (zon`), distinct` pentru pulsiunea par]ial` respectiv`, [i anume: musculatura pentru pulsiunea de dominare (st`pânire) [i mucoasa anal` pentru pasivitate, respectiv erotismul anal.

K. Abraham distinge (în 1924) dou` faze în cadrul stadiului sadic anal, fiecare component` reprezentând un tip de comportament distinct în raport cu obiectul. În *prima faz`*, erotismul anal este legat de *evacuare [i pulsiunea sadic` de distrugere* a obiectului. În cea de-*a doua faz`*, erotismul anal este legat de *reten]ie [i pulsiunea sadic`, de controlul posesiv*. Pentru K. Abraham, accesul de la o faz` la alta constituie un progres decisiv al copilului c`tre dragostea de obiect (obiectal`) [i de asemenea, între aceste dou` faze, exist` [i linia de clivaj între regresiile de tip nevrotic [i cele de tip psihotic. O stagnare libidinal` în acest cadru constituie un mare pericol pentru persoan`.

Sadismul, prin natura sa bipolar` (el vizeaz` în mod contradictoriu distrugerea obiectului [i men]inerea [i dominarea sa), î[i g`se[te coresponden]a în func]ionarea bifazic` a sfincterului anal (evacuare [i reten]ie) [i controlul acestuia. În stadiul anal, valoarea simbolic` a don`rii, datului (ofertei), pe de o parte [i a refuzului, pe de alt` parte, este legat` analog de aceast` activitate excretiv`. Freud a pus în eviden]`, din aceast` perspectiv`, ecua]ia: fecale = cadou = bani.

Pentru **M. Klein**, în acest stadiu se atinge apogeul ambivalen]ei.

Dup` **Freud**, la adult, formarea unor tr`s`turi de caracter persistente specifice sunt în leg`tur` cu erotismul anal prezent [i fixat în copil`rie. Aceste tr`s`turi ar fi organizate în jurul triadei: ordine-parcimonie-înc`p`]ânare. Aceasta define[te a[a-numitul caracter anal, fiind decelat din fenomenologia de model obsesiv [i sub acest aspect se relev` mai pregnant rela]ia existent` între tr`s`turile de personalitate ale adultului [i importan]a sau însemn`tatea unui anumit stadiu infantil în ontogenia psihic` a acestuia. Acest stadiu este decisiv în personogenez`, deoarece în cadrul s`u se pun bazele ini]iale ale conduitei elective pentru dragostea obiectal`, cât [i în caz negativ, clivajul determinant pentru regresia nevrotic` sau psihotic`.

Stadiul anal are esen]ial **dinamica activ-pasiv.** Cuplul de opozi]ie precede alte cupluri: falic-castrat; masculinitate-feminitate. Ruth Mack Brunswick descrie, în cartea sa "Faza preoedipian` a dezvolt`rii libioului", trei mari perechi antitetice (de opozi]ie), ce sunt [i faze de evolu]ie: *activ-pasiv*; *falic-castrat*; *masculinitate-feminitate*. Acestea, pe parcursul dezvolt`rii libidinale se amestec`, se împletesc, se combin` în a[a fel încât niciodat` nu coincid total, ajungând finalmente la a se înlocui unele pe altele. Via]a copilului mic este caracterizat` prin primele dou` faze, iar adolescentul [i adultul prin a treia (masculinitate-

feminitate). Aceast` traiectorie provine din ambivalen]`, debutând prin aceea c` micul copil începe prin a fi total pasiv în rela]ia cu mama ce-i satisface trebuin]ele sale [i progresiv fiecare bucat` de activitate (incorporare) se depune pe o identificare tot mai mare cu mama activ`. Ambivalen]a ini]ial` reprezint`, pentru psihanaliz`, prezen]a simultan` în rela]ia cu acela[i obiect a tendin]elor, atitudinilor [i sentimentelor opuse-prin excelen]` dragoste [i ur`. Pentru **Bleuler**, ambivalen]a poate caracteriza trei domenii:

1. VOLUNTAR. Subiectul vrea în acela[i timp ceva [i contrariul s`u: s` m`nânce [i s` nu m`nânce (de ex.);

2**.** INTELECTUAL. Subiectul enun]` simultan o propozi]ie (afirmativ`) [i contariul s`u (nega]ie), uneori chiar în aceea[i fraz`.

3. AFECTIV. Subiectul iube[te [i ur`[te în acela[i moment, aceea[i persoan`.

Ambivalen]a poate fi pus` în eviden]` în afec]iuni psihice ca: psihoze [i nevroza obsesiv`, cât [i în situa]ii prevalente de doliu [i gelozie. Ea caracterizeaz` stadiile evolu]iei libidinale unde este infiltrat` distruc]ia-agresivitatea (stadiul sadic oral [i sadic anal). Dup` K.Abraham, stadiul oral primar este preambivalent, ambivalen]a propriu-zis` ap`rând în forma terminal` [i tranzitorie a acestuia, o dat` cu oralitatea sadic` (ostilitatea fa]` de obiect sau "mama canibalic`"). Pentru Freud, ambivalen]a are o importan]` crescut` [i distinct` în cadrul teoriei conflictului. Conflictul

oedipian, în r`d`cinile sale pulsionale majore, este cunoscut ca un conflict de ambivalen]`: dragoste [i ur` fa]` de o persoan`, mai mult sau mai pu]in justificate, sunt ulterior dirijate amândou` asupra propriei persoane.

Stadiul falic reprezint` un stadiu de organizare infantil` a libidoului, situat dup` stadiul oral [i anal [i caracterizat printr-o unificare a pulsiunilor par]iale sub primatul zonei, organelor genitale. Dar aceast` unificare are loc f`r` s` fie organizare genital` pubertar` sau propriu-zis adult`. În acest stadiu, copilul (b`iat sau feti]`) este preocupat de un singur organ genital, organul masculin, iar opozi]ia sexelor echivaleaz` în acest caz cu opozi]ia falic-castrat. Stadiului falic îi corespunde momentul culminant [i declinul complexului Oedip, dar complexul de castra]ie este prevalent.

No]iunea de stadiu falic este tardiv` la Freud, ap`rând explicit în 1923, în "Organizarea genital` infantil`", în care, prezentând modelele succesive de organizare libidinal`, ajunge la ceea ce se petrece sub primatul falusului, unde noi vom decela dou` linii distincte:

1. În acest stadiu, se produce o combinare a pulsiunilor par]iale sub primatul zonei genitale, dar unitatea lor nu este realizat` decât într-o manier` incomplet`. Totu[i, aceast` organizare a pulsiunilor sexuale este veritabil`, fiind cea mai

apropiat` de sexualitatea adultului. Freud men]ioneaz` c` aceast` organizare merit` deja numele de organizare genital` pentru c` aici g`sim:

a) un obiect sexual;

b) o convergen]` a acestor tendin]e sexuale pe acest obiect, dar diferen]iat` esen]ial de organizarea definitiv` din punct de vedere al maturit`]ii sexuale;

c) aceast` organizare convergent` nu cunoa[te diferen]iere, aici putându-se vorbi de un singur organ sexual-cel b`rb`tesc.

2. În cartea sa, "Trei eseuri asupra teoriei sexualit`]ii", se g`sesc urm`toarele teze:

- libidoul este de natur` masculin`, atât la femeie, cât [i la b`rbat;

- zona erogen` directiv` la fat` este clitorisul, care este omolog zonei genitale b`rb`te[ti-glandul.

În 1908, Freud men]ioneaz` [i subliniaz` interesul deosebit al micilor feti]e fa]` de penis [i sentimentul de-a fi lezat` [i frustrat` în raport cu b`iatul, din acest punct de vedere.

Sistematic, se pot prezenta caracteristicile fazei falice astfel:

1. Din punct de vedere genetic cuplul de opozi]ii activitate-pasivitate care caracterizeaz` stadiul anal, devine cuplul

falic-castrat, iar la pubertate acesta se va transforma în opozi]ia feminitate-masculinitate.

2. În raport cu complexul Oedip, existen]a unei faze falice are un rol esen]ial. Declinul complexului Oedip, în cazul b`iatului este condi]ionat prin amenin]area castr`rii, iar aceasta are semnifica]ie, pe de o parte în sensul c` b`iatul prezint` un interes narcisic fa]` de propriul penis, iar pe de alt` parte, în sensul c` el descoper` absen]a penisului la feti]e.

3. Exist` o organizare falic` [i la feti]e. Constatarea diferen]elor sexuale la feti]e suscit` o invidie [i o dorin]` de-a avea penis. Aceasta antreneaz`, din punct de vedere al rela]iilor cu p`rin]ii, un resentiment îndreptat c`tre mam` care "nu i-a dat un asemenea organ" [i alegerea tat`lui ca obiect al tendin]elor pulsionale erotice. Evolu]ia fetelor nu este simetric` cu a b`ie]ilor. Freud constat` absen]a con[tiin]ei vaginului la micile fete. Dar oricum, ambele sexe sunt centrate pe o singur` zon` [i un organ erotic-falus.

Semnifica]ia fazei falice a generat importante discu]ii în psihanaliz`, în principal legate de fenomenologia sa la feti]e.

K. Horney, M. Klein [i E. Jones au conchis c` aceast` faz` libidinal` are un pronun]at caracter defensiv [i o constitu]ie de forma]iune secund`. Cum ar putea fi prezentat` aceasta prin referire la termenul "envie du penis"?. Prin acesta, se define[te un element fundamental al sexualit`]ii feminine [i resorturile sale

dialectice. "Envie du penis" na[te descoperirea diferen]elor anatomice a sexelor. Mica feti]` se simte lezat` în raport cu b`iatul [i dore[te s` posede, ca [i el, un penis (complexul de castra]ie). Apoi, acest "envie du penis" ia, în cursul complexului Oedip, dou` forme derivate:

a) dorin]a de-a avea în sine un penis (principal prin dorin]a de-a avea un bebelu[);

b) dorin]a ulterioar` de-a se juca cu penisul în timpul actului coital.

Invidia de penis poate conduce la numeroase forme patologice sau sublimate. Ulterior, apare dorin]a de-a se mândri a femeilor [i b`rba]ilor adul]i, în mod diferen]iat: dorin]a de-a avea echivalentul simbolic al unui penis, care este copilul, la femeie [i dorin]a [i mândria b`rba]ilor de-a prezenta un asemenea apendice-penisul.

Traiectoria acestui fenomen prezint` urm`toarele etape:

a) resentimentul fa]` de mam` care nu a dat feti]ei un penis;

b) deprecierea mamei care apare ca [i castrat`;

c) renun]area la activitatea falic` complet`, pasivitatea trecând pe plan secundar [i neutralizat`;

d) echivalarea simbolic` a penisului cu un copil.

E. Jones vede în expresia "envie du penis" urm`toarele:

1. Dorin]a de-a dobândi un penis, în sensul de a-l avea [i re]ine în propriul interior corporal [i a-l transforma într-un copil - bebelu[.

2. Dorin]a de-a poseda un penis în regiunea clitoridian`.

3. Dorin]a adultului de-a se juca cu penisul în cadrul actului coital.

Acest autor, împreun` cu K. Horney, M. Klein [i H. Deutsch, au discutat aceast` tez` freudian` ce face din "envie du penis" un dat primar, considerând c`, dimpotriv`, aceasta este o forma]iune construit` [i utilizat` secundar pentru o îndep`rtare de dorin]e mai primitive periculoase (originare).

În cadrul stadiului falic, se produce vârful (acmeea) complexului Oedip, adic` punctul de unde începe, mai mult sau mai pu]in reversibil, declinul acestuia.

Prin **Complexul Oedip se define[te ansamblul organizat al dorin]elor de dragoste [i ur` pe care copilul le începarc` fa]` de p`rin]i**. Sub ***form`*** ***pozitiv`***, complexul se prezint` ca [i în istoria lui Oedip Rege;-dorin]` de-a omorî, anihila rivalul care este personajul de acela[i sex [i dorin]` sexual` (erotic`) pentru personajul de sex opus. Sub ***forma negativ`*** el se prezint` invers- dragoste pentru p`rintele de acela[i sex [i ur` geloas` pentru p`rintele de sex opus. În fapt, aceste dou` forme se g`sesc cu gradualiz`ri diverse în ***forma complet`*** a complexului Oedip.

Vârful acestei st`ri speciale generate de complexul Oedip este tr`it dup` Freud în perioada 3-5 ani, în timpul **stadiului falic**. Declinul s`u marcheaz` intrarea complexului în perioada de laten]`. Se cunoa[te la pubertate, [i uneori mai târziu, o reviviscen]`, o reactivare a sa, când este surmontat cu mai mult sau mai pu]in succes într-un tip particular de alegere obiectal`. Complexul Oedip joac` un rol fundamental în structurarea personalit`]ii [i orientarea dorin]elor umane. Psihanali[tii au realizat o ax` de referin]` major` a psihopatologiei, c`utând pentru fiecare tip patologic s` determine moduri [i strategii de rezolvare a complexului Oedip.

Freudismul a preg`tit îndelung elaborarea sistematic` a acestui complex, prin analiza a numero[i pacien]i [i interpretara lor prin intermediul teoriei seduc]iei. În afar` de aceasta, ei au extins concluziile lor [i în antropologie, explicând dinamica existen]ei umane prin acest model (triunghiular), afirmând c` întreaga existen]` uman` se vede impus` prin "atingerea" sa de complexul Oedip.

Pentru forma sa simpl` [i pozitiv`, Freud noteaz`: micul b`iat nu are numai o atitudine ambivalent` [i o alegere obiectal` tandr` dirijat` c`tre mam`, dar el se comport` în acela[i timp ca o mic` feti]` [i arat` o atitudine feminin`, tandr` c`tre tat` [i atitudinea corespondent` de ostilitate geloas` fa]` de mam`. În realitate, se constat`, între forma simpl` pozitiv` [i forma negativ`,

o serie de cazuri mixte, fie între acestea dou`, fie c` cele dou` forme coexist` într-o rela]ie dialectic`.

În forma zis` complet`, Freud explic` ambivalen]a fa]` de tat` a b`iatului prin jocul componentelor hetero- [i homosexuale [i nu ca un simplu rezultat al unei situa]ii de rivalitate.

Freud a admis c` exist` în via]a individului o perioad` anterioar` complexului, denumit` preoedipian`, când exist` o rela]ie complicat` de tip dual între mam` [i copil, în care se disting modele de fixa]ie a unei asemenea rela]ii în cadrul psihopatologiei. Acestea ar face din complexul Oedip un complex nuclear al nevrozelor

Forma]iile preoedipiene [i oedipiene prezint`, dup` Freud, urm`toarele func]ii:

a. alegerea unui obiect al dragostei realizat` la maturitate [i pubertate este marcat` prin:
    1. investi]ia [i identific`rile inerente complexului Oedip;
    2. interdic]ia de-a realiza un incest;

b. accesul la genitalitatea pubertar` [i adult` nu este asigurat univoc de maturarea biologic`, ci [i prin organiz`ri psihice pulsionale ce se produc sub primatul falusului.

c. efecte de structurare a personalit`]ii prin consolidarea [i globalizarea unor instan]e, în special cele ale Supraeului [i cea a Idealului Eului. Intrarea în perioada de laten]` a complexului

Oedip este mai mult decât o refulare. Factorii care provoac` acest declin ar fi:

1. la b`iat-amenin]area castr`rii de c`tre tat` este determinant` în privin]a renun]`rii la obiectul incestuos [i complexul se reduce relativ abrupt;

2. la fete-rela]ia Complexului Oedip cu castra]ia este diferit`. Aici, renun]area la penis nu se realizeaz` decât dup` tentativa de-a ob]ine o desp`gubire. Fata gliseaz` de-a lungul unor echivalente simbolice, de la un penis b`ie]esc, la ob]inerea unui "copil" al tat`lui (p`pu[i, juc`rii).

Existen]a Complexului Oedip are sens major în realizarea prototipului instan]elor interdictive (prohibi]ia incestului) în cadrul persoanei. Astfel, tendin]a natural` la ob]inerea satisfac]iei este barat` [i ulterior armonizat` inseparabil cu legea. De exemplu: familiile matriarhale.

Corelativul dinamic [i corectiv al complexului Oedip este **complexul de castrare**. Prin aceast` expresie, se define[te ***fantasma*** de-a fi castrat, care vine s` aduc` un r`spuns la enigma pe care o are copilul când sesizeaz` diferen]a anatomic` a sexelor. Aceast` diferen]` este atribuit` retran[`rii penisului la feti]e. Structura [i efectele complexului sunt diferite la b`iat [i la feti]`. La b`iat, teama de castrare ca realizare a unei amenin]`ri paterne drept r`spuns fa]` de activitatea sexual`. De aici rezult` o intens` angoas`, denumit` psihanalitic angoas` de castrare. La fete,

absen]a penisului este resim]it` ca un prejudiciu supus pe care ea caut` s`-l nege, compenseze sau repare.

Complexul de castrare este în stâns` leg`tur` cu Complexul Oedip-în special cu func]ia interdictiv` [i normativ` a persoanei. Acest complex este legat de primatul penisului, în ceea ce prive[te ambele sexe, [i semnifica]iile narcisice ale acestuia. "Penisul este deja la copil o zon` erogen` directiv`, obiectul sexual autoerotic cel mai important [i valorizarea sa se reflect` logic în imposibilitatea de a-[i reprezenta o persoan` asem`n`toare cu sine în = aceast` parte constituant` esen]ial` =".

Plecând de la aceast` fantasm` (complexul de castra]ie), se pot reg`si ulterior diverse simboluri (obiectul amenin]at poate fi deplasat: -orbirea lui Oedip; sf`râmarea din]ilor, etc.), actul poate fi deformat, înlocuit prin altul: atentat la integritatea corporal` (sifilis, opera]ii chirurgicale, accidente), pierderea integrit`]ii psihice (ex: nebunia ca urmare a masturb`rii). Agentul patern poate fi substituit cu diverse obiecte (fobii de animale). De asemenea, complexul de castrare poate fi recunoscut în efectele clinice, la femei: invidia de penis, tabuul virginit`]ii, sentimentul de inferioritate, perversiuni, feti[ism. lesbianism.

Teoretizarea complexului este corelativ` cu stadiul falic, fiind prezent` în analiza tuturor cazurilor împreun` cu complexul Oedip, indiferent de sex, având o problematic` comun`: a avea sau nu un falus, dar solu]ionat` în mod diferen]iat (masculin/

feminin). Astfel, situarea sa este, de asemenea, diferit` în raport cu complexul Oedip. La fete se deschide o dat` cu tendin]a de-a dori un penis, (invidie) fiind deci momentul de intrare în Complexul Oedip. La b`iat, din contr`, reprezint` criza sau momentul terminal, când complexul vine [i interzice obiectul matern. Angoasa de castra]ie inaugureaz` perioada de laten]` [i precipit` formarea Supraeului.

Acest complex este constant recunoscut în experien]a analitic` în cadrul unei experin]e traumatice, cum ar fi: pierderea unui sân în timpul al`pt`rii, sevrajul, defeca]ia. Aceasta, deoarece r`d`cina complexului de castra]ie o constituie experien]a separa]iei orale [i anale, chiar etayage-ul. Separarea de obiect, în special narcisic, este resim]it ca o angoas` moral`, care e o separare a Supraeului. Totu[i, recunoa[terea sa este, în criteriile de ordin cultural sau justi]iar în care constat`m ac]iunea sa, corelativ` unei interdic]ii.

În "frica de castrare, care înseamn` prohibi]ia incestului, vine s` se grefeze func]ia de respectare a legii care instituie ordinea uman`". Aceast` precizare desemneaz` faptul c` acest complex este condi]ia apriori care regleaz` schimbul interuman în sensul c` acesta este un schimb de obiecte sexuale [i în func]ie de consisten]a sa se pot înregistra [i câ[tiguri. În identific`ri, ce se fac în aceast` baz`, s-ar manifesta urm`toarele echival`ri - dup` **Starcke:**

1. Eu sunt privat de sex (castrat) - Eu am fost privat de iubire (castrat).

2. Eu am câ[tigat un penis - Eu doresc s` câ[tig un penis.

3. O alt` persoan` este castrat` (privat` de sex) - Ea va fi (poate fi) privat` sau castrat`.

4. O alt` persoan` câ[tig` un penis - O alt` persoan` va câ[tiga un penis.

Referin]e bibliografice:

Freud, S. -La prédisposition à la nevrose obsesionnelle, R.F.P., 1929, 3;
-Trois essais sur la théorie de la séxualité, Gallimard, Paris, 1962
-La vie sexuelle, P-U-F-, Paris, 1969;

Horney, K. -Personalitatea nevroticã a epocii noastre, Ed.Iri, 1994;
-Noi direc]ii în psihanalizã, Ed.Iri, 1995

Klein, M. -Scrieri I - Iubire, vinovã]ie, repara]ie, Ed. Sigmund Freud, Binghampton, 1994, Cluj;
-The Selected Melanie Klein, Pneguin Books, 1986;

Abraham, K. -Oeuvres completes, 2 vol. Paris, Payot, 1965-1966;

Larousse -Dic]ionar de psihanalizã, Univers Enciclopedic, Buc., 1997;

Laplanche, J., Pontalis, J.-B -Vocabularul psihanalizei, ed. Humanitas, 1994

Lagache, D. -La psychanalyse, Paris, P.U.F., 1955;

Winnicott, D. -De la pédiatrie à la psychanalyse, Paris, Payot, 1969;
-L'enfant et sa famille, Paris, Payot, 1975;
-L'enfant et le monde extérieur, Paris, Payot, 1975;

-Jeu et réalité. L'espace potentiel, Gallimard, 1975.

Lacan, J. -Ecrits, Paris, Le Seuil, 1966;

CURSUL XIII

STADIUL GENITAL SAU ORGANIZAREA GENITAL~

Este un stadiu al dezvolt`rii psihosexuale caracterizat prin organizarea pulsiunilor sub primatul zonei genitale. El comport` doi timpi separa]i prin perioada de laten]` oedipal`:

I. **Faza falic`** numit` [i **organizarea genital` infantil`**;

II.**Organizarea genital` propriu-zis`** instituit` la pubertate;

Mai mul]i psihanali[ti au rezervat termenului de organizare genital` cel de-al doilea aspect, incluzând faza falic` în organiz`rile libidinale pregenitale. Argumentele aduse în discu]ie sunt c` organiz`rile pregenitale nu cunosc o sexualitate complet` [i matur` [i c`, prin defini]ie, sexualitatea specific pubertar` [i adult` se opune formulei lor de perversitate polimorf` [i autoerotismului, specifice perioadei infantile. Freud, totu[i, a subliniat:

- Aspectele de fundament descrise în organiz`rile pregenitale sunt insurmontabile.

- Semnifica]ia special` degajat` din alegerea obiectal`, [i anume c` toate tendin]ele sexuale converg c`tre o singur` persoan` [i caut` în aceasta propria satisfacere, este concret constatabil`.

- În cadrul organiz`rii genitale a libidoului exist` o faz` falic` înaintea perioadei de laten]` oedipal`.

- O dat` cu organizarea genital` pubertar`, pulsiunile par]iale se unific` [i ierarhizeaz` definitiv, constituind e[afodajul pl`cerii ata[ate zonelor erogene nongenitale [i acestea devin componentele preliminare ale orgasmului.

Dep`[indu-se delimit`rile nestricte între falic [i genital, Freud consider` c` acestui stadiu libidinal îi corespund dou` caracteristici majore:

A. Realitatea desemnat` de termenul "*amor genital*";

B. Realitatea desemnat` de *cuplul de opozi]ii masculinitate - feminitate*;

A.Termenul de **amor genital** este folosit de psihanali[ti prescurtat-genital-[i este utilizat în limbajul psihanalitic contemporan pentru a desemna o form` de amor la care ajunge individul în etapa des`vâr[irii sale psihosexuale [i care presupune nu numai accesul la stadiul genital, dar [i dep`[irea complexului Oedip.

În esen]`, consider`m c` ideea lui Freud nu se afl` în revan[` cu no]iunea (moralist`) de sexualitate des`vâr[it`, unde vin

s` se uneasc` curentul senzualit`]ii cu cel al tandre]ei. Aceasta, de[i Freud subliniaz` [i analiza ce decurge din exemplul devenit banal din fenomenologia clinic` de tip psihanalitic. În cadrul s`u, b`rbatul ajunge s` nu mai doreasc` ceea ce iube[te (femeia sau so]ia care-l idealizeaz`) [i nici s` mai iubeasc` ceea ce de fapt ajunge s` doreasc` (de exemplu: o prostituat` sau o persoan` anonim`).

O dat` cu pubertatea, un nou scop sexual este dat, la realizarea c`ruia toate pulsiunile par]iale coopereaz`, în timp ce zonele erogene se subordoneaz` zonei genitale. Pulsiunile sexuale se pun atunci în serviciul func]iei reproductive. Vorbind despre tandre]e, Freud îi vede originea în rela]ia cea mai veche a copilului cu mama, ca alegere de obiect primar, în care satisfac]ia sexual` [i satisfacerea dorin]elor (trebuin]elor vitale) func]ionau în mod indisolubil în forma etayage.

M. Balint într-un articol consacrat amorului genital, remarc`: peste tot, el poate fi denumit, pe deplin, stadiu postambivalent, iar **K. Abraham** l-a definit esen]ial, prin absen]a tr`s`turilor stadiilor anterioare.

Psihanaliza, vrând s` defineasc` pozitiv amorul genital, scap` cu greu de abord`rile moraliste sau sentin]e, într-un limbaj franc: amorul genital implic`: comprehensiunea [i respectul pentru altul; idealul mariajului este atitudinea de sacrificiu pentru cel`lalt. Psihanaliza, mergând pe un plan intern [i justificativ psihosocial,

[i nu pe unul psihosocial, ridic` unele chestiuni [i observa]ii de baz`:

1) Satisfac]ia sexual`, fie a subiectului, fie a partenerului, fie reciproc` nu implic` în mod exclusiv amor. Invers, amorul nu presupune o leg`tur` în care survine satisfacerea sexual` (se ajunge la oblativitate-identificare)

2) Psihanaliza, de[i exclude unele referen]iale normative, a descoperit unele forme de genez` a amorului:

a. în rela]ia cu obiectul-încorporare, st`pânire aflate în uniune cu pulsiunea de ur` (agresiv`).

b. în modurile de satisfacere pregenital` fa]` de care satisfacerea genital` este legat` (voyerism, exhibi]ionism, reten]ie-p`strare, etc.).

c. în obiectul ales-faza numit` "plin amor obiectal", în care fuzioneaz` alegerea prin etayage cu alegerea narcisic`.

De fapt, experien]a clinic` l-a condus pe Freud de la fenomenologia clinic` divers` [i infinit` a vie]ii amoroase a genului uman, la introducerea axial` în sistemul psihanalitic a no]iunii de narcisism.

3) Uzajul contemporan fa]` de no]iunea de amor genital este întotdeauna înso]it de ideea satisfacerii întregii vie]i pulsionale [i pe calea rezolu]iei tuturor conflictelor interne. O asemenea concep]ie se opune incontestabil teoriei freudiene a sexualit`]ii, care men]ioneaz` c` îns`[i natura pulsiunii sexuale

implic` ceva defavorabil în realizarea unei satisfac]ii integrale (de aici, rafinatele asocia]ii, condi]ion`ri ambientale, etc., vecine cu perversiunea).

4) Sub termenul psihanalitic de amor genital trebuie avute în vedere mai multe planuri în care este asigurat` concordan]a:

a) planul dezvolt`rii [i organiz`rii libidinale care conduce la sinteza pulsiunilor par]iale sub primatul organelor genitale.

b) planul rela]iei obiectale care presupune acel obiect care conduce la împlinirea Complexului Oedip (identificare).

c) planul satisfac]iei genitale, care trebuie s` îndeplineasc` în mod singular un efect reglatoriu în cadrul sistemului complex uman. Aici trebuie solu]ionat urm`torul paradox: obiectul dragostei este cunoscut concomitent ca inter[anjabil (individul genital va g`si cu necesitate un obiect al dragostei sale) [i totodat` unic (individul genital ia în considera]ie singularitatea organismului altuia).

B. Masculinitate - feminitate

Prin acest termen, psihanaliza admite c` subiectul uman se situeaz` în raport cu sexul s`u biologic în mod liber, aproape aleatoriu, în cadrul unui proces conflictual.

Freud a pornit [i subliniat varietatea semnifica]iilor termenului masculinitate-feminitate:

a) semnifica]ia biologic`: refer` subiectul la caracteristicile sale primare [i secundare. Freud demonstreaz` aici c` datele biologice nu sunt suficiente pentru în]elegerea comportamentului psihosexual;

b) semnifica]ia sociologic` e variabil` în raport cu func]iile reale sau simbolice atribuite b`rbatului [i femeii într-o civiliza]ie considerat`.

c) semnifica]ia psihosexual` care este necesarmente intricat` cu cea sociologic` [i biologic` [i care trebuie înf`]i[at` cu pruden]`; de exemplu: o femeie care exerseaz` un act profesional ce solicit` independen]`, autonomie, ini]iativ`, caracter, etc., nu este necesarmente mai masculin` decât alta.

Ceea ce este decisiv în aprecierea unei conduite de gen masculinitate-feminitate sunt **fantasmele subiacente** pe care numai investiga]ia psihanalitic` le poate descoperi.

No]iunea de bisexualitate implic`, la fiin]a uman`, o sintez` mai mult sau mai pu]in armonioas`, mai mult sau mai pu]in bine acceptat`, a tr`s`turilor masculine [i feminine. C. G. Jung discuta despre aceast` fuziune în termenii de animus [i anima. Acesteia i se poate g`si un anumit substrat biologic [i de asemenea, o interpretare psihanalitic` în termenii:

a) identificare (de regul`, proiectiv`);

b) pozi]ie (rezolu]ie) oedipian`;

Din punctul de vedere al dezvolt`rii individuale, psihanaliza arat` c` opozi]ia (tensiunea) masculinitate-feminitate nu este prezent` integral la copil, dar este precedat` de st`ri sau faze unde opereaz` *ambivalen]a*, *opozi]ia activ-pasiv*, apoi *opozi]ia falic-castrat* care, de fapt, sunt prevalente [i comune pentru ambele sexe. Pruden]a a determinat psihanaliza s` accentueze faptul c` nu se poate vorbi de feminitate atunci când feti]a, mai mult sau mai pu]in par]ial, a reu[it s` îndeplineasc` a[a-numita dubl` atingere sau performan]`: schimbarea zonei erogene de la clitoris la vagin prin intermediul identific`rii falice [i inter[anjabilitatea, adic` schimbarea obiectului de dragoste de la mam` la tat`. Aceast` situa]ie, a[a cum am precizat deja,]ine, de fapt, de laten]a sau declinul oedipal [i se poate interpreta prin opozi]ia falic-castrat [i efectele func]ionale ale acestei dinamici psihice, pentru comportamentul [i conduita adaptativ-integrativ` a persoanei.

Revizuind stadiile organiz`rii libidinale, preciz`m c` psihanaliza a discutat despre stiluri, moduri individuale, personale de limbaj, de adaptare, manifestare [i direc]ionare a comporta-mentului instrumental [i viz`ri ale împlinirii sau reducerii tensionale sub- [i incon[tiente. În acest sens se vorbe[te despre personalitatea oral`, anal`, falic` [i uretral`, care ar caracteriza în mod specific insul adult.

În acest sens, un rol important îl cap`t`, în cadrul sistemului psihanalitic, conceptul de **regresie**. Dac` un proces psihic comport` un anumit parcurs sau sens de dezvoltare, vom desemna prin regresie *întoarcerea în sens invers, plecând de la un punct deja atins [i ajungând la un punct de fixa]ie situat înaintea sau anterior acestuia***.** Din punct de vedere ***topic,*** regresia se opereaz`, la Freud, de-a lungul unei succesiuni de sisteme psihice în care excita]ia parcurge normal o anumit` direc]ie dat`. Din punct de vedere ***temporal,*** regresia presupune o succesiune genezic` [i desemneaz` întoarcerea subiectului la etape dep`[ite de nivelul s`u de dezvoltare (stadii de organizare libidinal`, rela]ii obiectale, identific`ri proiective [i introiective, etc.). Din punct de vedere ***formal sau modal***, regresia desemneaz` pasajul sau trecerea modurilor de expresie [i de comportament la un nivel inferior din punctul de vedere al complexit`]ii, diferen]ierii [i structur`rii.

Acest termen a fost introdus de Freud înc` din 1900, în cartea sa "Interpretarea viselor". Aici arat` c` gândirea în vis se prezint`, în principal, sub form` de imagini senzoriale care se impun subiectului într-o manier` cvasihalucinatorie (regresie). În cartea sa "Trei eseuri asupra teoriei sexualit`]ii" (1905), vorbe[te [i de posibilitatea întoarcerii libidoului spre c`ile laterale de satisfac]ie (perversiune) [i c`tre obiectele anterioare (mam`-tat`-reten]ie-expulzie-suc]iune-mastica]ie-obiecte de consum).

Aceasta reprezint` o regresie, mai mult sau mai pu]in profund`, de-a lungul stadiilor libidinale. ***Regresia topic`*** este în mod particular manifestat` în vis [i în psihopatologie, atunci când accesul la func]ia integrativ` a memoriei este împiedicat.

No]iunea de *regresie formal`* a fost utilizat` de c`tre Freud de multe ori, atunci când se produce reîntoarcerea de la procesele secundare la procesele primare sau de la dinamica marcat` de identitatea de gândire la cele de identitate perceptiv`.

Toate aceste aspecte nu r`spund în mod riguros necesit`]ii de clasificare valabil`, impus` de realitatea clinic`, deoarece ele figureaz` uneori indistinct în cazurile normale, cât [i maladive. Ceea ce este important în aceast` diferen]iere este ecartul sau abaterea între diferitele tipuri de regresie [i efectele acestui ecart fa]` de eficien]a integrativ comportamental` asupra individului. Exist`, de asemenea [i o ***regresie în cadrul transferului***.

Finalmente, vom ar`ta c` abordarea freudian` a acestei manifest`ri nu permite în]elegerea regresiei ca un fenomen masiv în cadrul personalit`]ii [i acest lucru corespunde realit`]ii. De aceea, regresia trebuie cuplat` cu no]iunea de "fixa]ie", care desemneaz` un montaj sau consolidarea unui patern (schem`) de comportament. Adic`, în m`sura în care fixa]ia va fi în]eleas` ca o înscriere, întip`rire, regresia va putea fi interpretat` ca o punere în joc a ceea ce a fost înscris.

TERMINOLOGIE PSIHANALITIC~ DE BAZ~ (I)

- **AMBIVALENTA** Manifestarea unor sentimente opuse, cum ar fi iubirea [i ura pentru acela[i obiect
- **CONTRAINVESTI}IE** Cantitate de energie psihic` folosit` de c`tre Eu pentru a se opune unei investi]ii imorale sau periculoase.
- **ANXIETATE** O emo]ie extrem de nepl`cut`, asem`n`toare unei nervozit`]i intense. Cele trei tipuri de anxietate sunt: anxietate obiectiv` (determinat` de amenin]`ri din lumea extern`), anxietatea nevrotic` (legat` de impulsurile Idului atotputernic) [i anxietatea moral` (determinat` de restrici]iile Supraeului).
- **ANXIETATE DE CASTRARE** Temerile b`iatului c` organul s`u sexual va fi eliminat ca pedeaps` pentru dorin]ele sale oedipale incestuoase.
- **INVESTI}IE** O cantitate de energie psihic` investit` într-o reprezentare mintal` a unui obiect. Cu cât este investi]ia mai mare, cu atât este mai mare cantitatea de energie psihic` [i cu atât mai mult este dorit obiectul.
- **COMPULSIE LA REPETITIE** O tendin]` înn`scut`, incon[tient` de a repeta experien]ele anterioare.
- **CON{TIENT** Partea psihicului care cuprinde materialul de care cineva este pe deplin con[tient.
- **NATURA** Tendin]a instinctelor de a ac]iona pentru

CONSERVATOARE A INSTINCTELOR	reinstaurarea unei st`ri anterioare.
• **PULSIUNE**	Termen utilizat ca sinonim pentru impuls.
• **EROS**	Sinonim pentru instinctul sexual.
• **ZON~ EROGEN~**	Zon` a corpului capabil` s` produc` pl`cere sexual`, atunci când este stimulat`.
• **INSTINCT**	For]` motivatoare înn`scut`, care reflect` o trebuin]` biologic`. Exist` dou` tipuri de instincte: sexuale [i destructive (agresive).
• **LIBIDO**	Energie psihic` asociat` instinctului sexual; termen folosit uneori cu referire deopotriv` la energia sexual` [i la cea destructiv`.
• **NARCISISM**	Dragoste de sine; investirea de c`tre un individ a propriului sine cu libido.
• **OBIECT**	Orice satisface un impuls instinctiv. Poate fi o entitate neanimat`, o persoan` sau chiar ceva imaginar [i ira]ional.
• **COMPLEXUL OEDIP**	Sentimente atotputernice de iubire pentru p`rintele de sex opus [i gelozie pentru p`rintele de acela[i sex, laolalt` cu sentimente de atotputernice de iubire pentru p`rintele de acela[i sex [i gelozie ostil` pentru p`rintele de sex opus. Primul set de atitudini este, de obicei - de[i nu întotdeauna - cel mai puternic.
• **SUPRADETERMINARE**	Termen care se refer`la cauzele numeroase [i complicate care determin` majoritatea comportamentului.

- **ACT RATAT** — Aparent, un accident sau o gre[eal`, cauzate, de fapt, de procese psihice incon[tiente., indicând, în felul acesta, adev`ratele sentimente [i convingeri ale unei persoane.
- **INVIDIA DE PENIS** — Gelozia fetei, îndreptat` împotriva organului sexual protuberant al b`iatului.
- **PRINCIPIUL PL~CERII** — Principiul sau scopul care sus]ine întregul comportament uman, vizând ob]inerea pl`cerii [i evitarea nepl`cerii (durerii).
- **PRECON{TIENT** — Partea psihicului care include materialul care nu este pe moment în con[tiin]a cuiva, dar care poate fi adus cu u[urin]` în minte.
- **SCENA ORIGINAR~** — Observarea actului sexual al p`rin]ilor.
- **PROCES PRIMAR** — Mod haotic, ira]ional de gândire, reprezentativ pentru Id.
- **DETERMINISM PSIHIC** — Principiu potrivit c`ruia nimic nu are loc din întâmplare în psihic; toate activit`]ile mintale au o cauz` anterioar`.
- **ENERGIE PSIHIC~** — "Combustibilul care sus]ine" toat` activitatea mintal`; un construct abstract, neobservabil.
- **PSIHANALIZ~** — (1) Numele pe care Freud l-a dat teoriei sale asupra personalit`]ii;
  (2) Termen utilizat frecvent cu referire la metoda psihoterapeutic` consacrat` de Freud.
- **PRINCIPIUL REALIT~}II** — Amânarea desc`rc`rii tensiunii psihice pân` în momentul în care este g`sit un obiect potrivit; o func]ie a Eului.

- **PROBA REALIT~}II** Determinarea diferen]ei dintre imaginile Idului [i obiectele lumii reale.
- **PROCES SECUNDAR** Modul logic, autoconservant al gândirii, de rezolvare a problemelor, reprezentativ pentru Eu.
- **INCON{TIENT** Partea psihicului care include materialul care nu se g`se[te în con[tiin]a cuiva [i care nu poate fi adus cu u[urin]` în minte. Pentru Freud, marea majoritate a activit`]ii mintale este incon[tient`.
- **REALIZAREA DORIN}EI** formarea unei imagini mintale despre un obiect, potrivit c`reia acesta va satisface o anumit` trebuin]`; func]ie a Idului.

CÂ}IVA TERMENI PSIHANALITICI IMPORTAN}I (II)

- **MECANISM DE DEFENS~** Mecanism folosit de c`tre Eu pentru a contracara amenin]`rile Idului, Supraeului sau ale lumii externe [i pentru a reduce anxietatea corespunz`toare acestora.
- **NEGAREA REALIT~}II** Refuzul de a crede sau chiar de a percepe o amenin]are provenit` dintr-o zon` exterioar` psihicului unei persoane; mecanism de ap`rare.
- **DEPLASAREA** (1) Mecanism de ap`rare prin care sentimentele sau comporatmentele sunt

deplasate, uneori incon[tient, de la un obiect pe un alt obiect, care este mai pu]in amenin]ator.

(2) Orice mutare a energiei psihice pe un obiect substitut. Satisfacerea trebuin]elor nerealizate prin imaginarea de situa]ii în care acestea sunt satisf`cute; poate fi total sau par]ial incon[tient`.

- **FANTASMA (VIS DIURN)** — Satisfacerea trebuin]elor nerealizate prin imaginarea de situa]ii în care acestea sunt satisf`cute; mecanism de defens`.
- **IDENTIFICARE** — (1) Mecanism de defens` prin care sentimentele de autodispre], dureroase, sunt reduse prin faptul c` subiectul devine asemenea unor obiecte celebre [i admirate, cum ar fi idolii, agresorii sau iubirile pierdute; poate fi total sau par]ial incon[tient`.

  (2) Dorin]a normal`, s`n`toas` de a deveni asemenea unuia dintre p`rin]i sau asemenea oric`rui alt obiect care-I satisface trebuin]ele.
- **INTROIEC}IE** — Termen echivalent, în mare, identific`rii, care se refer` la încorporarea în propria personalitate a punctelor de vedere sau a calit`]ilor personale ale altora.
- **IZOLARE (IZOLARE** — Separare incon[tient` a emo]iilor amenin]`-

DE AFECT, INTELECTUALI-ZARE) toare de gândurile sau evenimentele asociate doar la nivel intelectual sau separarea ideilor periculoase [i contradictorii unele de altele; mecanism de ap`rare.

- **PROIEC}IE** Atribuire incon[tient` a propriilor pulsiuni, emo]ii sau convingeri amenin]`toare altor persoane sau lucruri; mecanism de defens`.
- **RA}IONALIZARE** Folosirea [i încrederea acordat` unor explica]ii plauzibile doar la nivel superficial, pentru a justifica compor-tamentul ilicit [i pentru a reduce sentimentele de vinov`]ie.
- **FORMA}IUNE REAC}IONAL~** Reprimarea convingerilor, emo]iilor sau impulsurilor amenin]`toare [i înlocuirea lor incon[tient` cu opusul lor; mecanism de defens`.
- **REGRESIE** (1) Mecanism de defens` prin care cineva adopt` incon[tient un comportament tipic unei perioade anterioare timpurii [i mai securizante din via]a sa;
  (2) Reîntoarcerea libidoului asupra unui obiect abandonat anterior sau la un stadiu psihosexual anterior.
- **REPRIMARE** Eliminarea incon[tient` a materialului amenin]`tor din con[tiin]` [i folosirea lor pentru a împiedica recucerirea con[tientiz`rii, fiind astfel incapabil s`-l readuc` la cerere; mecanism de defens`.

- **SUBLIMARE** Deviere incon[tient` a impulsurilor instinctive ilicite c`tre scopuri acceptate din punct de vedere social. Form` de deplasare, dar care reprezint` comportamentul normal ideal.
- **ÎNTOARCEREA ÎMPOTRIVA SINELUI (asupra propriei persoane)** Deplasarea incon[tient` a agresivit`]ii de pe alte obiecte, mai amenin]`toare, asupra propriei persoane; mecanism de ap`rare.
- **RITUAL COMPULSIV** Adoptare incon[tient` a unor comportamente ritualice care neag`, simbolic, ac]iunile anterioare sau ideile pentru care o persoan` se simte vinovat`

TERMINOLOGIE PSIHANALITIC~ DE BAZ~ (III)

- **CONDENSARE** Combinare incon[tient` a diferite simboluri sau cuvinte, într-o singur` entitate, cu o mul]ime de în]elesuri.
- **CONTRATRANSFER** Deplasare incon[tient` a emo]iei sau comportamentului, de c`tre psihanalist, de pe o alt` persoan` asupra pacientului.
- **RESTURI DIURNE** Amintirile unor evenimente de pe parcursul zilei precedente, care se reg`sesc în vis, deoarece sunt legate într-un fel de importante evenimente precedente.
- **TRAVALIUL VISULUI** Proces incon[tient care transform`

con]inuturile latente ale visului în con]inut manifest, folosind diferite metode de condensare [i deplasare.

- **ASOCIA}IE LIBER~** A spune orice î]i vine în minte, indiferent cât de prostesc sau nepl`cut ar p`rea. "Regula fundamental`" a terapiei psihanalitice presupune aducerea materialului incon[tient în con[tiin]`.
- **INSIGHT** În]elegere emo]ional` [i intelectual` a cauzelor [i dinamicii comportamentului unei persoane, ob]inut` prin aducerea materialului incon[tient în con[tiin]`.
- **INTERPRETARE** Explica]ia pe care o face psihanalistul privind sensul real al asocia]iilor libere ale pacientului, ale rezisten]elor, viselor sau altor comportamente ale pacientului.
- **IDEILE LATENTE ALE VISULUI** Adev`ratele Impulsuri, credin]e, emo]ii, conflicte, amintiri incon[tiente, care sunt ascunse în spatele con]inutului manifest al visului; de obicei, se leag` de r`m`[i]ele complexului oedipian.
- **CON}INUTUL MANIFEST** Partea visului pe care persoana [i-o aminte[te sau [i-o poate aminti la trezire.
- **BENEFICIU PRIMAR** Desc`rcarea par]ial` a libidoului, prin simptomele nevrotice.

- **REZISTEN}~** Încerc`rile incon[tiente ale pacientului de a

	înfrânge scopul terapiei psihanalitice [i de a men]ine dorin]ele ilicite ale Idului. Poate lua orice form` care încalc` regula fundamental`, cum ar fi: t`cere îndelungat`, refuzul de a vorbi despre anumite teme, etc.
• **BENEFICIU SECUNDAR**	Un avantaj incidental, dobândit prin simptomele nevrotice, cum ar fi: evitarea sarcinilor nepl`cute sau simpatia celorlal]i.
• **ELABORAREA SECUNDAR~**	Proces incon[tient care umple lacunele din con]inutul manifest al visului [i produce un întreg coerent. Poate fi omis` în anumite situa]ii.
• **SIMBOL**	Entitate de obicei pictural`, care exprim` un în]eles care nu e imediat vizibil; "limbajul" în care ac]ioneaz` visele. Dup` Freud, cele mai multe simboluri ale viselor au o conota]ie sexual`.
• **TRANSFER**	Deplasare incon[tient` a emo]iei sau comportamentului, de c`tre pacient, de pe o alt` persoan`, pe psihanalist. Produce ata[amentul care faciliteaz` schimbarea terapeutic` pozitiv`, dar poate împiedica terapia, dac` devine negativ.
• **NEVROZA DE TRANSFER**	Intensificare major` a transferului, care - în rela]ia cu psihanalistul - devine mai important decât problemele care l-au adus pe pacient la terapie.

- **PERLABORARE** Procesul prin care pacientul care urmeaz` o terapie psihanalitic` devine con[tient de materialul care era înainte incon[tient, înva]` s` evite refularea lui [i-[i perfec]ioneaz` noua modalitate de în]elegere, trecând la un comportament corespunz`tor [i eficient.

STRUCTURA PERSONALIT~}II

ID	EGO	SUPEREGO
Prezent la na[tere;	Se dezvolt` din Id, la aproximativ 6-8 luni. Rezult` din experien]a cu propriul corp [i cu lumea exterioar`.	Se dezvolt` din Ego, la aproximativ 3-5 ani. Rezult` din introiectarea standardelor parentale [i din rezolvarea complexului Oedip.
În întregime incon[tient;	Par]ial con[tient, par]ial precon[tient, par]ial incon[tient.	Par]ial incon[tient, par]ial incon[tient.
Opereaz` pe baza proceselor primare; este haotic, ira-]ional, amoral, nu are sim] temporal sau logic, este	Opereaz` cu procese secundare; este logic, autoconservativ, rezolutiv.	Opereaz` pe baza imperativelor morale introiectate. Poate fi sau nu realist [i autoconservativ.

capabil s` produc` doar imagini, fantasme;		
Motivat în întregime de principiul pl`cerii. Transform` trebuin]ele biologice în tensiuni psihologice.	Motivat de principiul realit`]ii. Amân` desc`rcarea tensiunii pân` g`se[te un obiect potrivit, pentru a evita erorile, pericolele, pedeapsa.	Motivat printr-o energie limitat`, în formarea sa. Î[i impune standardele, prin stimularea sentimentelor de vin` sau mândrie ale Eului.
Con]ine instincte înn`scute mo[tenite, care difer` ca putere de la o persoan` la alta.	Locul tuturor emo]iilor, inclusiv al anxiet`]ii. Folose[te mecanismele de ap`rare.	Include Idealul Eului (care consacr` ce este corect) [i con[tiin]a (standardele r`ului).
Poate fi atotputernic [i crud (sau prea slab), generând patologie.	Cu cât este mai puternic Ego-ul, cu atât este persoana mai s`n`toas`.	Poate fi atotputernic [i crud (sau prea slab), generând patologie.
Într-un sens, com-	Într-o anumit` m`sur`,	Într-o m`sur`, componenta

ponenta biologic` a personalit`]ii.

componenta psihologic` a personalit`]ii.

social` a personalit`]ii.

PROBA REALIT~}II Determinarea diferen]ei dintre imaginile Idului [i obiectele lumii reale.

PROCES SECUNDAR Modul logic, autoconservativ de rezolvare a problemelor de gândire, reprezentativ pentru Eu.

INCON{TIENT Partea psihicului care include materialul care nu se g`se[te în con[tiin]a cuiva [i care nu poate fi adus` cu u[urin]` în minte. Pentru Freud, marea majoritatea a activit`]ii mentale este incon[tient`.

REALIZAREA DORIN}EI Formarea unei imagini mentale despre un obiect, ce va satisface o trebuin]`; func]ie a Idului.

STADIILE PSIHOSEXUALE, FIXA}IA {I REGRESIA

STADIUL	ZONA EROGEN~	DURATA: DESCRIERE	SURSA CONFLIC-TULUI	CARACTERIS-TICILE PERSONALIT~}II
ORAL	Gura, buzele, limba.	Aproximativ 0-1 1/2ani. Implic` încorporare pasiv`, dar devine agresiv` când cresc din]ii [i este posibil mu[catul.	Hr`nirea.	Comportamente orale, cum ar fi: fumatul [i mâncatul în exces; pasivitatea [i în[el`ciunea ([i opusele lor ambivalente)
ANAL	Anus.	Aproximativ 1-3 ani. Se dobânde[te un anumit control asupra mediului prin expulzarea sau re]inerea fecalelor. Se asociaz` cu un comportament ostil, sadic.	Exersarea toaletei	Grij` exagerat` pentru ordine, zgârcenie, înc`p`]ânare.
URETRAL	Uretra (canal care transport` urina spre exterior)	Nu se distinge clar de stadiul anal.	Udarea patului.	Ambi]ia ([i opusul ei).
FALIC	Penis, clitoris.	Aproximativ 2-5 ani.	Complexul Oedip.	Vanitate, nechibzuin]` ([i opusul).

(Impulsurile sexuale devin mai pu]in accentuate de-a lungul perioadei de laten]`, care ac]ioneaz` între 5-12 ani [i peste, [i care nu este un stadiu psihosexual propriu-zis).

GENITAL	Penis, vagin.	Starea de adult; scopul dezvolt`rii normale.	Dificult`]ile inerente ale vie]ii.	Un interes mai sincer în raport cu ceilal]i, sublim`ri efective, bucurii realiste.

FIXA}IE Se produce atunci când libidoul r`mâne fixat pe stadiile psihosexuale pregenitale. Un anumit nivel de fixa]ie este inevitabil, dar prea accentuat` fiind, ea va duce la psihopatologie.

REGRESIE Reîntoarcerea libidoului la un stadiu psihosexual timpuriu sau la o alegere obiectal` timpurie. Ca [i la fixa]ie, un anumit nivel de regresie este normal. Cele mai frecvente obiecte de regresie sunt cele care au fost puternic fixate.

Referin]e bibliografice:

Freud, S. -La prédisposition à la nevrose obsesionnelle, R.F.P., 1929, 3;
-Trois essais sur la théorie de la séxualité, Gallimard, Paris, 1962
-La vie sexuelle, P-U-F-, Paris, 1969;

Horney, K. -Personalitatea nevroticã a epocii noastre, Ed.Iri, 1994;
-Noi direc]ii în psihanalizã, Ed.Iri, 1995

Klein, M. -Scrieri I - Iubire, vinovã]ie, repara]ie, Ed. Sigmund Freud, Binghampton, 1994, Cluj;
-The Selected Melanie Klein, Pneguin Books, 1986;

Abraham, K. -Oeuvres completes, 2 vol. Paris, Payot, 1965-1966;

Larousse -Dic]ionar de psihanalizã, Univers Enciclopedic, Buc., 1997;

Laplanche, J., Pontalis, J.-B -Vocabularul psihanalizei, ed. Humanitas, 1994

Lagache, D. -La psychanalyse, Paris, P.U.F., 1955;

Winnicott, D. -De la pédiatrie à la psychanalyse, Paris, Payot, 1969;
-L'enfant et sa famille, Paris, Payot, 1975;
-L'enfant et le monde extérieur, Paris, Payot, 1975;
-Jeu et réalité. L'espace potentiel, Paris, Gallimard,

1975.

Lacan, J. -Ecrits, Paris, Le Seuil, 1966;

Bonaparte, M. -Sexualité de la femme, Paris, P.U.F., 1951;

Stekel, W. -Psihanaliza eroticii feminine, Paris, Gallimard, 1975.

BIBLIOGRAFIE

Freud, S. -Etudes sur l'hystérie, en coll. Avec J.Breuer, Paris, P.U.F., 1956;

-La science des rèves, Paris, P.U.F., 1950;

-Le rêve et son interpretation, Paris, Gallimard, 1969;

-Le mots d'esprit et le rapport avec l'inconscient, Paris, Gallimard, 1953;

-Métapsychologie, Paris, Gallimard, 1968;

-Opere I: Totem [I tabu; Moise [i monoteismul; Angoasã în civiliza]ie;Viitorul unei iluzii, Editura Stiin]ificã, 1991.

-Naissance de la psychanalyse, Paris, P.U.F., 1956;

-De la technique psychanalytique, Paris, P.U.F., 1953;

-Essais de psychanalyse appliquée, Paris, Gallimard, 1971;

-La vie sexuelle, Paris, P.U.F., 1969;

-Névrose, psychose et perversion, Paris, P.U.F., 19, 1973;

-Introducere în psihanalizã. Prelegeri de psihanalizã. Psihopatologia vie]ii cotidiene,

EDP, Bucure[ti, 1992.

-Omul cu [obolani, Editura Trei, 1995;

-Dincolo de principiul plãcerii, Editura "Jurnalul literar", 1992.

-Vina de a fi femeie (Noi prelegeri de introducere în psihanalizã), Mediarex, 1996;

-Cazul Dora, Ed."Jurnalul literar", 1995

-Omul cu lupi. Cazul pre[edintelui; Ed.Trei, 1995

-Micul Hans. Analiza fobiei unui bãiat de cinci ani; Ed."Jurnalul literar", Bucure[ti, 1995;

-Trois essais sur la théorie de la séxualité; Paris, Gallimard, 1962.

-Un souvenir d'enfance de Léonard de Vinci, Paris, Gallimard, 1971.

-General Psychological Theory. Papers of metapsychology; Collier Books, New York, N.Y.,1963.

-Trois essais sur la théorie de la séxualité, Gallimard, Paris, 1962

Charrier, **J.-P** -L'inconscient et la psychalyse; Paris, P.U.F., 1968;

Hesnard, A. -L'Oeuvre de Freud et son importance pour le

monde moderne, Paris, Payot, 1960;

Lagache, D. -La psychanalyse, Paris, P.U.F., 1955;

Nunberg, H. -Principes de psychanalyse, Paris, P.U.F., 1957;

Rey, J.M. -Parcours de Freud, Paris, Galilée, 1974;

Roudinesco, E -De la Sigmund Freud la Jacques Lacan, Ed.Humanitas, 1995;

Brãtescu, G. -Freud [i psihanaliza în România, Ed. Humanitas, 1994.

Jaccard, R. -A.Adler dans l'ombre de Freud, en *Histoire de la psychanalyse*, 1982

Fernandez-Zoila,A. -Freud [i psihanalizele, Ed.Humanitas, 1996

Abraham, K. -Oeuvres completes, 2 vol. Paris, Payot, 1965-1966;

Ferenczi, S. -Oeuvres completes, 4 vol. Paris, Payot, 1968-1981;

Freud, A. -Le Moi et les mécanismes de défenses, Paris, P.U.F., 1949;

-Le traitement psychanalytique des enfants, Paris, P.U.F., 1951;

Klein, M. -Scrieri I - Iubire, vinovã]ie, repara]ie, Ed. Sigmund Freud, Binghampton, 1994, Cluj;

- Scrieri IV - Povestea unei analize de copil, Ed. Sigmund Freud, Binghampton, 1994, Cluj;
- The Selected Melanie Klein, Pneguin Books, 1986;

Dolto, Fr. - Psihanaliza [i copilul, Ed. Humanitas, 1993;

Larousse -Dic]ionar de psihanalizã, Univers Enciclopedic, Buc., 1997;

Laplanche, J., Pontalis, J.-B -Vocabularul psihanalizei, ed. Humanitas, 1994

Erikson, E.H. -Adolescence et crise. La quête d'identité, Flamarion, Paris, 1972

CUPRINS

INTRODUCERE 2
CURSUL I -BIOGRAFIA LUI S. FREUD 6
CURSUL II - CONSTAT~RI {I OBSERVA}II INI}IALE 17
CURSUL III - METAPSIHOLOGIA 22
CURSUL IV - APARATUL PSIHIC {I MANIFEST~RILE SALE - TRAVALIUL PSIHIC- 31
a. TRAVALIUL VISULUI 31
b. TRAVALIUL ACTELOR MENTALE 40
c. TRAVALIUL ACTELOR COMPORTA-MENTALE RATATE {I DETERMINISMUL PSIHIC 50
d. TRAVALIUL SIMPTOMULUI (prezentare succint`) 51
e. TRAVALIUL DOLIULUI (prezentare succint`) 54
f. TRAVALIUL UMORULUI , AL TR~S~TURILOR {I AL VORBELOR DE DUH (SPIRIT) 58
CURSUL V - PROBLEMATICA INCON{TIENTULUI 63
CURSUL VI - RAPORTUL CON{TIENT-INCON{-TIENT ÎN DOCTRINA PSIHANALITIC~ 71

INCON{TIENTUL *81*

PRECON{TIENTUL *83*

CON{TIENTUL *84*

CURSUL VII - PUNCTUL DE VEDERE TOPIC
(A DOUA TOPIC~ FREUDIAN~). *88*

CURSUL VIII - TEORIA PULSIONAL~ *112*

CURSUL IX - IDENTIFICAREA *122*

CURSUL X - PROIEC}IA ***1****34*

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE PSIHANALITICE *139*

CURSUL XI - RELATIA OBIECTAL~ ***1****46*

CURSUL XII - STADIILE ORGANIZ~RII
LIBIDINALE *156*

CURSUL XIII - STADIUL GENITAL SAU
ORGANIZAREA GENITAL~ *178*

BIBLIOGRAFIE *203*